

T.C
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

ESAT SAGAY'IN EĞİTİM ALANINDA YAPTIĞI ÇALIŞMALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAHİR DURSUN

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. MUSTAFA SERHAN YÜCEL

BİLECİK, 2022

10499551

T.C
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

ESAT SAGAY'IN EĞİTİM ALANINDA YAPTIĞI ÇALIŞMALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAHİR DURSUN

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. MUSTAFA SERHAN YÜCEL

BİLECİK, 2022

10499551

BEYAN

“Esat Sagay’ın Eğitim Alanında Yaptığı Çalışmalar” adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel araştırma ve etik kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmının Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Bu çalışmanın, Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP), TÜBİTAK veya benzeri kuruluşlarca desteklenmesi durumunda; projenin ve destekleyen kurumun adı proje numarası ile birlikte, ETİK KURUL onayı alınması durumunda ise ETİK KURUL tarih karar ve sayı bilgilerinin beyan edilmesi gerekmektedir.			
DESTEK ALINMIŞTIR		DESTEK ALINMAMIŞTIR	X
Destek alındı ise;			
Destekleyen kurum;			
Desteğin Türü		Proje Numarası	
1- BAP (Bilimsel Araştırma Projesi)			
2- TÜBİTAK			
Diğer;.....			
ETİK KURUL onayı var ise;			
ETİK KURUL karar tarih/sayı:	/.....	

Tahir Dursun

Tarih

.....

İmza

.....

ÖN SÖZ

Yapılan bu çalışmada Türk eğitim hayatında önemli çalışmalara imza atmış, 2 yıl Maarif Vekilliği yapmış aynı zamanda Mustafa Kemal'in, Harbiye Mektebinde öğretmeni olan Esat SAGAY'ın eğitim alanında yaptığı çalışmalar incelenmiştir. Çalışma esnasında o dönemde yayın yapan farklı gazetelerden, T.B.M.M Zabıt Ceridesi, resmi internet sayfalarından, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Milli tutanaklarından, ayrıca dönemi yansıtan süreli yayınlardan yararlanılmıştır. Aynı zamanda konu ile bağlantılı olan tetkik eserler ve Esat Bey'in torunu Eren SAGAY'ın kaleme aldığı hatıralarını derlediği kitap incelenmiştir.

Bu tez çalışmasının her aşamasında, bilgilerini, yardımlarını, değerli görüşlerini ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Mustafa Serhan YÜCEL'e katkı ve emekleri için sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Bu tez çalışması boyunca her zaman yanımda olan hiçbir zaman desteğini eksik etmeyen yol arkadaşım canım eşim Öznur DURSUN'a, en güzel zamanlarında onlardan çaldığım zaman için af dileyerek, oğullarım Kemal Tahir DURSUN ve Mehmet Yekta DURSUN'a sonsuz teşekkür ederim. Beni bu günlere getiren her daim rahmetle andığım sevgili babam Mehmet DURSUN ve değerli annem Saniye DURSUN'a sonsuz teşekkür ederim.

Lisanüstü eğitimim süresince yardım ve desteklerini esirgemeyen Sayın Doç .Dr. Taner BİLGİN, Doç. Dr. Refik ARIKAN ve Doç. Dr. Halim DEMİRYÜREK'e teşekkürlerimi arz ederim.

Tez aşamasında öğretmen olarak görev yaptığım Toki ilkokulu ve ortaokulunun değerli öğretmen kadrosuna, ders ve yazım aşamasında destek ve yardımlarını esirgemeyen okul müdürümüz sayın Fikret BAŞAK'a teşekkürlerimi sunarım.

Tahir Dursun

2022

ÖZET

ESAT SAGAY'IN EĞİTİM ALANINDA YAPTIĞI ÇALIŞMALAR

Yeni kurulan Cumhuriyetle birlikte pek çok alanda yapılan değişiklikler gibi eğitim alanında da sistemin merkezindeki medreselerin kaldırılmasıyla yeni dünya düzenine uyum sağlayacak bir eğitim sistemi kurulmaya çalışılmıştır. Mustafa Kemal milli eğitime çok önem verdiği için ilk yıllarda Maarif Vekillerini özellikle öğretmen kökenli kişilerden seçmeye özen göstermiştir. 1930-1932 yıllarında bu görev daha önce askeri okuldan öğretmeni olan Mehmet Esat SAGAY tarafından yürütülmüştür. Manastır Aşar Bakanı Yusuf Bey ve Naima Hanımın oğlu olarak 1874 tarihinde Selanik'e bağlı Karaferye'de dünyaya gelen Esat Bey sekiz yaşında babasının ölümünden sonra ailesiyle İstanbul'a taşınmış, geçici bir süre Bursa'da yaşamıştır. Okul hayatı Priştine'de başlayıp İstanbul'da önce sivil daha sonra askeri okullarda devam etmiştir. Askeri okullarda düzenli ve disiplinli bir hayat anlayışına alışan Esat Bey özellikle astronomi bilimi başta olmak üzere matematik, kimya ve yabancı dil derslerine karşı ilgisi olmuştur. Şubat 1894 Harbiye Okulundan piyade birincisi olarak mezun olmuştur. 8 Mart 1894 yılında Suriye'de 5. Ordu 33. Redif Livası Mülhaklığında Teğmen olarak göreve başlayan Esat Bey burada askerlik dışında siyasetle de uğraşarak, arkadaşları Doktor Yüzbaşı Giritli Muharrem ve Rodoslu Süleyman Beylerle merkezi Şam'da olan, Suriye İttihat ve Terakki Cemiyetini kurup faaliyetlerini ilçelere hatta Beyrut'a kadar genişletmişlerdir. Balkan savaşları sırasında kendi isteğiyle başvuru yaparak Balkan savaşlarına katılmış, Birinci Dünya savaşının başlamasından sonra 16 Şubat'ta birliğinin başına geçmiştir. Savaşın bitmesiyle Hava kuvvetleri komutanlığında emekli oluncaya kadar müfettiş olarak görev almıştır. Askerlikten ayrıldıktan sonra İstanbul'da askeri malzemeler satan bir şirkette kısa bir süre yöneticilik, sonrasında içişleri Bakanının isteği üzerine Telefon Şirketine Resmi Daireler Kayıt şefliğini, ardından müşavirlik görevlerini yürütmüştür. 1926 yılında ise İstanbul Belediyesine Beyoğlu üyesi olarak girmiştir. 1927'de milletvekili seçimlerinde Bursa milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. 27 Eylül 1930 ile 18 Eylül 1932 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı görevinde bulunmuştur. Milli eğitim Bakanlığı süresince pek çok yeni düzenlemelere imza atmış bulunmakla beraber kendisinden sonraki zamanlarda gerçekleştirilen yeni düzenleme çalışmalarının girişimlerinde bulunmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan istifa ettikten sonra 1932, 1933 ve 1934'te TBMM Başkan Vekilliği görevinde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Milli Eğitim, Esat SAGAY, Yeni Değişiklikler, Uygulamalar.

ABSTRACT

ESAT SAGAY'S WORK IN THE FIELD OF EDUCATION

With the newly established republic, as with the changes made in many fields, an education system was tried to be established in the field of education that would adapt to the new world order by removing the merders at the center of the system. Since Mustafa Kemal attaches great importance to national education, he took care to choose the Ministers of Education especially from people with a teacher background in the first years. In 1930-1932, this task was carried out by Mehmet Esat SAGAY, who was a teacher from the military school. Mr. Esat, who was born in 1874 in Karaferye, Thessaloniki, as the son of Manastır Asar Minister Mr. Yusuf and Naima lady, moved to Istanbul with his family after the death of his father at the age of eight and lived in Bursa for a while. His school life started in Pristina and continued in Istanbul, first in civil and then in military schools. Mr. Esat who got used to an orderly and disciplined life approach in military schools, was particularly interested in astronomy, mathematics, chemistry and foreign language lessons. He graduated from the Military Academy in February 1894 as the first in the infantry. Mr. Esat, who started his duty as a lieutenant in the 33. Redif Liva Annexation of the 5th Army in Syria on March 8, 1914, was engaged in politics outside of military service, and with his friends Doctor Captain Muharrem from Crete and Süleyman from Rhodes, he established the Syrian Committee of Union and Progress, headquartered in Damascus, and transferred its activities to the districts. They even expanded it to Beirut. During the Balkan wars, he participated in the Balkan wars by making an application of his own will, and after the start of the First World War, he became the head of his unit on February 16. After the war ended, he served as an inspector in the Air Force Command until his retirement. After leaving the military, he worked as a manager for a short time in a company selling military equipment in Istanbul, then, at the request of the Minister of Interior, he worked as the Registrar of Official Offices for the Telephone Company, and later as a consultant. In 1926, he joined the Istanbul Municipality as a member of Beyoğlu. In 1927, he entered the parliament as the deputy of Bursa in the parliamentary elections. Between September 27, 1930 and September 18, 1932, he served as the Minister of National Education. Although he signed many new regulations during the Ministry of National Education, he took initiatives for new regulation studies carried out in the following times. After resigning from the Ministry of National Education, he served as the Deputy Speaker of the Grand National Assembly of Turkey in 1932, 1933 and 1934.

Keywords: National Education, Esat SAGAY, New Changes, Apps.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ.....	vi
GİRİŞ.....	1
1. ESAT SAGAY'IN ÖZ GEÇMİŞİ.....	9
1.1. Çocukluğu ve Gençliği.....	9
1.2. Okul Hayatı.....	10
1.3. Askerlik Hayatı.....	10
1.3.1. Suriye.....	10
1.3.2. Balkan Savaşları.....	11
1.3.3. I. Dünya Savaşı.....	12
1.3.4. I. Dünya Savaşı Sonrası.....	13
1.3.5. Askerlikten Ayrılması.....	13
1.3.6. Öğretmenlik Hayatı.....	13
1.3.7. Sivil Hayatı.....	15
1.3.8. Siyasi Hayatı.....	15
1.3.9. İlgi Alanları.....	16
1.3.10. Sagay Soyadının Alması.....	17
1.3.11. Esat Sagay'ın Ölümü.....	17
2. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI DÖNEMİ.....	18
2.1. Esat Sagay'ın Milli Eğitim Bakanlığına Gelişi.....	18
2.2. Milli Eğitim Bakanı Olması.....	18
2.3. Eğitim Politikası.....	18
2.4. Milli Eğitim Bakanlığı Süresinde Yaptığı Çalışmalar.....	19
2.4.1. Maarif Eminliklerinin Kaldırılması ve Kadro Tahsisi Yapılması Çalışmaları.....	19
2.4.2. Öğretmenlerin Terfi ve Cezaları Hakkındaki Kanunun Bazı Maddelerini Düzenleme Çalışmaları.....	22

2.4 3. Muallim, Memur ve Talebenin Halkevleriyle Münasebetinin Tanzimi Çalışmaları;	25
2.4.4. İlkokul Öğretmenlerinin Emeklilik ve Ortaokul Öğretmenlerinin Kıdemi Kanunu İle İlgili Çalışmalar	28
2.4.5. Darülfünun'da Islahat Teşebbüsü Ve Bunun İçin İsviçre'den Bir Profesör Talebi Çalışmaları;	28
2.4.6. Hilal-i Ahmer Gençlik Teşkilatı Kanunu Çalışması.....	31
2.4.7. Mektep Kasketleri Kanunu İle İlgili Çalışmalar	31
2.4.8. Ecnebi Ve Akkaliyet Mekteplerindeki Sınavlar, Öğretmenler ve Türk Çocukları Eğitimi İlgili Çalışmalar	32
2.4.9. Yabancı Mekteplerde Türk Çocukları İlk Öğrenimin Yasaklanması Kanunu Çalışmaları.....	33
2.4.10. İlmî Ve Ahlakî Sebeplerden Bazı Erkek Ve Kadın Öğretmenlerin Tasfiye Edilmesi Çalışmaları.....	34
2.4.11. Kültür Derslerinin Tamamen Millileştirilmesi Çalışmaları	35
2.4.12. Ayasofya Mozaiklerinin Meydana Çıkarılması Ve Kayseri'de Bir Müze Meydan Getirilmesi Çalışmaları	36
2.4.13. Yatılı Okul Pansiyonlarına Ücretsiz Öğrenci Alımı Kanunu Çalışmaları	37
2.4.14. Sanat ve Yatılı Okulların İdaresi Hakkındaki Kanun Çalışmaları	37
2.4.15. Öğretmenlerin Maaş ve Terfi İşlemleri İle İlgili Çalışması	39
2.4.16. Eğitim Alanında Yapılan Diğer Çalışmalar	40
2.5. Esat Bey'in Yaptığı Konuşmalar.....	44
2.5.1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1931 Yılı Bütçesi İle İlgili Meclis Konuşmaları	44
2.5.2. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1932 Yılı Bütçesi İle İlgili Meclis Konuşmaları	48
2.5.3. İlk Milli Tarih Kongresi Konuşması.....	51
2.5.4. Esat Bey'in 1932 Yılı Darülfünun Bütçe Konuşması.....	54
2.6. Esat Sagay'ın Maarif Vekili Olarak Katıldığı Bazı Meclis Çalışmaları.....	59
SONUÇ	68
KAYNAKÇA	70
EKLER.....	74

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

BAR:	Beyrut Askeri Rüştiyesi
BMM:	Büyük Millet Meclisi
CG:	Cumhuriyet Gazetesi
CHF:	Cumhuriyet Halk Fırkası
HDB:	Harbiye Daire Başkanlığı
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
TC:	Türkiye Cumhuriyeti
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK:	Türk Dil Kurumu
TTK:	Tevhidi Tedrisat Kanunu

GİRİŞ

Eğitim ile ilgili farklı tanımlar karşımıza çıkmaktadır. Eğitim, davranış kalıplarını değiştirme sürecidir. Burada davranış, açıkça gözlemlenebilir olanlara ek olarak, düşünce ve duyguları içermesi anlamında kullanılır (Tyler, 2021: 6). Eğitim; İnsanların yaşadığı toplumda pratik değeri olan yeteneklerin, yönelimlerin, duyguların, düşüncelerin veya davranışların oluşturulması, geliştirilmesi ve değiştirilmesi süreci olarak tanımlanabilir. Ancak süreç, ülkedeki mevcut güç dengesinin korunmasında, değiştirilmesinde veya yeniden oluşturulmasında ve o birlikteliğin toplumun mevcut fırsat ve imkânlarından ne ölçüde yararlandığını şekillendirmede oldukça etkilidir (Duman, 2000: 14). Eğitim bilimleri açısından eğitim, genellikle bir kişinin kişiliğini geliştirmeyi ve onda istenen öğrenmeyi geliştirmeyi amaçlayan bir dizi süreçtir (Senemoğlu, 2003 : 92). Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte (TDK) yer alan eğitim tanımı ise: “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye” şeklinde açıklanmıştır (TDK, 2022).

Tarihsel süreç boyunca insanların yaşam faaliyetlerini sürdürdüğü toplum şekillerinde (avcı-toplayıcı, tarım, sanayi vb.) eğitim içeriği ve yöntemi değişse de eğitimin zorunluluğu hiçbir zaman değişmemiştir. Devlet yapılarının olmadığı eski dönemlerde çocukların eğitimi aileleri tarafından sağlanmıştır. Bugün baktığımız zaman basit diye düşündüğümüz, o zamanın hayatta kalabilmek ve yaşamsal faaliyetlerini sürdürmek için önemli olan avlanma, bitki toplama gibi becerilerin geliştirilmesi için eğitim aileler tarafından verilmiştir. Dünya üzerinde insan varlığının artışıyla yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte klanlar, beylikler, vb. şekillerde örgütlenmeler başlamış ve buna bağlı olarak eğitimin içeriği ve niteliği değişmiştir. Tarım ve hayvancılıkla ilgili konular usule uygun (formal) veya usule uymayan (informal) yollarla yeni nesile öğretilmiştir. Toplulukların kalabalıklaşp büyümeleriyle beraber devlet kurma gereksinimi duyulmaya başlanmıştır. Devletler başta askerlik olmak üzere insan gereksinimini karşılamak için eğitime kısmi olarak el atmışlardır. Hem kendi devlet ideolojilerini aktarmak hem de ihtiyacı olan insan kaynaklarını yetiştirmeye başlamışlardır. Ama hiçbir zaman geleneksel devletlerde eğitim çok yaygın ve de sadece devletin kontrolünde olmamıştır (Şimşek, vd, 2017: 2810) .

Tarih boyunca milletlerin veya toplumların eğitim sistemleri, çağa ayak uydurabildikleri toplum, birey ve bilim gibi yapıların ihtiyaçlarına onlara cevap verecek ölçüde varlığını sürdürmüştür. Günümüz nesilleri, geçmiş yüzyılların ve zamanların ihtiyaçlarını karşılamayan

ve hayata uygulanamayan eğitim modellerine veya kavramlarına zorlanamaz (Bayraklı, 2015 :17) .

Eğitim, Osmanlı devlet kültüründe devamı olduğu Türk kültürünün ve ayrıca sancaktarı olduğu İslamiyet kültürünün ışığında oluşturulmuştur. Türklerin töre kültürünün çok eskilerden devam etmesi, Uygurlar döneminde yazıyla buluşulup, Karahanlılarla beraber İslam inancı ile şekillenip medrese ile kaynaştırıp, Selçuklularla iyice gelişen yapı, ayrıyeten Arap ve İslam kültürüyle Emevi ve Abbasi ilim mirasını devam ettirmişlerdir (Demir, N., 2010: 8). Eğitim, Osmanlı Devleti'nde, devletin kuruluş ve yıkılmasına kadar geçen süreçte önemli bir alan olarak varlığını sürdürmüştür. Klasik dönemde bilimin önemi nedeniyle artan eğitim ortamları, sonraki aşamalarda bir devletin sahip olması gereken kurumsal bir unsur ve öge olarak tanınmasıyla yayılmaya başlamıştır. Sonraki yıllarda düşüş dönemi geldiğinde, belki de eğitimin gerçek gücü fark edilmiş olup ne yazık ki zaman ve koşullar bu bilinçli yakalamayı yansıtmaya izin vermemiştir. Osmanlı'nın sadece ilmî ihtiyaçlarıyla sınırlı kalmayan medrese gibi ortamlar, halkın dini ihtiyaçlarına da hizmet etmiş ve sonuçta devletin bizzat kendisi, yönetimde bulunan kişilerin aileleri ve zengin ailelerin oluşturduğu kişiler tarafından binlerce eğitim kurumu açılmıştır (Hızlı, 2002: 426). Osmanlı İmparatorluğu'nun eğitim sistemine baktığımızda, çağdaş ülke ve imparatorluklardan birçok farklılığı olduğunu görüyoruz. Aslında bu ayrımın biraz daha açıklığa kavuşturulması gerekiyorsa, Osmanlı İmparatorluğu'nun ve daha sonra Türkiye'nin eğitimi, din, dil, kültür, ırk, çeşitlilik ve coğrafi konum gibi çeşitli nedenlerle büyük ölçüde özgün ve benzersiz bir örnek sunmaktadır (Gündüz, 2013:17) .

Genel olarak bakıldığında Osmanlı Devleti'nde eğitimin önemi Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi devlet merkezde olana daha fazla eğitim hizmet olanağı sunmakta, merkeze uzak olan köylerde ise köylü yalnızca vergi toplama, askerlik ve savaş zamanları hatırlanırdı. Okuma yazma bilmeden köylü toprakla uğraşır, şehirlileri düşünülerek yapılan tüm yenilik ve ıslahatlardan faydalanamamaktadır. Köy kesiminde yaşayan halk kendi kurallarını kendileri belirleyerek kendi kendisinin efendisi olmuştur. Osmanlı devleti eğitim için önemli adımları Tanzimatla başlayan modernleşme çalışmalarının etkisinde 19.yy da atmıştır. II.Mahmut yapmış olduğu ıslahatlarda ilköğretimi zorunlu hale getirmiş, Avrupa'ya öğrenci göndermiştir. Fransa'dan orduda eğitim verilmesi için subaylar getirtmiş, tıp okulu açtırmıştır (Aslan, 2006: 1). Ayrıca Tanzimat döneminde eğitimle ilgili önemli bir gelişme olan 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi kabul edilmiştir.

Bu süreçte Avrupa'ya askeri eğitim alanı dışında mühendislik, tıp, güzel sanatlar, edebiyat ve diğer bazı alanlarda öğrenciler gönderilmiştir. Bunun dışında sıbyan mektepleri yeniden düzenlenmiş, ortaöğretim rüştiye, idadiye ve sultaniye şekliyle derecelendirilmiştir (Akyüz, 1994:137). Osmanlı Devleti'nde II.Meşrutiyet döneminde ise devlet ile köy ve köylünün arasındaki uçurumun azaldığı görülmüştür. II. Meşrutiyet döneminde köy eğitiminin fikrini ilk kez İsmail Mahir Efendi öne sürmüştür. İsmail Mahir Efendi, Cumhuriyet dönemindeki Köy Eğitim Kurslarının, Köy Enstitülerinin ve Öğretmen Okullarının temel sistemini oluşturan “ çiftçi öğretmenler, öğretmen çiftçiler” kavramlarını bu süreçte kullanarak hepsinin temelini atmıştır. Öğretmenlerin köyde yaşayan kişilerden seçilerek bu kişilerin köyden gidemeyeceğini belirten İsmail Mahir Efendi ekonomik sıkıntılarla beraber siyasi sıkıntılarında yaşanması sebebiyle bu düşüncesini hayata geçirememiştir (Aslan, 2006: 3).

Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber eğitim ideolojisinin dönemin dünyası bağlamında anlaşıldığını görüyoruz. Mustafa Kemal (Atatürk) döneminde eğitimde “Modern Batı”nın kullanılması bağlamında ilerleme, bütünleşme, milliyetçilik, laikleşme ve bütünleşmeye dayalı tutarlı ve pragmatik bir eğitim politikasının benimsendiği görülmektedir (Şimşek,vd, 2017: 2809).

Cumhuriyetin kuruluşundan ve sonraki süreçte eski eğitim sistemi ve anlayışının merkezinde yer alan Medreseler kaldırılmış ve yeni bir eğitim sistemi oluşturulmuştur. Bu dönemde Batı kaynakları ve eğitimcileri tamamen sistemin merkezine yerleştirilip, yeni sistem eski yapısından ve unsurlarından tamamen uzaklaşarak yepyeni bir ortam ve zeminde hayat bulmuştur. II. Meşrutiyet döneminde gerçekleştirilen eğitim reformu çalışmaları ile Cumhuriyet sonrası tamamen yenilenecek olan eğitim sisteminin temelleri atılmıştır (Çelebi, N. ve Tezer Asan, 2014: 262). Cumhuriyetin ilanından bu güne kadar Türk Eğitim sistemi örgüt yapısı “merkezî” yönetim odaklı bir sisteme dayandırılmıştır. Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra eğitim yönetimi yetkileri tek bir merkezden yönetilmiştir. Bugünkü eğitim sisteminin temeli de o dönemde atılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'ndeki bütün eğitim kurumları Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) idaresi için devlet kontrolüne alınmasını içeren 3 Mart 1924 tarihindeki düzenleme bugünkü eğitim sisteminin de temelini oluşturmaktadır. Bu tarihten itibaren yürürlüğe giren “Tevhid-i Tedrisat Kanunu”nuyla birlikte o günkü tarihe kadar ayrı seyir eden bütün eğitim kurumları tek bir çatı altında toplanmış, yapısal ve işlevsel olarak eğitim örgütlerinde önemli değişimlerle birlikte yeni gelişmeler de yaşanmıştır (Can ve Çelikten, 2000:47). Yaşamsal faaliyetlerin sürdürüldüğü tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nden çok önemli bir miras devralmıştır. Osmanlı Devleti'nden devreden bu mirasın en önemli özelliği de, Tanzimat Fermanı ile beraber

toplumda yer eden ve kişiler üzerinde çok fazla etkisi olan Batı tipi bir eğitim sistemidir. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'ndeki oluşturulan yeni eğitim sistemiyle, bu sisteme bağlı reformlar bu sistem üzerine geliştirilmiştir (Öztürk, 2009:5).

Mustafa Kemal ve arkadaşları eğitimle ilgili yaptıkları konuşmalarda sıklıkla eğitimin milli olması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Mustafa Kemal, henüz Kurtuluş Savaşı sürerken 15 Temmuz 1921 yılında Ankara'da toplanan Maarif Kongresi'ne katılmış, öğretmenlere milli terbiyenin öneminden bahsetmiştir. Ona göre milli terbiye: *“Eski devrin hurufatından ve evsafi fitriyemizle hiç de münasebeti olmayan yabancı fikirlerden, şarktan ve garptan gelen bilcümle tesirlerden tamamen uzak, seciye-i milliyeye ve tarihimize mütenasip bir kültür”*dür. Milli eğitimle hedeflenen, ulusal bilinç kazandırma; milli düşünceden kastedilen ise garbın ve şarkın etkilerinden arınmış tamamen Türk kültürüne dayanan bir düşünüşün ortaya çıkması olmuştur (M.E.İ.S.D.C1, 194: 4).

Yapılan araştırmalar sonucu Cumhuriyetin eğitim ideolojisinin o dönem dünya bağlamında anlaşıldığı tespit edilmiştir. Mustafa Kemal döneminde "modern Batı" eğitim döneminin kullanılması bağlamında ilerleme, bütünleşme, laikleşmeyle beraber bütünleşmeye dayalı birleştirici ve pragmatik bir eğitim politikasının benimsendiği, bu düşüncenin gereği 1924 Tevhidi Tedrisat Kanunu ile tüm eğitim kurumları tek bir çatı altında toplanarak Eğitim Bakanlığı kontrolüne alındığı anlaşılmaktadır.

Hiçbir devlet kurucusu Atatürk kadar eğitime önem vermemiştir. Atatürk bir sözünde *“Maarif vekili olarak, millî irfanı yükseltmeye çalışmak en büyük emelimdir”* demiştir. Başka bir konuşmasında *“Eğitimdir ki bir milleti ya hür, müstakil, şanlı, âli bir heyeti içtimaiye hâlinde yaşatır veya bir milleti esaret ve sefaletle terk eder”* diyerek eğitime verdiği önemi dile getirmiştir.

Atatürk, eğitimin yabancı fikirlerin etkilerinden uzak ve millî değerlerimize uygun olmasını istemiştir. Bu konuyu *“Bugüne kadar izlenen eğitim ve öğretim yöntemlerinin milletimizin tarihsel gerilemesinde en önemli etken olduğu kanısındayım. Onun için ulusal bir eğitim programından söz ederken eski devrin boş inançlarından, toplumsal yapımızla hiç de ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen tüm etkilerden tamamen uzak, ulusal özelliklerimizle ve tarihimize uyuşabilen bir kültür kastediyorum”* sözleriyle belirtmiştir.

Atatürk'ün eğitim üzerinde önemle durduğu bir başka husus, insanların inançlarında ve düşüncelerinde özgür hâle gelmeleridir. İlerleme ve yenileşme, bilimde ve teknikteki gelişmelere açık olmakla mümkündür. Eğitim ve öğretimde çağdaş ülkeler seviyesine çıkmak için yeni programlar geliştirilmiştir. Atatürk, bu yönüyle de Türkiye'de millî eğitimin öncülüğünü de yapmış olmaktadır (MEB, 05.22.2022) .

3 Mart 1924 'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Türk eğitimi milli, laik ve çağdaş hale getirilmek istenmiştir. Atatürk'ün önderliğindeki eğitim ile ilgili süreç üç döneme ayrılabilir. Var olanı sürdürme ve devam ettirme dönemi (1920), yeni eğitim ilkelerine göre yapılacak reformlara hazırlık dönemi (1921-1923), kurulan Cumhuriyetin ilkelerine göre kökten yapılacak değişikliklerin etkisiyle, uygulanması yani değişim dönemi (1924 -1936) (Çelebi, 2004: 37) .

Bu tez çalışmasında Atatürk önderliğindeki eğitim sürecinin üçüncü dönemine denk gelen, 27 Eylül 1930 – 18 Eylül 1932 tarihleri arasında Maarif Vekilliği yapan Mehmet Esat SAGAY'ın özgeçmişi ve bakanlığı döneminde yapmış olduğu çalışmalar ele alınmıştır. Özellikle Mehmet Esat SAGAY'ın yapmış olduğu aşağıda kısaca belirtilen çalışmaların detayları incelenmiştir.

1. Kayıt, dosya, sicil, fortrag (Vortrag- sözel sunum) usullerinin tanzimi;
2. Ders ve imtihanlarda not takdiri usulü; mekteplerinde muallimler arasında tasfiye.
3. İki sene dönenlerin tahsilleri hakkında kayıtlar;
4. Tam not 5 olduğuna göre, dönemlik notunun 3'ten 2'ye indirilmesi;
5. İktisadi buhrana karşı alınan tedbirler arasında Maarif Eminliklerin de ilgası, Maarif Müdürlüklerinin tavsiyesi ve İstanbul 'da Maarif Müdür Muavinliğinin ikiye çıkarılması, İzmir'de bir muavinlik ihdası, husisi ve ecnebi mektepleri olan yerlerde birer büro ihdası);
6. Fazla Muallim Mekteplerin Orta mektebe tahvili, Ankara'da Gazi Terbiye Ensütüsü binasında ilk Muallim Mektebi de ihtiyaçtan fazla olmasından başka diğer yerlerdeki Muallim Mekteplerinin hemen iki misli masrafı mucip olduğundan lağvedidilerek, yerine ücretli Leyli (Gazi Lisesi) isminde bir lise ve bu suretle Ankara'nın muhtaç olduğu Leyli Lise temin edilmiştir. Eskiden mevcut Lise talebe çokluğundan dolayı nehariyet tahvil olunmuş idi.
7. İلمي ve ahlaki vaziyet hasebiyle bazı erkek ve kadın muallimler arasında tasfiye;
8. Ecnebi mekteplerinde verilen cezalar (Tophane ve Kadıköy'deki Fransız. mekteplerinden birinin Müdiresi değiştirilmiş, diğeri 15 gün gün kapatılmıştır);
9. Ecnebi mekteplerinde ilk tahsilin men'i hakkında kanun (Türk çocukları için);
10. Ecnebi mekteplerinde Türkçe tahsili ve tarih ve coğrafya derslerinin Türk kitaplarından ve muallimler tarafından okutturalması mecburiyeti;
11. Ecnebi mekteplerinde bakalorya ihdası;
12. Ecnebi ve Akkaliyet mekteplerindeki muallimler arasında tasfiye;
13. Mektep kasketleri kanunu;
14. Hilal-i Ahmer Gençlik Teşkilatı kanunu;

15. İlk tedrisat muallimlerini tekaüt kanunu; bunların mesken bedelleri kanununun bir sene daha temdidini (bütçünün ilgası);
16. İlk tedrisat muallimlerinin maaşları için Vilayetlere Ziraat Bankası'ndan kredi;
17. Orta tedrisat muallimlerinin kıdemleri hakkında 1933 bütçesinin buna mütaalik maddesini tefsir eder kanunu;
18. Muallimlerin terfi ve tecziyeleri hakkındaki kanunun bazı maddelerini tadil eder kanun;
19. % 10'ların sarfi hakkındaki kanunun tedidi için kanun layihası;
20. Eski eserlerin korunması için % 0,5 hakkında kanun layihası;
21. 1931 ve 1932 bütçelerinden iki milyon küsur lira indirilmesine rağmen:
 - Açılan lise ve orta mektepler;
 - 1932'de garp memleketlerine talebe gönderilmesi;
 - Gece yatısı mekteplerde meccani talebe alınmasına devam;
 - Yüksek Beden Terbiyesi Mektebi ve İnşaat Usta Mektebinin yaptırılması (Ankara); İzmir Kız Sanat Mektebinin tesisi, İsmet Paşa Kız Enstitüsü Muallim kısmının açılması;
 - Tezyini Sanatların Güzel Sanatlar Akademisine alınması;
 - Muallim mektepleri, Lise müdürleri, Fizik muallimlerinin kursları için Ankara celbi;
 - Birinci Tarih kongresinin açılması;
 - Tarih medeni bilgiler, fen bilimleri kitaplarının yeniden basılması;
 - Devlet matbaasına 35.000 liralık son sistem teclit makinaları getirtilerek diğer matbaalara faik surette takviyesi;
 - Gazi Terbiye Enstitüsü terbiyecilik kısmının açılması (Resim, Lisan,...);
 - Gazi Terbiye Enstitüsü binasında Gazi Erkek Lisesi (gece yatısı) açılması; bu mektep Galatasaray sisteminde İngilizce öğretir bir lise olacaktı, bütçe yetmezliğinden bu halde kalmıştır;
 - Lise ve muallim mektepleri ders alet ve edevatını yeniden sipariş edilerek tamamlanması;
 - Kitapların tedricen devlet kitabı haline konması (Tarih, Medeni ve, Fen Bilimleri) ; (Kıraat Kitapları da Türkçe'ye göre başlanmış ve Coğrafya için de memleket coğrafyası yapılmak üzere, mütahassısların yanında teşebbüs alınmıştır);
 - Bilumum mektep ve müesseselerin tedrisi, terbiyevi, idari teftişlerinin tezyit ve tefsili;
22. Garp Memleketlerine tarihte ihtisas için talebe gönderilmesi;

23. Garp memleketlerindeki talebe müfettişlerinin tanzimi ve tahsile gönderilecek talebenin intihap tarzı ve oralarda ikamet şekillerinin tetkiki (memlkette yapılması mümkün tahsil derecesi bitirildikten sonra);
24. Ayasofya mozaiklerinin meydana çıkarılması;
25. Kayseri’de bir müze meydan getirilmesi;
26. Hars derslerinin tamamen millileştirilmesi;
27. Evrak şubesi muamelat ve kuyudatının tanzimi;
28. Sicil ve dosyaların tanzimine başlattırılması;
29. Muallim Meclislerinin faaliyete sevki;
30. Müdürlerin mektepleri haricinde muallimlikten men’i;
31. Programların ameli hayat uydurulmaya başlattırılması;
32. İlk tedrisat tatbik kanununun ihzarına başlattırılması;
33. Darülfünun’dan ilk, orta ve yüksek tahsil için program ve teklif talebi, tekit; bir teklif gelmediğinden mütevazi ve fakat kuvvetli bir üniversite kurulmak üzere ıslaha teşebbüs ve bunun için İsviçre’den bir profesör celb;
34. Mekteplerde ve Vekalette tarihçe, istatistik ve grafikler yapılmasına başlattırılması;
35. Milli ve ahlaki terbiyenin ehemmiyetle ve mütemadi takip ve inkişafını temini;
36. Garp memleketlerinde tahsilde olan ve henüz yeni tarih kitaplarımızı okumamış bulunan talebimize tarih kitabı göndermek;
37. Mekteplerde Talebe ve Kültür Teşkilatının tanzimi ve takviyesi,
38. Memlekette Gençlik Teşkilatı Kanunu (tetkik için CHF Umumi Katipliğine verilmiştir);
39. Muallim, memur ve talebenin Halkevleriyle münasebetinin tanzimi;
40. İzciliğin tanzimi;
41. Milli sporlarımızda olup da metruk kalan okçuluğun, Avrupa ve Amerika’da, hatta kadınlar arasında olduğu gibi, bizde de canlandırılması için teşebbüse girişilmesi;
42. Filarmonik Musiki Heyeti’nin teşkili ve bu işe mahsus kanun;
43. Milli sporlar gibi milli sanatların da muhafaza ve ihyasına başlattırılması;
44. Darülfünun gibi Güzel Sanatlar Akademisi’nin de ıslahı için tetkikat;
45. Liseliler için orta mektep muallimlerinden yüksek muallim yetiştirilmesine başlattırılması;
46. Yatı Mektepleri, Sanat Mektepleri, vilayetlerin mahalli ihtiyaçlarına taalluk eder işlerden olmaya vilayetlere devredilmiştir;
47. Bilhassa ilk tahsilde, mevcut muallim ve vesaitle daha çok talebe okutmak çarelerş (çünkü okuma çağına gelmiş ve kanunen tahsil mecburiyetine girmiş çocukların ancak üçte biri okutturulabilmektedir;

48. İlk mekteplerde fakir talebeye yardım heyetleri teşkili;
49. Mektep olmayan köylerde ve aşiretler yanında seyyar muallim teşkilatı;
50. Mektep bulunmayan köylerdeki çocukları da okutabilmek için, beş-on köy arasında, merkezi vaziyette bulunan bir köyde (Köy Yatı Mektebi) tesisiyle buralara çocukların köydeki eşyası ve erzak ile birlikte gönderilmesi için vilayetlerde tetbikatta bulunulması (Sagay, 2012: 86).Esat Sagay'ın Maarif vekilliği yaptığı dönemde bu düzenlemelerin çoğu hayat geçirilmiş olup bazı düzenlemelerin çalışmaları yapıp uygulanmaları daha sonraki dönemlerde bırakılmıştır.

1. ESAT SAGAY'IN ÖZ GEÇMİŞİ

1.1. Çocukluğu ve Gençliği

Esat Sagay 1874 tarihinde Selanik'e bağlı Karaferye'de doğmuştur (Sagay, 2012:2). Babası Manastır Aşar Bakanı Yusuf Bey'dir, annesi ise Naima Hanım'dır (Başar, 2019: 238). Doğum tarihine ilişkin olarak babası, yanında bulunan bir kâğıda şunları yazmıştır:

"Binikiyüzdoksan senesi Ağustos'unun ve binikiyüzdoksanbir Receb'inin onbirinci Pazar günü, sabahleyin birbuçukta, Karaferye'de oğlum Mehmet Esat dünyaya geldi. "Burcu Cedy". Cenabı Hak amel-i salihle beraber ömr-i taviil ve istikamet-i akl ü kalb ve vüs'at-i rızk, hüsn-i halet ü beden ihsan eyliye. Amin bihurmeti seyyidilmürselin ve alihittahirin. 11 Ağustos 1290 [23 Ağustos 1874], 11 Recep 1291 saati nehari"(Sagay, 2012:3).

Esat Bey'in hayata gözlerini açtığı Selanik, çok kültürlü ve sosyal bir yapıya sahiptir. Bu kentte; Türkler, Bulgarlar, Sırlar, Rumlar gibi etnik topluluklar ile Müslüman, Hristiyan ve Yahudilik inancına mensup insanlar bir arada yaşamaktadırlar (Anastassiadou, 2001: 55). Bu birliktelik, Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik akımının etkisiyle yerini çatışmalara ve bağımsızlık fikirlerine bırakmıştır. Böylece Selanik'in içinde yer aldığı Makedonya bölgesinde bağımsızlık hareketleri hız kazanmaya başlamıştır (Balkaya, 2005: 5).

Esat Bey'in çocukluğu 8 yaşına kadar Karaferye, Üsküp ve Manastır'da geçmiştir. Babasının ölümünden sonra İstanbul'a taşınmışlar ve bir dönem de Bursa'da bulunmuşlardır. Esat Bey, çocukluğuna ve babasının ölümüne dair şunları belirtmiştir: Karaferye'deki evlerinin büyük olduğunu ve buradan geçen büyük memurların evlerinde konakladıklarını, abisinden babasının ölümüne ilişkin olarak babasına bir mektup geldiğini bu mektupta da 3000-4000 lira alacaklı olduğu bir mahkemeyi kaybetmesi üzerine hastalandığını ve öldüğünü öğrenmiştir. 1892'de babasını kaybeden Esat Bey, henüz sekiz yaşındadır ve annesi tarafından büyütülmüştür (Sagay, 2012: 13). Babasının son derece yardımsever biri olduğunu, bayramlarda fakir çocukları giydirdiğini, ailelerine giysi, kundura ve kurban aldığını belirtmiştir. Babasının kendisine en büyük miras olarak namusuyla çalışması ve hayatını kazanması nasihati ve tavsiyesi olduğunu belirtmiştir. Annesinin ise sürekli kendisine insanîyet, şeref ve haysiyet, ahlak ve fazilet gibi duyguları telkin ettiğini ve ömrünün sonuna kadar bu yol üzerinde olduğunu belirtmiştir (Sagay, 2012: 12). Babasının ölümünden iki ay sonra İstanbul'a dayısı Hilmi Bey'in yanına göç etmişlerdir. İstanbul'dan sonra bir ara Bursa'ya da taşınmışlardır. Bursa'da oldukları sırada kasıklarında başlayan şiddetli bir romatizma ağrısı nedeniyle İstanbul'a geri dönmek zorunda kalmışlardır. Bu ağrı ileriki dönemlerde azalsa da özellikle Harbiye Okulunda Esat Bey'i oldukça zorlamıştır.

1908 yılında Doktor Miralay Süleyman Bey'in kızı Meliha Hanım'la evlenen Esat Bey'in, bu evlilikte Süleyman Reşat ve Mehmet Orhan Kadri adlarında iki çocuğu dünyaya gelmiştir (Sagay, 2012:12).

1.2. Okul Hayatı

Esat Bey'in okul hayatı Priştine'de başlamış ve ardından İstanbul'da önce sivil sonra ise askeri okullarda devam etmiştir. İstanbul Şehzadebaşı Taş Mektebi, Çengelköy İptidai Mektebi 1883 (1299), Şemsü'l-maarif Mektebi 1884-1887 (1300-1303), Kuleli Askeri İdadisi 1888-1890 ve Harbiye Mektebinde 1892-1894'te geçmiştir. Askeri okullarda düzenli ve disiplinli bir hayat anlayışına alışan Esat Bey, okullardaki müfredat dışında kendini geliştirmek için yurt dışından da kendine Fransızca kitaplar getirtmiştir.

Osmanlı Devleti'nde o dönemlerde aydınlar ve yüksek okullarda okuyan öğrenciler arasında hürriyet fikirlerinin ön planda olduğu ve hızla yayıldığı zamanlardır (Türkmen, 2016: 26). Askeri okullarda yasaklanan kitaplar arasında Namık Kemal, Abdülhak Hamit ve Ziya Paşa gibi son dönem Osmanlı aydınlarının eserleri de bulunmaktadır (Kuran, 2009: 27). Okul yöneticileri bu fikirlerin yayılmasını engellemek için öğrenci dolapları sürekli olarak kontrol edilir, yasaklı kitap, dergi ve gazeteler toplatılır, sahipleri de cezalandırılmaktadır. Bir akşam dolap yoklamasında Esat Bey'in dolabında bulunan kitaplar arasındaki Fransızca kitaplar içerisinde coğrafya ile ilgili olanı zararlı bulunmuştur. Dâhiliye Yüzbaşısı Mustafa Efendi, Esat Bey'e, uslu, çalışkan ve başarılı bir öğrenci olmasından dolayı ceza yerine hafta sonu tatilinde bu kitapları kendisinden alarak evine götürmesini söylemiştir. Askeri okullarda özellikle astronomi bilimi başta olmak üzere matematik, kimya ve yabancı dil derslerine karşı ilgisi olmuştur. Şubat 1894'te Harbiye Okulundan piyade birincisi olarak mezun olmuştur (Sagay, 2012:18).

1.3. Askerlik Hayatı

1.3.1. Suriye

Esat Bey, Şubat 1894 yılında Harbiye Okulundan piyade birincisi olarak mezun olmuş ve 8 Mart 1894 tarihinde ilk görev yeri olan Suriye'deki 5. Ordu 33. Redif Livası Mülhaklığına Teğmen olarak atanmıştır (Sagay, 2012:19). Böylece Esat Bey'in askerlik hayatı başlamış bulunmaktadır (Başar, 2019: 238). 18 Nisan 1894 Çarşamba günü Suriye'ye doğru yola çıkan Esat Bey on bir günlük bir deniz ve kara yolculuğundan sonra 29 Nisan 1894'te Şam'da bulunan askeri birliğine varmıştır.

Suriye'deki 5. Orduda göreve başlayan Esat Bey, belli bir süre sonra buradaki subayların davranışları karşısında şaşkınlığa uğramıştır. Harbiye sıralarında vatan, millet ve hürriyet gibi fikirlerle yetişen , geleceğe umutla bakan subayların birliklerinde maalesef bu fikirlerinden eser kalmadığını görmüştür. Ayrıca subayların askeri eğitim ve disiplinden uzaklaştıklarını, askerlik namına bir-iki yanaşık düzenden başka herhangi bir eğitim faaliyeti yapmadıklarını, yerli halk gibi sahralarda bulunan ahır gibi kulübelerde sabahlara kadar eğlendiklerini görmüş olup bu durum Esat Bey'i oldukça üzmüştür.

Suriye'de bulunduğu esnada burada çıkan Birinci ve İkinci Cebelidürüz isyanlarına karşı düzenlenen harekâta katılmıştır. Askerlik dışında siyasi çalışmalar da yürütmüş olan Esat Bey, arkadaşları Doktor Yüzbaşı Giritli Muharrem ve Rodoslu Süleyman Beylerle beraber merkezi Şam'da olan, Suriye İttihat ve Terakki Cemiyetini kurmuşlar. Kısa sürede cemiyetin faaliyetlerini ilçelere hatta Beyrut'a kadar genişletmişlerdir (Sagay, 2012:23).

1.3.2. Balkan Savaşları

Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik akımı, Osmanlı İmparatorluğu içinde yaşayan Balkan uluslarına, birer bağımsız devlet olma yolunu açmıştır. Bu devletlerin bağımsızlıklarını kazanmaları ile beraber Rusya, Balkanlarda kendi çıkarlarını korumak ve bu devletlerin rakibi olan Avusturya ile yakınlaşmalarını engellemek için Balkan Devletleri'nin katılımı ile 1908'de önce Prag'da daha sonra ise 1910 tarihinde Sofya'da iki kongre gerçekleştirmiştir. Kongrelerin amacı Slav ırkının aralarındaki sorunları giderme, barış ve kardeşlik temeline dayalı bir Slav birliğini oluşturmaktır (Troçki, 1995: 45). Rusya'nın kışkırtması ve Balkan devletlerinin kendi aralarındaki sorunları giderdikten sonra 13 Ekim 1912'de Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ettiler (Troçki, 1995: 173).

Balkan Savaşları devam ederken Esat Bey, Harbiye Okulunda ikinci tabur komutanı olarak bulunmaktadır. Savaşa katılmak için Harbiye Komutanlığına başvurmuş ve bu isteği kabul edilmiştir. Binbaşı rütbesine yeni terfi olan Esat Bey, 91. Alay Komutanlığına tayin edilmiştir (Sagay, 2012: 47). 91. Alay, İzmit'te bulunan 31.Tümen'e bağlı olduğundan Esat Bey önce İzmit'e oradan da Çanakkale üzerinden Büyükçekmece-Çatalca hattına gitmiştir. Büyükçekmece'nin ilerisinde bulunan Kartaltepe ve Manastırbayırı arasındaki üçtepler bölgesinin düşmandan kurtarılmasında büyük yararlılık göstermiş olmasından ötürü Tümen Komutanı Miralay Fahri Bey kendinse şu yazıyı göndermiştir:

“91. Alay Tepesi (Üçtepeler’e resmen bu isim verilmişti) Fatihlerine selam ve senalar olsun:

Esat Bey!

Alayınızla muhabereye girmediğimden dolayı mahzun ve muzafferiyetinizden de son derece memnunum. Berhurdar olunuz! Kazandığınız şan ve şeref Fırka için hakikatten bahtiyarlık temin etti. İnşallah yarın sabah ziyaretinize geleceğim ve bizzat arz-ı menn ü şükran eyleyeceğim. Arzunuz veçhile altı atlı gönderdim. Cephane noksanın ikmali için de 20 sandık cephane gönderdim. Mitralyöz istemişsin. Fakat elinizdeki tüfek ve kasaturalar kâfidir zannederim. Bir küçük zabite bir müfreze göndermesini de Tevfik Beye yazdım efendim”(Sagay,2012:49)

Fırka Kumandanı

Miralay Fahri

Savaş sırasında buldukları siperlerde düşman tarafından topçu ateşi açılmış ve Esat Bey yaralanmıştır. Birkaç gün sahra hastanesinde tedavi gördükten sonra tekrar görevine dönmüştür. Bulgarların geri çekilmesi ve Edirne'nin alınmasıyla beraber Esat Bey Harbiye'deki görevine dönmüştür (Sagay, 2012: 51).

1.3.3. I. Dünya Savaşı

Birinci Dünya Savaşı başladığında Esat Bey, Harbiye Dairesi Piyade Şubesi Müdürlüğünde bulunmaktadır. Savaş seferberliğinin ilan edilmesiyle beraber Esat Bey'in yeni görev yeri Harbiye Dairesi Başkan Vekilliği olmuştur. Bu görevde bulunduğu esnada, Erzurum'a 9. Kolordu Komutanlığına atanan Remzi Paşa'nın yerine 12 Şubat 1915 tarihinde 6. Kolordu 26. Halep Fırkası Komutanlığına atanmıştır. 14 Şubat 1915'te Padişah huzuruna çıkıp Padişahın hayır duasını aldıktan sonra, 16 Şubat'ta Büyükçekmece yakınlarında bulunan birliğin başına geçmiştir (Sagay, 2012: 51).

Savaşın başlarında tarafsız kalan Bulgaristan'ın durumunun belirsiz olması karşısında Esat Bey, birliği ile beraber 5 Temmuz 1915 tarihinde Edirne- Kırklareli- Midye hattına doğru taburlar halinde hareket etmeye başladılar ve 8 Temmuz 1915 tarihinde sabah vakti Edirne'ye vardılar.

Bulgaristan'ın savaşa karşı tutumunun anlaşılması üzerine, Osmanlı Devleti buradaki birliklerini Çanakkale Cephesi'ne kaydırmıştır.

Çanakkale Cephesine gelen Esat Bey ve birliği, Anafartalar'ın batısında bulunan ve daha önce Anafartalar Grubu Komutanı Mustafa Kemal tarafından kullanılan karargâha yerleşmişlerdir.

Çanakkale cephesinde savaş bütün şiddetiyle devam etmektedir. İtilaf Devletleri donanmasına ait gemiler Çanakkale boğazını bombardımana tutarken, askerleri de karaya çıkarma yapmaya çalışıyordu ancak bu girişimleri sonuçsuz kalmaktadır.

Düşman askerleri aldıkları ağır yenilgiler üzerine 20 Aralık 1915 tarihinde Arıburnu ve Anafartalar'dan çekilmiştir. Ece limanından Arıburnu'na kadar olan sahilin güvenliğini sağlama görevi Esat Bey'in birliğine verilmiştir (Sagay, 2012: 52). Esat Bey bu görevi, 4 Mayıs 1916 tarihinde Harbiye Dairesi Başkanlığına (HDB) atanan kadar sürdürmüştür (Sagay, 2012: 53).

Harbiye Dairesindeki görevine dönen Esat Bey burada askeri teçhizat, mühimmat ve bunların imalatı ile askeri fabrikaların Alman subayları tarafından idare edildiğini, başlarında da Piper Paşa adında bir Alman bulunduğunu, Piper Paşa'nın görevini suistimal etmesi üzerine bu durumu bilgi ve belgelerle Harbiye Nazırı'na bildirerek, askeri malzeme üreten fabrikaların başına Türk yetkililerin getirilmesini teklif etmiştir ve bu teklifi kabul edilmiştir. (Sagay, 2012: 54).

1.3.4. I. Dünya Savaşı Sonrası

I. Dünya Savaşı bittikten sonra 5 Ocak 1919 tarihinde Askeri Protokol Komutanlığına tayin olunmuş ancak o dönemde böyle bir makam resmi olarak bulunmadığından önce Konaklar Genel Müfettişliğine sonra ise Hava Kuvvetleri Komutanlığı Genel Müfettişliğine atanmıştır.

Burada uçak motorlarının bakımı, yakıtlarının kontrolünü sağlamış ve uçakların uçuş kabiliyetlerinin bozulmaması için uçuşlar tertip ettirmiştir. Ayrıca uçakların yakıt ikmali için Konya'da bir benzin istasyonu kurduştur (Sagay, 2012:58).

1.3.5. Askerlikten Ayrılması

Esat Bey'in askerlik süresinin dolması ve hastalığından ötürü, Harbiye Nezareti'ne başvurarak emeklilik talebinde bulunmuş ve bu talebi uygun görülmesi üzerine Esat Bey, 23 Aralık 1919 tarihinde Albay rütbesiyle emekli olmuştur (Sagay, 2012: 58). Yani Birinci Dünya savaşı sonrası askerlik hayatının sona erdiği görülmektedir.

1.3.6. Öğretmenlik Hayatı

Şam'da bulunduğu 5. Orduda ki görev süresinin tamamlanması üzerine İstanbul'a gelen Esat Bey, 1898 tarihinde Kuleli Askeri Tıbbiye Fransızca öğretmenliğine ve aynı yılın şubat ayında önce Harbiye Okuluna Almanca yardımcı öğretmenliğine sonra ise Almanca öğretmenliğine tayin olmuştur. Mustafa Kemal o sıralarda harbiye öğrencisidir, Esat Bey'le Mustafa Kemal'in tanışmaları bu okulda başlamıştır. Öğrencileri arasında Mustafa Kemal'den başka Saffet Arıkan ve Ali Fuat Cebesoy da vardır.

Harbiye Okulundaki görevi dışında İstanbul'da bulunan Alman Lisesinde Türkçe dersler vermiştir. Alman lisesinde tanıştığı Doğu bilimci Prof. Dr. Giese ile birlikte, Türk ve

Alman edebiyatı üzerinde çalışmalarda bulunmuşlar ve Hüseyin Rahmi'nin milli romanlarını Almancaya çevirmişlerdir. Bu çalışmaları yanında, arkadaşı Yüzbaşı Osman Nuri Bey'le birlikte gündelik hayat ve askeri bilgilere dair Almanca Karşılıklı Konuşma Dersleri isminde bir kitap yazmışlardır.

Esat Bey, Harbiye Okulu'ndaki görevinden sonra Beyrut Askeri Rüştiyesi Müdürlüğüne atanmıştır. Şubat 1906 tarihinde Beyrut'ta gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmıştır. Beyrut'a geldikten hemen sonra okula geçmiş ve okulu teftişe başlamıştır. Yaptığı teftiş ve denetlemede okulda eğitim-öğretim adına yapılan faaliyetlerin hepsinin keyfi surette olduğunu, öğretmenlerin okula ve derslere karşı ilgisiz ve disiplinden yoksun olduklarını, öğrencilerin üzerinde okul üniformasının olmadığını görmüştür. Beyrut Askeri Rüştiyesi'nin (BAR) içinde bulunduğu bu çürümüşlük ve kokuşmuşluk durumu Esat Bey'i derinden üzmüştür. Esat Bey, okulun bu içler acısı halini ayrıntılı bir raporla Harbiye Nezaretine bildirdikten sonra ilk iş okul kültürüyle alakası olmayan öğretmenlerin görevlerine son vererek yerlerine genç öğretmenler almıştır. Kısa bir süre zarfında okulda eğitim ve öğretim faaliyetlerini düzene koymuş, yarışma ve geziler tertiplemiştir. Okul binalarının fiziki görünümünü değiştirmiştir. Okul bahçesinde bulunan limon ve portakal ağaçlarından topladığı meyveleri satarak, fakir öğrencilerin kırtasiye ve üniforma ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Esat Bey'in çalışmaları yerel gazetelerin dikkatlerini çekmiş ve bu gazetelerde BAR'ı öven yazılar yayınlamaya başlanmıştır. Esat Bey göreve başladığında okulun mevcudu otuz kusur iken, ertesini yıl kayıtlar için başvuranların sayısı üç yüzü geçmiştir.

Beyrut Askeri Okulunda iki yılını tamamladıktan sonra tekrar İstanbul'a dönmüş olup Meşrutiyet'in ilanından sonra ise Harbiye Okulu Almanca öğretmenliğine tayin olmuştur. Harbiye Okulunda bulunduğu esnada yükseköğrenimini tamamlamak için Almanya'ya gitme talebinde bulunmuş ve bu isteğinin kabulü üzerine 9 Ağustos 1909 tarihinde Almanya'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmıştır.

Esat Bey'le beraber Almanya'ya giden Türk subayları Berlin'de, Osmanlı Devleti'nin Almanya Ataşemiliter'i Binbaşı Enver Bey tarafından karşılanmışlardır. Esat Bey Almanya'da kaldığı süre zarfında edindiği tecrübeleri ve izlenimlerini iki makale halinde yazarak Servet-i Fünûn gazetesine, bu iki makale haricinde, ordunun durumu ile ilgili kendi görüşlerini belirten bir makaleyi de Tanin gazetesine göndermiştir.

Almanya'daki eğitiminin ardından 29 Eylül 1911 tarihinde İstanbul'a dönmüş ve ardından 18 Ekim 1911'de Harbiye Okulunda ikinci tabur komutanlığı görevine atanmıştır (Sagay, 2021: 43).

1.3.7. Sivil Hayatı

Askerlik mesleğinden emekli olduktan sonra İstanbul'da askeri malzeme satan, Ordu ve Donanma Pazarı adlı bir şirkette yöneticilik yapmaya başlamıştır. İşgal altındaki İstanbul'da ticaret hayatını sürdürürken, Ankara hükümetinin izniyle şirketin ticari faaliyetleri Antalya'ya kadar uzamıştır. Ancak daha sonraları şirket zengin diye Hürriyet ve İtilaf Cemiyeti'nin teşvikleri, Yahudi dönme casuslarının faaliyetleri neticesinde, İngiliz askerleri bu şirketin ticari faaliyetlerine karışmaya başladılar ve ardından şirket bir daha kendini düzeltmemiştir.

Şirketten ayrıldıktan sonra İçişleri Bakanı Fethi Bey'in yoğun isteği üzerine Telefon şirketine, Resmi Daireler Kayıt şefliğine ardından müşavirlik görevine gelmiştir. 1926'da ise İstanbul Belediyesine Beyoğlu üyesi olarak girerek siyasi çalışmalarına başlamıştır (Sagay, 2012:61).

1.3.8. Siyasi Hayatı

Suriye'de bulunduğu dönemde askerlik dışında, hürriyet cereyanlarına katılarak, gizli örgütlenmeler içinde yer alarak arkadaşlarıyla beraber siyasi çalışmalar da yürütmüştür. Fakat 1908 sonrasında siyasetten elini eteğini çekmiştir.

Mütarekeden bu yana Müdâfaa-i Hukuk ve sonrasında ise CHF üyesi olarak Beyoğlu'nda partinin idare kurulu üyeliğini yapmıştır. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulduğunda, kendi ifadesiyle, "fırka azalarından bir çoğu" muhalif partiye "geçerek şubeleri boşaltırlarken" o az sayıda seçkin arkadaşıyla partide kalmayı tercih etmiştir (Koçak,2012:3). Esat Bey, Eylül 1927'de 3. Dönem Milletvekili seçimlerinde Bursa Mebusu olarak Meclise girmiştir.

27 Eylül 1930 ile 18 Eylül 1932 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) görevinde bulunmuştur. MEB'den istifa ettikten sonra 1932, 1933 ve 1934'te TBMM Başkan Vekilliği görevinde bulunmuştur(Sagay, 2012:62).

Esat Bey 19 Eylül 1932 tarihinde Mustafa Kemal ile yaptığı görüşmede MEB'den istifa etmek istediğini söylemiştir. Mustafa Kemal, Esat Bey'in durumunu bildiği için bu istifayı kabul etmiştir.

Esat Bey, Mustafa Kemal'den istifa dilekçesinin kendisine yazdırmak için ricada bulunması üzerine Mustafa Kemal aşağıdaki metni Esat Bey'e yazdırmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Başvekilliğine

Ben, Cumhuriyet Hükümeti Maarifi Vekili, Zat-ı devletinizden şunu reca eder: Türkiye Cumhuriyeti'nin maariye vermekte olduğu büyük ehemmiyeti takdir eder olduğum malumdur. İki seneden beri Türk maarifini arzu olunan gayeye yükseltmek için elinden geldiği kadar çalıştığuma, Şeflerimin şahit olduğuna kâniim; kanaatlarını, memnuniyetlerini bana defeatla söylediler. Bundan çok müteşekkerim. Ancak benim gördüğüm şudur ki Türkiye

Cumhuriyeti'nin kültür faaliyeti o kadar yüksek, hâkim, faal teşebbüs ister ki bunu benden daha iyi yapabilir bir idealisti benim makamıma geçirmekte tavassutu büyük emel edendim. Bu husustaki teşebbüsün, Türkiye Cumhuriyeti inkılap, itila tarihinde benim için bir şerefli vazife olacaktır. Çünkü ben bütün ömrümde müspet birkaç nokta üzerinde durmakla bahtiyarlığımı anan bir hakiki yurttaşım: O noktalardan biri büyük talebelerimden Büyük Başbuğumuzun daima nokta-i nazarı üzerinde faal bulunmak için kendimi maddeten ve fiilen hazır tutmak; ikincisi beni, yapmakla şefimin ve Cumhuriyet Hükümetinin, mükellef kıldığı noktalarda bütün vüsatımı kullanmaya hazır olmakla beraber, benim yapabileceğim devletim mühim işini daha muvaffakiyetle yapabileceği kani olduğum arkadaşlara yerimi derhal bırakmaktır.

Bugün vicdanım müsterih olarak yerime geçebilecek yüksek kıymette genç arkadaşlarımızın mevcudiyetini görmekle müftehirim.

Zat-ı devletinizden recam, bu yüksek genç arkadaşlarımızdan birini yerime koyarak beni yeni büyük Milletin aşığı vaziyetinde, hadimi vaziyetinde bırakmanızdır. Benim gibi yetişmiş adamların hocası sıfatını mefharinde bulunanlara düşen ciddi, dikkatli hareket budur zannederim. Riyaseti devletlerinizde büyük himayenizle ifa etmiş olduğum maarif vekilliği vazifem, bende ölmez bir hatıra bırakmıştır. Bana gerek Zat-ı Devletiniz ve gerek bütün heyeti vekile arkadaşlarımızı mütesanit yardımları büyük oldu. Bu sayede yerimi isteyerek, çok sizden reca ederek bir arkadaşımıza terk ederken fevkalade müsterih olduğumu arz ederim Efendim.

Sagay'ın anılarından anlaşılacağı üzere siyasi hayatının burada sona erdiğini düşünmek yanlış olur; aksine daha sonra meclis başkan vekili olup 1938 tarihi ölümüne kadar bu görevde kalmıştır.

1.3.9. İlgi Alanları

Esat Bey, felsefe, sosyoloji, psikoloji, pedagoji, telepati, fizyoloji, kozmografya, manyetizim ve doğa bilimlerine ilgi duymuştur. Bu ilginin nedeni çocukluğunda yaşadığı olayların onu ileriki yaşlarda farklı alanlarda düşünmeye ve araştırmaya sevk etmesidir. Küçük yaşta babasını kaybetmesi, yine bu yaşlarda romatizma hastalığının dayanılmaz bir hal alması nedeniyle ailesinin, tavsiye üzerine onu bir hocaya götürüp okutmaları dışında, yine Şehzadebaşı'ndaki evlerinde yatılı olarak çalışan hizmetçi kızın ruhsal bir hastalığa yakalanması ve garip davranışlar sergilemesi, Esat Bey'in ruh ve düşünce dünyası üzerinde derin izler bırakmıştır. (Sagay,2012: 17). Hayatı boyunca felsefeyle yakından ilişkili olduğu anılarından öğrenilmiştir. Ayrıca telepati ile de çok ilgilenmesinin sebebi olarak bu tür olaylarla bizzat karşılaşmış olması onu çok etkilemiştir. Ardından Buchner'in Kuvvet ve Madde'sini ve Spiritualizm ve Materyalizm kitaplarını incelemiştir (Koçak,2012:3). Hayatında bilim ve felsefenin gerçekten çok önemli bir yere sahip olduğunu ve bu alanlarda bir konuyu bize detaylıca sayfalarca anlatabileceği anılarında da görülmektedir.

1.3.10. Sagay Soyadının Alması

Soyadı kanununun kabulü sonrası Mustafa Kemal, 3/4.12.1934 tarihinde bir kâğıda, ‘‘Sagay’’ yazdıktan sonra kâğıdı imzalayıp Esat Bey’e takdim etmiştir. ‘‘Sag’’ akıl anlamında ‘‘ay’’ ise abartı edatıdır. Sagay; çok akıllı, mütefekkir ve dikkatli anlamlarına gelmektedir (Sagay, 2012:12). Buradan da anlaşıldığı üzere kişiliğini ve karakterini yansıtan bir soyada sahiptir.

1.3.11. Esat Sagay’ın Ölümü

Esat Sagay’ın ölümü ile ilgili farklı tarihler zikredilmektedir. Anılarını kaleme alan kitapta torunu Eren Sagay, dedesinin 25 Mayıs 1938 tarihinde 64 yaşında İstanbul’da vefat ettiğini ve İstanbul Merkezefendi’de bulunan aile mezarlığına defnedildiğini belirtmiştir (Sagay, 2012: 7).

Yine Esat Sagay’ın vefatı ile ilgili olarak 24 Mayıs 1938 tarihli Cumhuriyet gazetesi ise (CG) ‘‘...çok değerli, fazilet sahibi, yüksek bilgili, program ve metodla çalışan kâmil bir insandı. Son anına kadar en küçük bir zamanını boşa geçirmeksizin çalışmış, vazife aşığı bir mefküreci idi. Zıyatı, kültür âleminin büyük bir kaybıdır’’ şeklinde haber yapmıştır (Cumhuriyet, 24 Mayıs 1938:1).

2. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI DÖNEMİ

2.1. Esat Sagay'ın Milli Eğitim Bakanlığına Gelişi

1930 yılının Eylül ayı içerisinde, Mustafa Kemal Meclis'e gelmişlerdi. Meclis ziyaretini tamamladıktan sonra, Esat Bey'in de içinde yer aldığı bir grup milletvekili tarafından kapıdan uğurlanmışlardı. Mustafa Kemal otomobiline binip gittikten sonra milletvekilleri tekrar içeri girmişlerdir. Bu esnada Esat Bey'in yanına gelen Eski Maarif Vekili Vasıf Bey, Çankaya Köşkü'ndeki akşam yemeğine Mustafa Kemal tarafından kendisinin de davetli olduğunu söylemiştir. Bu davet yeni kurulacak olan Hükümet'te Esat Bey'in de yer alacağı anlamına gelmektedir. Atatürk, kendisini birkaç kez imtihan ettiğini ve yüzlerce kişi arasından Bakan olarak seçtiğini de söylemiştir (Sagay, 2012:62).

2.2. Milli Eğitim Bakanı Olması

Esat Bey, 27 Eylül 1930 tarihinde İsmet İnönü Hükümetinde Maarif Vekili olarak atanmıştır (TBMMZC, 27 Eylül 1930:30). Göreve başlarken Maarif Eminliklerine şu genelgeyi göndermiştir: “*Türkiye Büyük Millet Meclisi icra vekâletlerinde Maarif Vekâletine intihap ve tayin olundum. Vazifemi deruhte etmiş bulunuyorum. İlim, ihtisas, ve ahlak esaslarına istinat eden talim, tedris ve terbiye işlerinde ve sair idari hususlarda, Cumhuriyet kanunlarının bizlere tahmil ettiği vazifeleri ifa ederken intizam ve disiplinin göz önünde tutulmasını bila istisna bütün mesai arkadaşlarımdan bekler ve kıymetli mesailerinde muvaffakiyetlerini hürmetlerimle dilerim* (Milliyet, 28 Eylül 1930:1). Bu genelgeden de anlaşılacağı üzere Esat Bey'in, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde öncelikli hedefleri arasında düzen ve disiplin anlayışı yer almaktadır. İlerleyen zamanlarda da bunu deklare etmiş ve disiplinin baskı olarak değil, düzeni sağlamak için bir araç olduğunu sözlü ve yazılı olarak belirtmiştir (Sagay, 2012:64). Esat Bey'in planlı ve disiplinli olmasında sadece askeri kişiliği değil, eğitimini tamamlama sürecinde ve Birinci Dünya Savaşı sırasında gittiği Almanya'daki izlenimleri de etkili olmuştur (Sagay, 2012:54).

2.3. Eğitim Politikası

Esat Bey'in eğitim politikasının asıl amacı cehaletle mücadele etmek ve onu ortadan kaldırmaktır. Bunu gerçekleştirmek için bütün halka okuma ve yazmayı öğretmek, ilkokulun zorunlu olduğu hakikatini göstermek, mesleki eğitime önem vermek ve yükseköğretim kurumlarının sayısını arttırmak olduğunu söylemiştir.

Esat Bey'e göre Eğitim:

1. Milli olmalı, Cumhuriyetin değerlerine bağlı, laik ve demokratik ilkelere dayanmalıdır,
2. Öğrencilere milli ve ahlaki değerler öğretilmelidir,

3. Öğrencilerde vatan ve millet bilicini oluşturmalıdır,
4. Toplumun menfaatleri her zaman üstün tutulmalıdır,
5. Her bireyin ilgi, yetenek ve tutumu doğrultusunda kendini geliştirecek öğrenme ortamları oluşturulmalıdır,
6. Her öğrenci, Türk kültür ve medeniyetine katkı sağlayacak şekilde yetiştirilmelidir,
7. Eğitim-Öğretim dini kurallara değil, pozitif bilimlere göre yapılmalıdır.

Esat Bey, yukarıda zikrettiği ilkeler dışında Mustafa Kemal'in eğitim ve öğretimle ilgili olarak söylediği "*insan için fazla bir süs, bir vasıta-i tahakküm yahut medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta muvaffak olmağı temin eden ameli ve kabili-istiymlal bir cihaz haline getirmek, memleket evladını her tahsil derecesinde iktisadi hayatta amil, müessir ve muvaffak olacak surette teşhiz etmek ve erkek ve kız çocuklarının aynı surette bütün tahsil derecesindeki talim ve terbiyelerini ameli olmasına çalışmaktır Mektepteki mürebbinin lisanından, vicdanından, terbiyesinden alınan ilk ilham daha evvel ana baba kucağından alınacağından kızlarımızın terbiyesine erkek çocuklarımız kadar ehemmiyet vermekteyiz. Vatandaşlara sanayii-nefise zevkini vermek, fikri ve bedeni terbiyelerini mütevaszin bulundurmak, hulasa Cumhuriyetin istediği gibi fikren, ilmen, fennen, bedenlen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar yetiştirmek en büyük hedefimizdir*" bu açıklamayı da eğitim alanında yapacağı çalışmalarda bir prensip olarak kabul etmiştir (Muhit Dergisi, 1931: 4).

2.4. Milli Eğitim Bakanlığı Süresinde Yaptığı Çalışmalar

2.4.1. Maarif Eminliklerinin Kaldırılması ve Kadro Tahsisi Yapılması Çalışmaları

Bakanlık milli mücadelenin devam ettiği dönem de bile Valilerin eğitim işlerinde yardımcı olmaları için değişik yollar aramıştır. Fakat bu yardımlar mülki amirlerin etkisi yazı yazarak ricada bulunmaktan ileri gitmemiştir. İçişleri Bakanlığına bağlı olan Valilik amirleri Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gelen emirleri ve yazıları pek umursamadılar. Milli Eğitim Bakanlığı da bu sorunu ortadan kaldırmak ve eğitim işlerinin daha hızlı ilerlemesini sağlamak amacıyla 20 Mart 1926' da "Maarif Eminlikleri" ni kurmuştur (Başgöz,1995:88) .

Maarif Eminliklerinin görev tanımı ise kanunla "Maarif Emimi, ilk mektep muallim ve muallim muavinleriyle müdür ve başmuallimlerini, ilk tedrisat müfettişlerini, eminlik mahiyetindeki kalem heyetini, maarif mıntıkası dahilindeki vilayetlerin maarif kalemi, başkatip ve katiplerini ve vekaletçe tayin ve vekalet emrine alınmaları kendilerine bırakılacak diğer maarif müntesiplerini kanun ve talimatnameler dairesinde tayin ve vekalet emrine alır. İhtar, tektir ve katı maaş gibi cezalar da verir. Maarif eminleri vilayet bütçelerindeki maarif tahsisatı hakkında meclis-i umumilere arz edilmek üzere vilayetlere teklifatta bulunurlar. Maarif eminleri, mıntıkası dahilindeki orta tedrisat mekteplerini de murakabe ederler" şeklinde belirlenmiştir (TBMMTD, 20.03.1926:74-1).

1929'da Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan ve küresel çapta etki gösteren ekonomik kriz, bütün devletlerde olduğu gibi ülkemizde de etkisini göstermiştir. Ekonomik sıkıntılardan dolayı devlet birçok alanda tasarruf tedbirleri almıştır. MEB'e ayrılan bütçenin eğitim ve öğretim faaliyetlerinin aksamaması için Bakanlığın teşkilat sisteminde değişiklikler yapmak zorunda kalmıştır. Bu amaçla alınan tasarruf tedbirleri kapsamında, Maarif Eminlikleri kapatılması düşünülmüştür (Son Posta Gazetesi, 14 Mayıs 1931:3). MEB'in Maarif Eminliklerinin kapatılması için hazırlamış olduğu kanun tasarısını TBMM'ye sunulmuştur.

TBMM'ye sunulan kanun tasarısı görüşmelerinde bazı milletvekilleri tasarı ile ilgili görüş ve önerilerini dile getirmişlerdir. Bu görüş ve önerilerin tamamına Esat Bey meclis kürsüsünde cevap vermiştir.

Antalya Milletvekili Rasih Bey'in maarif eminliklerinin kaldırılması ile ilgili kanunun son fıkrasında yer alan, müfettişlerin sayısının artırılması konusunda mecliste yaptığı konuşmasında müfettiş sayısının yeterli olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine Esat Bey yapmak istedikleri çalışmaların nedenlerini aşağıdaki şekilde tek tek açıklamıştır:

Değerli arkadaşımız Rasih Bey, Maarif Müfettişlerin sayısının yeterli olduğunu söylüyor. Maarif müfettişleri ile ilgili olarak izninizle bir iki şey söyleyeyim efendim demiştir. Bildiğiniz gibi maarif eminlikleri ilkokul öğretmenleri, ilk maarif müfettişi ve diğer maarif memurlarını atamak, öğretmen okullarını denetlemek gibi görevleri vardır. Daha sonra çıkarılan kanun ile eğitim yöneticilerinin öğretmen, müdür atama vb. görevleri doğrudan Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. Bakanlık, bu durumu göz önünde bulundurarak, Maarif Eminlikleri teşkilatını kaldırmayı ve müfettişlik kadrosuna dönüştürmeyi uygun bulmuş, bulunmaktadır. Heyetinize sunduğumuz kanun bu ilkeye dayanılarak hazırlanmış ve önerilmiştir. Yani bugün mevcut olan ticaret okulları, liseler, ortaokullar ve meslek okulları dikkate alınırsa, 150'ye yakın okul vardır. Biz bu okulları senede en az üç defa teftiş etmek zorundayız. Milli Eğitim Bakanlığının aldığı tasarruf kararı gereği okulların teftişi, ders yılı başında okullar açıldıktan bir ay sonra ve ders yılı sonunda yapılmak üzere yılda ikiye indirilmiştir. Şu halde 300 okulun müfettişler tarafından denetlenmesi gibi bir zorunluluk söz konusudur. Ancak bu 300 okulu denetleyen müfettiş sayımız ise 15 adettir. Müfettiş başına 15'ten fazla okul düşüyor ve bu durumu sizin takdirinize bırakıyorum demiştir. Bu okulların denetlenmesini, eğitim, ahlak ve sağlık koşullarının bir bakıma önemli olduğunu düşünmekte olup, heyetiniz müfettiş sayısını yeterli bulmuşlarsa, Rasih Bey'in söyledikleri gibi maarif eminliklerinin şimdiye kadar yaptıkları teftiş yetkisi görevlerinden çıkartılmalarını buyurmuştur.

Çorum Milletvekili İsmail Kemal Bey'in, eskiden teftiş görevini Milli Eğitim Müdürlükleri aracılığı ile yapıldığını, Milli Eğitim Müdürlerinin sayısını arttırıp, teftişi onlara bırakılmasının daha iyi olacağını ve böylelikle hem tasarruf edilmiş hem de teftiş görevinin yapılacağı ile ilgili sorularına ise Esat Bey: Milli Eğitim Müdürlerinin sadece ilkokulları teftiş ettiklerini çünkü tabii oldukları kanuna göre yükseköğretimden mezun olma şartı bulunmadığını belirtmiştir. Bundan dolayı ortaokulları ve liseleri teftiş etmede sıkıntı çekebileceklerini, yükseköğrenim mezunu öğretmenlerin okuttukları derslerden daha aşağı seviyedeki bir okulu bitirmiş olmaları nedeniyle sorun yaşamaları mümkün olduğunu söylemiştir.

Denizli Milletvekili Mazhar Müfit Bey, Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerinin teftiş görevlerini yapamadıklarından ve teftiş gidemediklerinden söz ettiler. Halbuki bir aydan beri çeşitli yerlerde teftiş faaliyeti sürdürülmektedir. Karadeniz bölgesinde şuan iki müfettiş grubu teftiştedir. Bir müfettiş grubu Doğu bölgesinde, diğer gruplar ise Diyarbakır ve başka yerlerde teftiş görevindedirler.

Gerek Rasih Bey gerekse de Mazhar Müfit Beylerin söylediklerini onaylayarak Milli Eğitim Müdürlüklerinin görev alanlarını genişletme fikirlerinin yerinde olduğunu belirtmiştir. Tabii ki eğitim müdürlerinin yetkilerinin arttırılması ile illerin eğitim düzeyini de yükseltebilirler. Ancak Sayın Mazhar Müfit'in bir noktayı çok net bir şekilde ortaya koyduğunu, bir eğitim memurunun aldığı en yüksek maaşın 55 lira olduğunu belirterek bu rakamın, memuriyet derecelerinin yedinci mertebesindekilere verildiğini belirtmiştir. Onlara daha yüksek bir derece vermek mümkün değildir. Bu seviyenin üzerinde derece girilemeyeceğini bu vasıflara sahip sadece 11 maarif emininin bulunduğunu söylemiştir. Onları mutlaka müfettiş olarak kullanmamız gerektiği söylenmemektedir. Kanun maddesinin müfettiş sayısından bahsettiğini belirterek belki on bir arkadaştan biri, şöyle bir derste uzmanlığı olduğunu, böyle bir okulda öğretmenlik yapabileceğini söyleyerek müracaat ettiği takdirde, biz de elbette bu arkadaşımızı reddetmeyerek liselere veyahut muallim mekteplerine öğretmen olarak tayin edebileceklerini söylemiştir. Yine bir iki tanesi teklifimizi kabul ederek veya kendi istekleriyle eğitim odaklı olmak isterlerse onlara eğitim müdürü olarak görev verebileceklerini buyurmuşlardır. Bütün bu arkadaşların derece derece yükselmelerini istediklerini fakat bunun şimdilik mümkün olmadığını belirtmiştir. Bu kişileri eğitim amaçlı kullanmanın doğru bir davranış olduğunun her zaman bir avantaj olarak gördüklerini, fakat bu arkadaşların sadece 11 ilde görev alabileceklerini belirterek, kabul edenleri maarif müdürü, öğretmen ve üç tanesini de müfettiş olarak atayarak ihtiyaçlarını tamamlayacaklarını açıklamıştır.

Merkezde ayrıca doktorlar, kütüphane ve tarihi eser müfettişlerinin bulunduğunu, elbette bunları eğitim denetiminde kullanamayacaklarını çünkü bu işlerin onların uzmanlık

alanı dışında olduğunu belirterek, onların kütüphane veyahut müzelerin teftişlerinde de görevlendirebileceklerini, doktor olan arkadaşların da ancak sağlıklı alakalı işlerde görev alabileceklerini izahat etmiştir. Şimdiye kadar bu kadrolarda boşluk olmadığı için bu atamaları gerçekleştiremediklerini belirtmiştir. Bu arada bazı vekillerin yeni kadro temini olarak anladıkları bu uygulamayı Esat Bey, bunun yeni bir uygulama olmadığını ellerinde var olan 11 maarif emininin kadrolarının değiştirilmesi olarak düzenlendiğini belirtmiştir. Mecliste Aydın Milletvekili Reşit Galip karşı çıkmasına ve sert muhalefetine rağmen Esat Bey'in ısrarı, engin düşünceleri ve ikna kabiliyeti neticesinde, 3 Nisan 1926 tarih ve 338 numaralı kanun ile teşkil edilmiş olan maarif eminlikleri kapatılmıştır (TBMMTD, 15 Haziran 1931:66-70). Maarif Eminliklerinin kapatılması ile bütçe komisyonun yaptığı değişiklikler neticesinde daha önce maarif eminlikleri bütçesine ek olarak konulan para maarif teşkilatlarının bütçesine eklenmiştir. Müfettişlerin ayrıca eğitim kurumlarının yoğun olduğu yerlerde Maarif Müdürlüğü görevlerini de yerine getirilebileceği yönünde bir talebin oluşması üzerine bütçe komisyonu, birinci sınıf müfettişlerin sayısını ikiden üçe, ikinci sınıf müfettişlerin sayısında altıdan, on ikiye çıkarılmasını kabul etmiştir. Maarif Eminliklerinin kapatılmasına dair kanun tasarısının kabul edilmesinden sonra, on iki maarif emini , bir yardımcı, elli yedi memur boş kadrolara yerleştirme kararı alınmıştır (Vakit, 12 Haziran 1931:1). Maarif Eminliklerinin kapatılması ile bütçede yıllık otuz beş bin lira tasarruf sağlamıştır (Cumhuriyet, 12 Temmuz 1931:2).

2.4.2. Öğretmenlerin Terfi ve Cezaları Hakkındaki Kanunun Bazı Maddelerini Düzenleme Çalışmaları

Bütün kurumlar kendi içinde işleyişin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için değişen koşullar çerçevesinde yasal düzenlemelere ihtiyaç duyarlar. MEB gibi sürekli olarak büyüyen bir kurum sadece eğitim ve öğretim konularında değil aynı zamanda çalışanların motivasyonunu arttırmak, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine teşvik etmek ve kurum kültürüyle uyuşmayan davranışların önüne geçmek için her zaman kendini yenilemek durumundadır. Bu amaçla MEB yürürlükte olan Öğretmenlerin Terfi ve Cezaları Hakkındaki Kanun'un bazı maddelerinde değişiklik yapmaya gidilmiştir. Değiştirilen veya yeniden düzenlenen kanun maddeleri şu şekildedir:

1. Ortaokul öğretmenlerinden kıdemlerine göre aldıkları maaş karşılığında liselerde derse girenler haftada 15, diğer ortaokullarda derse giren öğretmenler ise 18 saate kadar ders vermekle yükümlüdürler. Bunun haricinde, branş öğretmenlerine 5 saate kadar ek ders ücreti karşılığında boş bulunan okullarda zorunlu ders verilebilir. Bu görevi kabul etmeyen

öğretmenler, meslekten istifa etmiş sayılır. Ayrıca okul müdürleri ve yardımcıları da haftada 12 saat ders vermekle yükümlüdürler.

2. İlkokul öğretmenlerinin terfi işlemleri her yıl Ekim ayının sonuna kadar tamamlanması ve gelecek yıl terfilerinin de Eylül ayında başlatılması gerekir. Bu işlemler için Milli Eğitim Müdürlükleri ilgi kanunda belirtildiği şekilde terfi cetvellerini hazırlayıp Valiliğe gönderecekler ve Valiliklerin terfi cetvellerini açıklamalarıyla beraber, Eylül ayının sonuna kadar Maarif Vekaleti'ne gönderecekler. Böylece her sene terfi eden öğretmenlerin listeleri yerel gazetelerde ilan edilecektir.

3. İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin bilimsel, akademik, sanat veya spor alanlarında gösterdikleri başarı takdiname belgesi veya kıdem zammı ile ödülendirilir.

4. Öğretmen, okul idarecileri ve ilkokul müfettişlerin işledikleri suçların mahiyeti ve derecesine göre sırasına göre şu şekilde belirtilmiştir:

- Uyarı,
- Kınama,
- Ders ücretini kesme,
- Maaş cezası,
- Kıdem ve derecenin düşürülmesi,
- İstifa etmiş sayılmak,
- Uzaklaştırma,
- Meslekten çıkarılma,
- Devlet memurluğundan çıkarılma cezası verilir.

5. Uzaklaştırma ve devlet memurluğundan çıkarma için ise devlet memurluğu kanunu hükmüne tabi olunacaktır.

6. Uyarı cezası aşağıdaki makam ve merciler tarafından doğrudan doğruya verilir:

- Milli Eğitim Bakanı
- Vali
- Milli Eğitim Müdürü
- Okul Müdürleri

Yukarıda sözü edilen cezaları alanlara yazılı olarak tebliğ edilir.

Kınama cezası aşağıdaki makamlar tarafından doğrudan verilir:

- Milli Eğitim Bakanı
- Vali

- Milli Eğitim Müdürü

7. Ders ücretlerinin kesilmesi cezası ise aşağıdaki makamlar tarafından verilir:

- Milli Eğitim Bakanı
- Milli Eğitim Müdürleri
- Oratöğretim Kurumlarının Müdürleri

8. İl Milli Eğitim Komisyonları Vali'nin başkanlığı, altında aşağıda isimleri yazılan daire müdürlerinden oluşur:

- Vali (Vali olmadığı zamanlarda yerine İl Milli Eğitim Müdürü vekalet eder)
- İl Milli Eğitim Müdürü
- İl Genel Meclisi'nden bir üye
- Milli Eğitim'den iki ilkokul müfettişi
- Bir ilkokul öğretmeni
- Ortaöğretim kurumlarındaki en kıdemli müdür
- Akşam Sanat ve Ticaret Okullarındaki müdürler de meclis komisyon çalışmalarına katılabilir ve oy kullanabilirler.
- İl Milli Eğitim Komisyonunun araştırma ve soruşturma konularında görev yapan müfettiş oy kullanamaz.

9. İl Milli Eğitim Komisyonunun aldığı kararları kendisini ilgilendiren öğretmenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde karara itiraz edebilirler.

10. İl Milli Eğitim Komisyonları, bu kanunun hüküm ve karar hakkını kendilerine verdiği cezai işlerden başka, her yıl Mayıs ayı içinde toplantı düzenleyerek, bu toplantıda ildeki ilkokul öğretmenlerinin genel durumunu değerlendirilmesi ve öğretmenler arasında takdir ve ödüle layık olanların isimlerinin belirleyerek, Haziran ayının sonuna kadar Milli Eğitim Bakanlığı'na göndermekle yükümlüdürler (TBMMTD, 25 Temmuz 1931:355-357).

Vekil Esat Bey bu kanunla eski yasada yapılmasını istediği tek yeniliğin maarif emini kelimesinin yerine Vali kelimesinin getirilmesi ve birde azami maaşın sekiz lira olarak sabitlenmesini arz etmişlerdir. Bu kanunun yenilenmesi süresinde meclisten farklı sesler yükselmiştir. Fakat Esat Bey kanunun makul ve faydalı olacağına meclisi ikna etmiştir. Tasarı mecliste oya sunulmuş oy çokluğuyla kabul edilmiştir (TBMMTD, 25 Temmuz 1931: 355).

2.4 3. Muallim, Memur ve Talebenin Halkevleriyle Münasebetinin Tanzimi Çalışmaları;

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra 1930 yılından itibaren, Cumhuriyet devrimlerinin halka daha iyi anlatılması ve onların bu yeni düzene kolay adapte olmaları ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 1931 yılında Türk Ocakları'nın, Türk Halk Bilgisi Derneği'nin ve Muallim Birlikleri'nin "kendilerini feshetmelerinden" sonra, Mustafa Kemal'in bütün Cumhuriyetçi kuvvetlerin bir araya getirilmesi isteği üzerine 19 Şubat 1932'de ilk defa 14 yerde birden Halkevleri açılmıştır. Bu 14 yer, Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, Konya, Malatya ve Samsun'dur (Ergün,1982: 150).

Halk evlerinin kuruluş amacı Atatürk devrimlerinin benimsetilmesini sağlamak, ulusun aynı ülkeye bağlı, kent ve kırsal ayrımı yapmadan, köylü ile aydın kesimi bir tutarak milli birliği, milli kültürü sağlamaktır (Sakaoğlu, 2003:197). Cumhuriyet döneminde Maarif Vekâleti ile diğer bazı Bakanlıklar Halkevleriyle birlikte hareket ederek çok sayıda konferanslar, gezici ve sabit kurslar vs. ile halk eğitiminde katkıda bulunmuşlardır (Geray,1978:515).

Esat Bey, öğretmenlerin eğitm, öğretim ve pedagojik durumlarını yerinde görmek, incelemek ve daha verimli hale getirmek için alınacak tedbirleri belirlemek amacıyla, öğretmen okullarının olduğu yirmiye yakın ili gezmiş, beş bine yakın öğretmenle eğitim durumu ile ilgili konuşma fırsatı bulmuştur. Kültür ilimlerinin halk arasında yayılması için düşündüğü Müzik ve Beden Eğitimi liselerinden başka Halkevleri kültür şubelerinde öğretmenleri görev almaları husunu uygun bulmuştur. Ancak genel liselerde okuyan öğrencilerin Halkevlerinde görev almalarını sadece sene sonu şiir dinletisi, kitap tartışması yapma, jimnastik gibi etkinliklere okul idaresi bilgisinde ve öğretmenlerin gözetiminde olması şartıyla izin verilmiştir. Fakat daha sonraları Halkevleriyle öğretmenler arasındaki işbirliğinden rahatsızlık duymuştur.

Esat Bey, bu konuda Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) Genel Sekreteri ve Mustafa Kemal'in de görüşlerini alarak Halkevleri ile öğretmenlerin ilişkileri düzenleyen bir yönetmelik düzenlemiştir. Esat Bey Halkevleri ile ilgili ilişkileri düzenleyen bir yönetmeliği hazırlamasının nedenini şu şekilde belirtmişlerdir:

Türk Ocaklarında CHF prensiplerine uygun bazı değişiklikler yapıldıktan sonra Halkevlerine dönüştürülmüştür. Halkevlerinin resmi açılışı yapılmadan önce Halkevleri başkanlığında buluna Reşit Galip Bey, İsmetpaşa Kız Enstitüsü Müdürü Münür Hayri Bey'le MEB'den izin almadan, Faruk Nafiz'in Akın Piyesi'ni, Kız Enstitüsü ve Gazi orta öğretmen okulundan seçtikleri öğrencilerle Halkevlerinde sahneye koymak için, prova çalışmalarına

başlamışlardır. Öğrencilerin izinleri için Beden Eğitimi Okul Müdürünü Bakanlığa göndemişlerdir, emrivaki olduğu için Bakanlık bu durumu kabullenmek zorunda kalmıştır.

Bu olaydan iki ay sonra ise Ankara’da resmi açılışı yapılacak olan Halkevi’nde gösteri yapmak üzere İsmetpaşa Kız Enstitüsü’nden öğrenci talebi izni için Ankara Halkevi başkanı Ziya Gevher Bey telefonla Esat Bey’i arayarak ricada bulunmuştur. Fakat Esat Bey, Akın Piyesi prova etkinliklerinde Enstitü Müdürü’nün “Suna”yı canlandıran kız öğrenciyle, öğretmen öğrenci ilişkisini aşan hal ve hareketlerde bulduklarını belirtmiştir. Lisedeki kız öğrencilerinin ise Halkevlerindeki gençlerle ahlaka ve terbiyeye sığmayan davranışlar sergilediklerini telefonda Ziya Gevher Bey’e aktararak, izin veremeyeğini belirtmişlerdir. Ziya Gevher Bey ise öğrencilere Esat Bey tarafından izin verilmediğini Halkevleri Başkanı Reşit Galip Bey’e bildirmiştir (Sagay, 2012:76).

O sıralar İstanbul Dolmabahçe Sarayı’nda Türk Tarih Kongresi çalışmaları devam etmekte ve Mustafa Kemal’de orada bulunmaktadır.

Akşam yemeğinde Reşit Galip ile Hasan Cemal Bey arasında bu izin meselesinin hiddetli bir şekilde konuşulması Mustafa Kemal’in de dikkatini çekmiştir. Mustafa Kemal durumu sorduklarında Reşit Galip Halkevlerinin çalışmasına engel olanlar vardır, demiştir. Mustafa Kemal kim, deyince Reşit Galip, Maarif Vekili, cevabını vermiştir, Mustafa Kemal devamında siz görüştünüz mü diye sormuştur, Reşit Galip, hayır cevabını vermesi üzerine Mustafa Kemal, Esat Bey için “*o namusludur*” Reşit Galip biz namussuzmuyuz demiştir, Mustafa Kemal “*o namusludur*” sözünü tekrar etmiştir. Reşit Galip Bey işi azıtınca Mustafa Kemal, huzularından çıkartmıştır. Bu olaydan bir iki gün sonra Esat Bey, Halkevleri ile ilgili ilişkileri düzenleyen yönetmeliği bir daha görüşmek üzere Mustafa Kemal’den randevu talebinde bulunmuştur, Mustafa Kemal’de Esat Bey’i akşam yemeğine davet etmiştir. Yemekte Mustafa Kemal Esat Bey’e yaşananlardan haberinin olup olmadığını sormuştur. Esat Bey bu olaylardan haberdar olmadığını söylemiştir. Bunun üzerine Mustafa Kemal yemek masasında bulunan misfirlere dönerek, kendi kızlarını bu tarzda yapılan gösterilere gönderip göndermeyeceklerini sormuş aldığı olumsuz cevaplar karşısında “*Ben kızlarımı yollarmıyım, tabii yollamam. Reşit olmayan çocuklar ebeveynin müsaadesi olmadan böyle işlere karıştırılmamalıdır. Bu işler için ayrıca temaşa mektepleri yapacağız, isteyenler oraya gider, oradan yetiştiririz. Liseden yetişeceklerin vazifeleri ve işleri başkadır*” bunları söyledikten sonra Esat Bey’e dönerek söylediklerini şu şekilde yazdırtmıştır.

Dolmabahçe, 15/16.02.1932

Salı Gecesi

Milli Eğitim Bakanı Hocam Esat Beyefendi'ye Emir

1.“Dr. Reşit Galip Bey'i yanınıza davet edeceksiniz. Mustafa Kemal'in huzurda Halkevlerin açılması, Halkevlerinin faaliyetleri için ayırım gözetmeksizin memleketin her yerinden aydınların başında bulunan öğretmenlerin ve öğrencilerin Halkevlerinde kültür faaliyetlerine katılma husunda tartışma olmuş. Ben Türk toplumunu aydınlık yarınlar taşıma idealini kavuşturmayı ilke edinen Milli Eğitim Bakanı olduğuma göre benim fikirlerimin arkadaşalrımın tarafından bilinmesi gerekmektedir.

2.Eğer ben, muallimler ve talibeler hakkında bazı ihtirazı kayıtlar zikretmiş isem ve bu nokta-i nazarımda şuna değil, bu Cumhuriyet Devletinin idari mesuliyetini omuzlarında taşıyan Başvekile'e söylemiş isem ve onunla makul bir noktada mutabık kalmış isem beni bütün bu geniş ve derin düşüncelerime bakmaksızın itham etmek dorumudur? Anladım ki zât-ı âliniz benimle bu nokta üzerinde asla müdavele-i efkâr etmeksizin ve benim bunca senelik mektep ve mekteplilik hayatındaki görüşlerimi, tecrübelerimi ve bunların müsbet ve menfî neticelerini görmüş olmaktan mütehasıl düsturlarımı ki bunlar ancak bugün Cumhuriyet devrinin açtığı nur ufuklarında tatbik sahası bulmuştur,işte bunları lütfen tahattur ederek benim mülahazalarımında ve icralarımda bir mana arıyacaktınız. Buna tenezzül buyurmuşsanız olabilir. Bunda sizi mazur görürüm.Çünkü zât-ı âliniz Yüksek Tıp Müessesemizden mezun bulunuyorsunuz. Türklük idealinin Âşıkı olduğunuzu küçük orta ve büyük telakki olunacak vaziyetlerinizde bir köy tabipliği şeklinde göstermeye çalışmakla malum kılmak istemişsinizdir. Fakat Dr. Reşit Galip Bey! Ben sizin kadar büyük iddialarda bulunacak mevkiye değilim.Bundan dolayı beni mazur mazur görürsünüz. Ben ne kadar vazi ve ben ne kadar mütevazı bir adam olduğumu zÂt-ı Âliniz'e arz edersem beni o kadar mazeretimde haklı göreceğinize şüphe etmem. Beyefendi Hazretleri ben 1894(1310) tarihinde bütün tahsil silsilelerini ikmal ettikten sonra, o tarihte bu memlekette en yüksek ilim, sanat ve meslek ocağı olan, Harbiye'den alakaderilistitaa mezun olup, zabıt oldum. Yalnız o vasfımla, yüksek Türk Milletine, küçük mikyasta olsa dahi emir ve kumanda şerefini ihraz ettim ve bu şerefli vazifeyi şerefimle ve Türklüğe yakışan şerefle yaptım. Fakat Dr. Reşit Galip Beyefendi!Talih benim şerefimi yükseltti, bu talihe minnetarım. Fakat talihe minnetlerliği kabul etmedim. Şahsi ve milli şerefin bana teveccüh eden yükseltilmesi vazifesini bihakkın ifa edebilmek için yegÂne düşündüğüm şey ilmimi, tecrübelerimi, yükseltmek içi; zemin aramak oldu. 1910'da Almanya'ya gittim. Oraya gittiğim zaman kendimi bütün bildiklerimden tecrit ederek tertemiz bir talebe sıfatında tasavvur ettim. Tekrar etmeliyim ki, ben Türkiye heyet-i içtimaiyesi içinde benim seviyemde bulunanlar kendilerini Türk camiasına karşı en büyük alimikül satıyorlardı, ben böyle bir şeye tenezzül etmedim.Onları tahtie edecek değilim,sözlerim bu manada değil. Faka Dr. Reşit Galip Beyefendi! Yüksek tahsil mertebesinde sen benim fedakÂrane istihsale çalıştığım hususlardan, zÂt-ı Âliniz, behemehal çok uzaksınız. Ben asla sizi bundan dolayı takpik etmiyorum ve etmeyeceğim. Zât-ı Âliniz ve Zât-ı Âliniz gibi milliyetperver gençler yetişsin, yükselsin, hizmet etsin. İşte ben, sen ve senin gibiler hakkında bunu düşünüyorum.Yoksa kendimi seninle ve senin gibilerle mukayeseyi hatırıma getirmem. Elbette bir değiliz. Ben seni ve senin gibilerikendinle mukayeseyi asla düşünmem. Ancak ben, seni ve senin gibi arkadaşları tecrübemle, sizden yüksek ilmimle, sizi rencide etmeksizin, yüksek Türk idealeine sevketmekkastında muvaffak olabilirim dünyanın, dünya demeyeyim Türkiye'nin onu da demiyeyim Gazi Mustafa Kemal'in hocası sıfatını bihakkın taşımak şerefine mahfuz tutarım. Doktor Beyefendi! Sen hayatta henüz tecrübekÂr bir adam olduğunı iddia eden bir çocuksun. Bir çocuksun sen Doktor! Fakat ben çocuk değilim. Ben babayım. Son sözüm sana bir baba olarak vaki olacaktır. Buna çok dikkat ett.

Dr.Reşit Galp Bey çocuğum! Ben askerim. Birakalım ilim, marifet, tahsil derecelerini, ben askerim, ben yalnız semp.sol'da denilen asker değilim.Ben devlet ve millet mevcudiyeti tehlikeye düştüğü zaman askerlerimi Dünya Devletlerinin askerleri karşısında sipere sokmuş kumandanım. Eğer bunun bir manası varsa, benim kıymetim odur. Ben Gazi Paşa'nın hocasıyım, çünkü o bunu söylemiştir, o yalan söylemez. Ben Gazi Paşa'nın zabıtiyim, onun emrinde kumandan oldum, çünkü onun ölüm karşısında emirlerini tatbik ettim, kumandanımdır.İster hocası olayım ,ister kumandanım olsun mana birdir ve yüksektir.O beni sever, ben onun için ölürüm. Ve öl! dediği zaman ölümün lüzum ve icaplarını sormak hatırıma gelmez ve buna lüzum görmem. Kayıtsız ve şartsız onun emirlerinde ölmek ona hocalığının icabıdır, çünkü ben o çocukken ve benim talebem iken, ona bu dersi vermiştim. Ohalde yüksek Türk ideali için ölmek lazım gelirsebehemehal Gazi Mustafa ölecektir, çünkü ben, onun hocası, ona o dersi verdim.Fakat o ölecek biz kalacağız demek değildir,behemehal biz ona tekaddüm ederek ölürüz. İşte arkadaş! Biz böyle düşünen adamlar olduğumuz içindir ki ve Gazi bizi böyle tanıdığı içindir ki memleketin, rejimin, milletin en namuslu olması lazım gelen müesseselerinden birini bana tevdi etmiştir. Beyefendi! Ben bu vedianın kıymetini anlayan, takdir eden, takip eden ve muhafazası uğrunda namusunu ortaya koyan adamım. Benim hakkımda ne söylemiş iseniz ve ne söylüyorsanız bunu bilmekten müstağniyim ve bunlain ne olduğunu kimseye, hatta zÂt-ı Âlinize dahi sormayacağım. Yalnız size ciddiyetle hatırlatmak mecburiyetindeyim ki ben Cumhuriyet'in bu gün çok namus endişesiyle mukayyet bir Maarif Vekiliyim. Bu kadar,sizden talep ve ricalarım budur: Benim temiz mesleğim üzerinde beraber yürümek, temiz oldukça benimle telif olunmayacak hiçbir zemin yoktur. Reca ederim beni olduğum gibi tanıyınız ve beraber çalışalım.

Ve benim Cumhuriyet Hükümetindeki resmi vaz'ımı laubalilikle tefsire kalkışmanın ciddiyetle, namuskârlıkla ve bahusus irfan sahibi olduklarını iddia edenlerce asla musip olmadığını, her yerde namuskârane ve bütün şahsi namusumla göstermeye ve ispat etmeye muktedir bir adam olduğumu söylerim.

(Dr. Reşit Galip Bey! Ben o kadar mektepçiyim ki, bir mektep bevabını icabında senden yüksek görürüm. “ Bilhassa bunu telafuz edeceksiniz” Benim tevazuum bir kusur mudur?)

Gazi Paşanın parantez içindeki kısmı kendisine okumamasını bilhassa emir buyurdıklarını, bundan dolayı Ankara'ya döndüğü zaman parti özel katibi Recep Bey'e bu yazıyı okuyarak, Reşit Galip Bey'le katip beyin görüşmesini kararlaştırmışlardır. Bir süre sonra Galip Bey affa uğramış, tekrar Tarih Cemiyetine devama başlamıştır (Sagay, 2012:80).

2.4.4. İlkokul Öğretmenlerinin Emeklilik ve Ortaokul Öğretmenlerinin Kıdemi Kanunu İle İlgili Çalışmalar

İlkokul öğretmenlerinin emeklilik hakları ile ilgili birçok sıkıntı söz konusuydu. Bu sıkıntıların temelinde 1929 yılında ortaya çıkan ekonomik krizin etkisi çok büyüktür.

Esat Bey ilkokul öğretmenlerinin yaşadığı bu mağduriyeti gidermek ve emekliliklerini yasal bir zemine oturtmak için Maliye Bakanlığı ile bir takım görüşmeler gerçekleştirmiştir. Maliye Bakanlığı ile yapılan görüşmelerin sonucunda, ilkokul öğretmenlerinin emekli maaşlarıyla ilgili bir kanun tasarısı hazırlanmış ve Bakanlar Kuruluna gönderilmiştir. Maliye Bakanlığı, Maarif Vekaleti'nin kanun tasarısı ile ilgili görüşlerine katılmakla beraber ek olarak da ilkokul öğretmenlerinin 1929 yılının sene sonuna kadar emekli olanların, emekli maaşlarını eskisi gibi Maliye Bakanlığı'nca ödeneceğini, bu tarihten sonra ise emekli olacak öğretmenlerin maaşlarının Ziraat Bankası (ZB) tarafından ödenmesi şeklinde görüş belirtmiştir (Cumhuriyet, 31 Ocak 1931).

Kanun tasarısının esaslarına göre, özel idareler öğretmenlerin emekli maaşlarının ücretlerinin tutarı ZB'ye ödenecek ve kanun yürürlüğe girmesinin ardından ilkokul öğretmenlerinden emekli olanların maaşları 1930 mali yılından itibaren ZB tarafından ödenmiş olacaktır. Hususi idarelerin bankaya bırakacak meblağ bir sisteme tabi tutulacak ve bu sistem öğretmenlerin maaşlarına göre düzenlenecektir (Yarın, 31 Ocak 1931:3).

Ayrıca 1930 ve 1931 yıl sonu bütçelerinde öğretmenlerin terfileri ve alacak maaş zamları ile ilgili olarak ihtilafın olması üzerine, 1931 yılı bütçesinde yapılan değişikliklerle bu ihtilaf giderilmiştir (TBMMTD, 07 Ocak 1932: 171) .

2.4.5. Darülfünun'da Islahat Teşebbüsü Ve Bunun İçin İsviçre'den Bir Profesör Talebi Çalışmaları;

Esat Bey, Milli Eğitim Bakanı olunca ilk ziyaret ettiği eğitim kurumu Darülfünun'dur. Burada bütün akademisyenlerle tanışmış, üç saatten fazla eğitim sistemi ve programlar, öğretim sürecinde karşılaşılan sorular, uygulamalar, öğretim yöntem ve teknikleri, öğrencilerin

akademik başarıları, sosyal, spor ve sanatsal uygulama ve çalışmalar, akademisyenlerin ve öğrencilerin sorunları ve bunların giderilmesi için alınacak tedbirler gibi konular üzerine görüş alış verişinde bulunmuştur. Akademisyenlerin bu görüşmede üzerinde durdukları en önemli konuların başında, liselerden gelen öğrencilerin başarı durumlarının çok düşük olduğu, dersleri takip etmede zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Esat Bey, Darülfünun hocalarıyla yaptığı bu görüşmede dile getirilen sorunların çözümü için önerilerinin neler olduğunu bir mektupla sormuş ve iki ay içerisinde bir cevap vermelerini istemiştir. Ancak Esat Bey'in beklediği cevap gönderdiği mektubun üzerinden bir yıl geçmesine rağmen bir türlü gelmemiştir. Hatta sonraki zamanlarda Darülfünun'a yaptığı çeşitli ziyaretlerde bu hususu belirtmesine rağmen bir sonuç alamamıştır.

Esat Bey'in amacı Darülfünun'dan gelecek olan önerilerle, eğitim uzmanlarının ve bakanlığın görüşlerini sentezlemek ve yeni bir eğitim sistemini hayata geçirmektir. Çünkü sadece liselerin eğitiminde başarıyı arttırmak için yapılacak olan çalışma tek başına yeterli değildir. Bunun için hem okullara hem de velilere yönelik bir eğitim ve rehberlik planının hazırlanması gerekir. Eğitimde başarıyı arttırmak için uygulanacak olan programlar, öğretim yöntem ve teknikleri ile izlenecek metotlar planlanırken, çevresel koşullar, okulların fiziki durumu, sınıf mevcutları, ders araç gereçleri, öğretmen sayısı, kütüphane, laboratuvar, oyun ve beslenme alanlarını göz önünde bulundurmak lazım. Bu çalışmalar yapıldıktan sonra, hazırlanacak olan eğitim programı, ilkokullardan başlamak üzere diğer okullarda kademeli olarak uygulanmaya konulmalıdır.

Esat Bey'in düşündüğü eğitim modelinde, ilk sene ilkokullar için bir eğitim programı hazırlayıp, bu programı ikinci yıl uygulamaya geçirmek ve beş yıllık süreçte ortaokul programını hazır hale getirip, ilkokuldan, ortaokula geçen öğrencilerin yeni programla öğretime başlatmak, lise de ise bu yeni programları takip ettirebilmektir. Böylece öğrenciler, Darülfünun için hazır hale gelmiş olacaktır. Esat Bey, eğitim sisteminde yapmak istediği bu yenilikler için daha önce Darülfünun'dan görüş ve öneri istemiştir, ancak beklediği cevabı alamayınca, yabancı uzman arayışına girmiş ve Albert Malche (Albirt Malşe) adında İsviçreli bir uzman bulmuştur. Hükümet vasıtasıyla Albert Malche ülkemize davet edilmiştir (Sagay, 2012:68). Daveti kabul eden Albert Malche 16 Ocak 1932 tarihinde trenle İstanbul'a gelmiş, Sirkeci tren istasyonunda İsviçre Büyükelçisi M. Henri Martin, Müsteşar M. Alfred Bruner ve İstanbul İsviçreli kulübü başkanı M. Jules Emile Imhoff tarafından karşılanmıştır. Albert Malche İstanbul'da iki gün kaldıktan sonra, Darülfünun'da yapılacak ıslahat çalışmalarını görüşmek üzere Ankara'ya gitmiştir (Milliyet, 17 Ocak 1932:1). Ankara'ya gelen Albert Malche, MEB Müsteşarı Salih Zeki Bey'le beraber Çankaya Köşkünde Atatürk tarafından kabul edilmiştir.

Ardından yükseköğretim genel müdürü Nadir Bey'le birlikte Ankara'daki eğitim kurumlarını gezmiştir (Hakimiyeti Milliye, 19 Ocak 1932:1).

Albert Malche, Darülfünun'daki araştırmalarını yaklaşık dört ay sürdürmüş ve ardından bir rapor hazılamıştır. Raporda tesbit ettiği sorunlar şunlardır:

1. Darülfünun fakülte ve kuruluşları arasında bilimsel anlamda bir işbirliği yoktur,
2. Bazı fakültelerin, özellikle öğretim konusunda bir mesleki okul vaziyetinde kalmışlardır,
3. Öğretim üyelerinin, genel anlamda sadece girdikleri ders saatlerinden kendilerini sorumlu hissettiklerini ve bilimsel araştırma yapmamaktadırlar,
4. Öğrenciler ile öğretim üyelerinin arasındaki görüşmeler yalnızca ders saatleri ile sınırlıdır. bunun haricinde öğrencilere yönelik herhangi bir rehberlik faaliyeti bulunmamaktadır,
5. Öğretim faaliyetleri hocaya bağlıdır, öğrencinin öğrenme sorumluluğunda ise belli başlı kitaplar veya hocanın ders notları ile sınırlıdır,
6. Seminerler genel olarak boş vaatlerle geçmektedir,
7. Laboratuvarlarda genel olarak araştırmaların nasıl yapılması ile ilgili bir sunum yapılıyor, öğrencinin bireysel olarak çalışma ve araştırma yapma süresi ise çok sınırlıdır,
8. Yazılmış veya yayılanmış eserlerin sayısı yok denecek kadar azdır,
9. Genellikle öğretim üyelerinin üniversite dışındaki işlerle ilgilendikleri için burdaki görevleri onlar için ikinci plandadır,
10. Darülfünun öğretim programı ülkenin gerçeklerinden kendini soyutlamıştır,
11. Haydarpaşa'daki Tıp fakültesinin diğer hastanelerle işbirliği içinde olmaması, tıp öğretiminde önem arz eden klinik çalışmalar sınırlı bir alanda kalmıştır,
12. Birçok öğretim üyesi yıllarca üniversitede çalışmalarına rağmen, bilimsel bir araştırma veya bir eser ortaya koymamışlardır,
13. Basit bir çeviri bile tez olarak kabul edilmektedir,
14. Aynı fakültede çalışan öğretim üyelerinin arasında bilimsel anlamda ortak bir çalışma yapma yerine çekişme, birbirilerinden nefret etme ve makam hırsı vardır,
15. Başkanlık, kurul üyelikleri gibi mevkiler, bazı üniversite hocaları arasında ihtiras, kin doğuran makamlar olarak görülmektedir,
16. Darülfünun yönetiminde bulunmayı, kişisel hırslarının tatmin etme yeri olarak görülmektedir (Hirsch, 1998:113-114).

Albert Malche'nin hazırladığı raporda sunduğu öneriler ise kısaca şunlardır:

1. Üniversiteler özerk ve kendilerine ait bir bütçeleri olmalıdır,
2. Yabancı dil öğretimine ağırlık verilmelidir,

3. Türkçe yayınların sayısı arttırılmalıdır,
4. Öğretim yöntem ve teknikleri yenilenmelidir,
5. Üniversite hocalarının bilimsel seviyeleri yükseltilmelidir,
6. Dersler, konferanslar, seminerler ve açikoturumlarla desteklenmelidir,
7. Öğrencilerin sağlık, spor, barınma gibi ihtiyaçların karşılanması için tesisler inşa edilmelidir,
8. Üniversite ile toplum arasında işbirliği geliştirilmelidir (Hirsch, 1998:237-295).

Albert Malche hazırladığı raporu Milli Eğitim Bakanlığı'na sunmuştur. Bakanlık raporu Bakanlar Kuruluna sevketmiş ve rapor kabine tarafından uygun bulunmuştur. Kabine, MEB başkanlığında, Adliye ve Sağlık Bakanlarının iştirakiyle bir heyet oluşturulup rapor ve yasa doğrultusunda yapılacak iş ve işlemlerin bir an önce bildirilmesini uygun görmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığında yapılacak düzenlemelerle alkali birkaç toplantı yapılmış, kanun tasarısı hazırlanmış ve rapordan 500 nüsha dağıtılmak üzere bastırılmıştır. Esat Bey, Eylül ayında Vekaletten istifa ettiğinden, kanun uygulanması sonraki Milli Eğitim Bakanı'na kalmıştır (Sagay, 2012:69).

2.4.6. Hilal-i Ahmer Gençlik Teşkilatı Kanunu Çalışması

Esat Bey bu kanun ile ilgili yapmış olduğu çalışma için şu şekilde bir açıklama yapmıştır: Bu kanunun TBMM'ye sevkine, İçişleri Bakanlığı ile yaşanan görüş ayrılığından sonra gerçekleşmiştir. İçişleri Bakanı eğer görüşlerinden ısrarcı olsay idi MEB'den istifa edecektim. Emekliliğe sevk edilen ilkokul öğretmenleri ile bunlardan vefat etmiş olanların çocukları hiçbir para alamaz durumda idiler. Yeni emeklilik kanununu yayınlamasından bir sene sonraya kadar yapılması lazım gelen hususi idare memurlarına ait emeklilik kanunun, İçişleri ve Maliye Bakanlıklarının anlaşamaması yüzünden, iki sene tanzim edilememiş ve hususi memurları denem zümrenin, pek büyük bir ekseriyetini ilkokul öğretmenleri teşkil etmiş olduğundan, bu işe Maarif Vekaleti'nin müdahalesi mecburi ve zaruri bir hal almış idi demiştir (Sagay,2012:84).

2.4.7. Mektep Kasketleri Kanunu İle İlgili Çalışmalar

Öğrenci olmayanların, okullara ait şapka ve üniforma giymeleri kanunla yasaklanmıştır (Milliyet, 22 Temmuz 1932:4). Böyle bir kanunun çıkmasına yol açan birçok olay meydana gelmiş ve basına da yansımıştır. Hadiselerden biri şudur: İstanbul Bostancı sahilinde kendilerini öğrenci olarak tanıtan bir grup genç genel ahlaka ayrı davranışlarda buldukları iddiasıyla jandarma tarafından göz altına alınmışlardır. Olayda ismi geçen gençler, öğrenci olduklarını söylemeleri üzerine, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü bu olayla yakından ilgilenmeye başlamıştır. Bu gençlerin adlarını soyadları okudukları okulların adlarını ve okul numaralarını

Kartal karakoluna sormuştur. Yapılan soruşturma neticesinde öğrenci olduklarını söyleyen gençlerden birisinin askeri okuldan atıldığı, diğerinin ise öğrenci olmadığı anlaşılmıştır. Kızlardan birisi ismini ve okul numarasını vererek, Sultanahmet orta mektep öğrencisi olduğunu söylemesi üzerine yapılan incelemede bu isimde bir kız öğrencinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bunu üzerine İstanbul İl Milli Eğitim Müdür Vekili Emin Bey gazetecilere verdiği demeçte, bazı gençlerin kendilerine öğrenci süsü vererek, okul şapkalarını giydikleri sık sık görülüyor. İki gün önce bir okul müdürü Beyoğlu'nda kötü vaziyette bir kız görmüş, başında okul şapkası olduğu için bu kız çocuğuna yardım etmek istemiştir. Ancak kızın öğrenci olmadığı anlaşılması üzerine bu durumu polise bildirilmişlerdir (Son Posta, 31 Mayıs 1931). Öğrencilerin şapkaları, üniformaları ve çantaları son dönemde gençler arasında adeta bir moda halini almıştır. Bu durum Milli Eğitim Bakanlığı'ını harekete geçirmiş ve bakanlık öğrenci kasketleri kanunu çıkartmıştır.

Marif Vekaletinin İl'lere gönderdiği kanun şu şekildedir:

Madde 1-Mektep talebesinin giyecekleri kasketlerin numüneleri Marif vekaletince tesbit olunur.

Madde 2-Mektep kasketlerini talebe olmayanlar taşımaktan memnurdur.

Madde 3-Memnuiyet hilafına mekteplilere mahsus kasketi giyenler yirmi beş liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılır.

Bunu Hususi bir kasıtlı taşıdıkları anlaşılanlar bir haftadan bir aya kadar hafif hapis veya yirmi beş liraya kadar hafif para cezasına mahkum edilebilirler.

Mekteplilere mahsus kasketi taşıyan ceza ehliyetini haiz olmayan küçüklerin veli veya vasileri hakkında Türk Ceza Kanununun 53'üncü maddesinin son fırcası hükmü tatbik olunur (TBMMZC, 03 Temmuz 1932:474)

2.4.8. Ecnebi Ve Akkaliyet Mekteplerindeki Sınavlar, Öğretmenler ve Türk Çocukları Eğitimi İlgili Çalışmalar

MEB 1931-1932 Eğitim öğretim yılından itibaren yabancı liselerde mezun olacak öğrencilerin sınavları ile ilgili bir düzenleme yapmıştır. Buna göre yabancı liselerin son sınıflarında okuyan öğrenciler bakalorya sınavına tabi tutulacaktır. Sınav ile ilgili genel bilgiler ve sınavın uygulama şekli hakkında öğrencilere tebliğ gönderilmiştir. Yabancı liseler bakalorya sınavını kendi okullarında yapacaklardır. Öğrencilerin sınavdan sonra alacakları diploma yalnızca askerlik ve memurluk işlemlerinde geçerli olacaktır. Üniversite ve yüksek okullara girmek isteyen öğrenciler resmi liselerin bakalorya sınavına girmeleri ve başarılı olmaları gerekmektedir. Kendi okullarında bakalorya sınavını veren öğrenciler üniversiteye aday öğrenci olarak girecek ancak, resmi bir lisede bakaloryasını verdikten sonra asıl öğrenci statüsünde olacaktır (Milliyet, 04 Eylül 1931:3).

Milli Eğitim Bakanlığınca, yabancı okullarda Türkçe öğretimin daha iyi hale getirmek için bazı öğretmenleri tasfiye kararı almıştır. Tasfiye olacak öğretmenler dersleri fazla olanlarla,

maarif müfettişleri raporlarında öğretmenlik mesleğini yapmaya haiz olmayanlar arasından seçileceği belirtilmiştir (Son Posta, 21 Ağustos 1932:1).

Milli Eğitim Bakanlığınca yayınlanan genelgede:

1. 1752 sayılı devlet memuru kanuna göre öğretmenlik şartı taşımayanlar,
2. Devlet memurluğu ile bağdaşmayan davranışlarda bulunanlar ve Türklüğü yabancı okullarda temsili bakanlıkça uygun görülmeyenler,
3. Sağlık sorunu olmadığı halde devamsızlık yapanlar,
4. Ders anlatma becerisine ve sınıfta hakimiyet sağlamada yetersiz oldukları müfettiş raporları ile sabit olanlar,
5. Yüksek öğrenimlerini tamamlamak için kendilerine izin verilen öğretmenlerden, bu süreyi aşanlar,
6. Okul dışı, öğretmenlik mesleği ile bağdaşmayan işler yapmak,
7. Asli görevlerine bağlı olarak, okul dışı öğretmenlik yapmalarına amirleri tarafından izin verilmeyenler,

Öğretmenlikten tasfiye edileceklerdir.

Bundan sonra yabancı ve azınlık okullarına alınacak öğretmenlere azami ölçüde dikkat edilecek, bu okullarada asli mesleği öğretmenlik olanlar ile yüksek öğrenimde bulunan gençler alınabilecektir (Milliyet, 11 Eylül 1931:1).

Yabancı okulların idaresi ile ilgili teftiş ve denetim yapmak için ayrıca bir müfettiş görevlendirilmiştir. İdari işlerin tek elden yürütülmesinin bir gereği olarak da yabancı okulların idaresi Maarif Müdürlüklerine bağlanmıştır (Cumhuriyet, 01 Şubat 1932:2).

2.4.9. Yabancı Mekteplerde Türk Çocukları İlk Öğrenimin Yasaklanması Kanunu Çalışmaları

Maarif müfettişlerinin yabancı okullarda yaptıkları araştırmalar sonucunda, bazı okullarda daha önce, Türk çocuklarının ilk tahsillerini yabancı okullarda alınmayacağına dair kanunun ihlal ettikleri tesbit edilmiş ve bu okulların isimleri Maarif Vekaleti'ne bildirilmiştir. Maarif Vekaleti , müfettişlerin raporları doğrultusunda Beyoğlu'daki Sent Pülşeri Fransız okulunu mahkemeye verilmesi için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazı göndermiştir. Müdürlük, Sent Pülşeri okulu hakkında dava açmış ve ismi geçen diğer yabancı okullarla ilgi de dava açılacağını belirtmiştir (Son Posta, 21 Haziran 1932:1).

24 Mart 1931 tarihinde Türk çocuklarının yabancı ilkokullara gönderilmesi kanunla yasaklanmıştır. Kanun şu şekildedir:

1. *Türkiye’de ilk tahsillerini yapmak üzere mektebe gidecek Türk vatandaşı çocuklar bundan böyle bu tahsilleri için ancak Türk Mekteplerine girebilirler.*
2. *Bu kanun nevre tarihinden itibaren muteberdir (Cumhuriyet, 24 Mart 1931:1).*

İlkokul çağındaki çocukların yabancı okullara gönderilmesinin yanlış olduğu ile ilgili bir kamuoyu oluşmuştur, çünkü bu okullar kapitülasyon ürünüydü ve geçmiş zamanlardaki zararlı faaliyetleri herkesçe biliniyordu.

Yabancı okullara ilkokul çağındaki çocukların gönderilmemesi gerektiği ile ilgili Sadri Etem köşe yazısında şunları söylemiştir:

Maarif Vekaleti ilk tahsil Türk çocuğu için, Türk mektebinde olacak diyor. Kanun yakında meclisten çıkacak. 931 senesi ders senesinin nihayetinde artık Türk çocukları ecnebi mekteplerinin kapılarını kendilerine kapalı bulacaklar.

Maarifvekaletinin istiklal harbi çocuklarını yabancı şerrinden korumak için yaptığı en güzel hareket bu kanunu ortaya çıkarmasıdır. Bu kanunun mazbata muhariri olsam orta ve lise tahsili veren ecnebi muesslerini de aynı şekilde kültüre hiyanetle itham ederdim. Ecnebi mektebi kuruluşu, bugünkü vaziyeti, bugün devam eden Türk talabenin istifadesi itibari ile adam akıllı bir tetkik mevzuudur. Bu mektepler Lozan’dan evvelki vaziyetinin neticeleridir. Kapitülasyon, Ecnebi mektebi, istikraz aynı şeydir. Bu muesseseler misyonelerlerin, din tüccarlarının, siyaset adamlarının, memlekette siyasi ve iktisadi müstemleke arayanların propagandacıların mektepleridir. Bu mektepler bunun için kurulmuştur. Eh diyeceksiniz. Belki bu muesseselerde ilim filan öğretilir. İnanmayınız, kanmayınız, bu muesseselerde buna inkam yoktur. Çünkü, Bu muesseselere hoca diye getirilen adamlar kendi memleketlerinde tutunamayan kimselerdir. İyi bir kolej hocası NewYork kalkıp (80) dolara İstanbul’a gelmez, iyi bir lise hocası Fransa’dan kalkıp bugün ecnebi mekteplerinin verdiği maaşla İstanbul’da oturamaz. Haydi bunuda geçelim, usul filan vardır diyeceksiniz, hayır bu da yoktur. Şarktaki mektepler hiç bir zaman ileri adamların eline geçmemiştir. Usulleri, baştan nihayete kadar eskidir. Vaziyet bu şekildeiken bazı dostların ecnebi ilk mekteplerindeki Türk çocukları Türk mekteplerine alınması aleyhinde bir hayli gariptir. Onlar iddia ediyor ki: çocuklarımızı alacak kadar mektepleriniz yoktur bu söz doğru olabilir. Fakat dostların bashettikleri mektepler bedava olan mekteplerdir. Halbuki ecnebi mektebine giden çocukların velileri bir hayli para vermektedirler. Bu para ile İstanbul’da pek ala bir çok hususi mektep bulabilirler. Çocukların mektep değiştirmeleri pek fena tesil yapacağı meselesine gelince, ben bunun aksini düşünüyorum. Çünkü çocuk kanunu vasfi usullerle müstemleke insanı olmaya hazırlanmaktan ne kadar çabuk kurtulursa o kadar çok kazanmış oluruz. Çocuklarda doğacak aksülamel ve kültür istikli namına daha küçük yaşta kazanmış iyinin ve yeninin bir zaferi olacaktır. Dostlarımız çocuklarımız lisan öğrensın diyorlarsa onlara verilecek cevap kısadır: Galatasaray ne güne duruyor (Vakit, 30 Ocak 1931:5).

2.4.10. İlmî Ve Ahlakî Sebeplerden Bazı Erkek Ve Kadın Öğretmenlerin Tasfiye Edilmesi Çalışmaları

Ahlakî değerlere ve millî terbiyeye büyük önem veren Esat Bey, öğretmenlik mesleği ile bağdaşmayan davranışlarda buldukları, müfettiş raporları ile tesbit edilen İstanbul, İzmit, Adapazarı, Tekirdağ ve Bolu illerinde görev yapan öğretmenleri meslekten çıkarttırmıştır (Sagay, 2012:66).

Esat Bey’in bakanlığını birinci yılında Cumhuriyet gazetesi tarafından bir güzellik yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmaya kadın öğretmenlerden de başvuranlar olmuş olup, Naşide Saffet adında bir kadın öğretmenin seçmelerde birinci olması üzerine Esat Bey şu açıklamayı yapmıştır: “Memleket çocuklarını tahsil ve terbiyelerini ellerine tevdi ettiğimiz muallimlerimizin mevcut nizam ve talimatnamelere göre hareketi ilk şarttır. Bu haberi bende bugün Hakimiyeti Milliye gazetesinde gördüm. Eğer haber doğru ise Naşide hanımın meslekten uzaklaştırılması da pek tabiidir” diye buyurmuşlardır (Cumhuriyet, 21 Ocak 1931:2).

Medeni ve mesleki ahlakın gerketirdiği davranışları sergilemeyen erkek ve kadın öğretmenleri meslekten çıkarılması ile ilgili şu açıklamayı yapmıştır: “*Milli ahlak mefhumu ve tatbik usulleri de tamamıyla kavramış olduğu, medeni ve insani ahlak ile mesleki ahlak hakkında da hemen hemen hiçbir ciddi teşebbüs alınmadığı, bu yüzden talebe arasında ahlaki menfi vaziyetlere karşı lakait bulunduğu, bazı muallimlerle, bilhassa kadın muallimler arasında da samimi olmayan vaziyetler ve munasebeler bulunduğu, kız mekteplerinde bazı kadın muallimler ve bunlarla bazı kız talebe arasında da böyle samimi olmayan haller bulunduğu, bekar muallimlerden hususi evlerde içtimai hayata uymayan kadınlı eğlenceler tertip edip de halk ve polis tarafından baskına sebep olacak derecede ileri giden bulunduğu...*” (Sagay, 2012:74).

Bazı öğretmenlerin meslekten çıkarılmaları ile ilgili olarak mecliste eleştirilmesi üzerine Esat Bey Meclis kürsüsünde şu cevabı vermiştir: Türk çocuğu geleceğe bencil ve karamsar olarak yetiştirilmesine izin vermeyeceklerini, Türkiye Cumhuriyeti’nin yüksek hedeflerine bilgi, sanat ve ilim ile gidileceğinden, çocuklarımızın elinden tutarak onlara lazım gelen ameli ve nazari bilgilerle techiz edeceğiz, milli terbiyeden anladığımız budur diyerek izahat etmiştir (Milliyet, 26 Haziran 1932:6).

2.4.11. Kültür Derslerinin Tamamen Millileştirilmesi Çalışmaları

12 Temmuz 1931 Ortaöğretim kurallarının toplantısının açılış konuşmasını yapan Esat Bey şu açıklamayı yapmıştır: milletimizin, memleketimizin ve Cumhuriyetimizin geleceğini hazırlayan siz değerli öğretmenlerimiz toplumsal hayat içerisinde tartışılmaz bir görevi yerine getirmektесiniz. Öğretmen yalnızca öğreten değil aynı zamanda eğitmendir, milletimizin okula ve öğretmenlere olan güvenleri sonsuzdur bu güvenin tesis edilmesinde öğretmenlerin rolü çok büyüktür. Anne ve babalar çocuklarını gönül rahatlığıyla okullara ve öğretmenlere teslim ediyorlar çünkü onlar biliyorlarki öğretmenler aydınlık bir gelecek için ulusun, memleketin selameti ve cumhuriyetimizin değerlerine bağlı vatanını ve milletini seven ahlaklı kültürlü ve faziletli bireyler olarak yetiştireceklerdir.

Birey ile toplum hayatının karşılaştırılmasında elde edilen sonuçlar, birey ile toplumun birbirine karşılıklı olan görevleri milliyet düşüncesini ortaya çıkarır eğitimin en önemli yönü bireyin ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda onu topluma karşı olan görev ve sorumluklarını ihmal etmemesidir. Çünkü toplumun veya milletin menfaatleri bireyin menfaatlerinden üstündür. Bireyin topluma karşı olan görevi kendisinden ziyade içinde yaşadığı veya ait olduğu toplumu düşünmek ve toplumun refah ve mutluluğuna çalışmaktır.

İşte bizim milli eğitim dediğimiz husus birey ile toplumun milli ve tarihi karakterimize uygun bir kültür oluşturmaya hizmet etmesini sağlamaktır.

Milliyet düşüncesi her medeni ülkede olduğu gibi bizde de Türk dili ve edebiyatı, Türk tarihi, coğrafyası, sanat ve sporları gibi kültürel ilimleri çocuklarımıza öğretmek ve onlarda

milliyet düşüncesinin oluşmasını sağlamaya çalışmaktır. Bu amaçla milli eğitimin ortaya çıkmasını sağlayacak olan en önemli etkenlerden bir tanesinde okullarımızda kültür ilimlerini öğretmemiz en temel hedefimizdir. Bu ilimler sayesinde Türk evladı, Türk milletinin geçmişte yapmış olduğu katkıyı öğrenecek ve gelecekte de bunu sürdürmek için kendinde azim ve kararlılık görecektir. Düşünceyi geliştiren fen ve matematik gibi bilimler eğitim ve öğretim için önemlidir ancak bu derslerin milli terbiye ve kültürden üstün tutmak yerine milli kültür ile beraber öğrenciye verilirse gerçek anlamda bir öğretim gerçekleştirilmiş olur. Bu şekilde yetişecek olan Türk genci ülkesine milletine ve Cumhuriyetin değerlerine karşı kendini borçlu hisseder, görev ve sorumluklarının bilincinde olur. Böylece terbiyenin önemi ve öğretmenin sanatı ortaya çıkmış olur.

Eğitim sürecinde başarılı olmak yalnızca derslerde kullanılan öğretim metotlarına bağlı değildir, öğretmenin de mesleğinin icrası ve tecrübesi çok önemlidir. Eğitimciler çocuklarımızı ve gençlerimizi kendilerine ve kendilerinden ziyade vatanına, milletine, Cumhuriyetin değerlerine bağlı olarak yetiştirmektir. Gençler ilmi fikri ve iktisadi sahada kendi menfaatlerini değil milletin ve memleketin çıkarlarına hizmet düşüncesi ile hareket edecektir. Eğitimcinin görevi ile ilgili Mustafa Kemal bir konuşmasında şöyle demiştir, “... İlk ilham ana baba kucağından sonra mektepteki mürebbinin lisanından vicdanından terbiyesinden alınır. Bu ilhamatın mazharı inkişaf olması, millet ve memlekete hizmet edebilecek kudret ve kabiliyeti bahşedebilmesi için millet ve memlekete büyük ve derin alaka yaratan fikir ve duygularla her antakiyeye olunmak lazımdır . Bu fikir ve duyguların menbaı bizatihi memleket ve millettir”

Kültür derslerimizin ilk okullarımızın birinci sınıflarından başlayarak yavaş yavaş bütün kademelerde, mesleki ve iktisadi derslerle beraber yürütülmesi gerekir. Bu şekilde milliyet kavramı düşüncesi pekişmiş olur (Hakimiyeti Milliye, 12 Temmuz 1931: 1-3).

2.4.12. Ayasofya Mozaiklerinin Meydana Çıkarılması Ve Kayseri’de Bir Müze Meydan Getirilmesi Çalışmaları

Milli değerlere çok önem veren Esat Bey, Ayasofya Camii’ndeki mozaiklerin temizleme işini yakından takip ederek çalışmaların bilimsel veriler doğrultusunda yapıldığını ve çok iyi sonuçlar alınacağını belirtmiştir (cumhuriyet, 09.08.1932:3) .

Yine aynı şekilde Maarif Vekili Esat Bey Kayseri Lisesinde yaptığı bir ziyaret sırasında okulun deposunda muhafaza altına alınmış tarihi eserleri görmüş ve Kayseri’de bir etnografya müzesini açmak için Kayseri Valisi Fuat Bey’le bir görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşme neticesinde Sahabiye Medresesinin restore edilmesi, restorasyon masraflarının Maarif Vekaleti’nce karşılanması kararı alınmıştır. Sahabiye medresesinin restorasyonu bittikten sonra okuldaki eserler bu müzeye taşınmıştır (Son Posta, 04 Temmuz 1934:4).

2.4.13. Yatılı Okul Pansiyonlarına Ücretsiz Öğrenci Alımı Kanunu Çalışmaları

Esat Bey zeki olup da kimsesiz, yetim veya maddi durumu yeterli olmayan öğrencilerin eğitimlerini devam etmek için devlete ait okul pansiyonlarında ücretsiz olarak kalmaları yönünde çok büyük çaba sarf etmiştir. Bu öğrencilerle ilgili hazırlanan kanun tasarısı TBMM'ye sunulmuştur.

Mecliste yapılan çalışmalarda, İbrahim Alaeddin ve Kemal Zaim Beylerin yatılı okul pansiyonlarına ücretsiz öğrenci alımı ile ilgili önerileri üzerine Esat Bey şu açıklamada bulunmuşlardır:

Hükümetimiz okul pansiyonları kanun tasarısını meclise gönderdiğinde fakir öğrencileri pansiyonda ücretsiz olarak kalmaları konusunu da düşünmüştür. Kemal Zaim Bey'in de belirttiği üzere şuan 1.300 tane ücretsiz öğrenci pansiyonlarda kalmaktadır. Öğretmen okullarında kalanları da hesaplarsak bütçeye maliyeti yüksek olacaktır. Ama şu da bir gerçektir ki, memleketimizde hiç kimsesi olmayan öğrenciler vardır. Bizim bu çocukların elinden tutmamız gerekir, çünkü bu görevimizdir. Fakir çocukların pansiyonlarda ücretsiz kalmaları konusu sizlerin takdirinize kalmıştır. Ordu milletvekili Ahmet İhsan Bey'in pansiyonlarda ücretsiz alınan öğrenciler çalışkan zeki ve gerçekten ihtiyaç sahibi midirler, sorusuna karşılık Esat Beyin açıklaması: Pansiyonlara alınmış ücretsiz öğrenciler 915 numaralı kanuna göre alınmıştır. Geçen sene de öğrenciler aynı şekilde alınmıştır kanun şu şekildedir:

- Pansiyonlara alınacak ücretsiz öğrenciler, ücretli öğrencilerin yarısını geçmeyecektir.
- Sağlık raporu belgesine sahip olmak
- Çalışkan ve zeki olmak
- Ortaokulu okumayacak kadar fakir olmak
- Yatılılık sınavında başarılı olmak
- Başvuru sayısının fazla olması halinde öncelik şehit ve yetim çocuklarına verilecektir (TBMMZC, 25.06.1931:157).

2.4.14. Sanat ve Yatılı Okulların İdaresi Hakkındaki Kanun Çalışmaları

Yatılı Mektepleri, Sanat Mektepleri, vilayetlerin mahalli ihtiyaçlarına taalluk eder işlerden olmaya vilayetlere devredilmiştir; Yatılı mektepleri öksüz ve yetim çocuklar içindir. Buralarda ilk tahsilli görür ve Vilayet Sanat Mekteplerine veya zekileri orta tahsile sevk edilir. Sanat mektepleri ufak sanatlar içindir. Bunu her vilayet kendi ihtiyaçlarına göre yapar. Bu mekteplerin kaffesi yine Maarif Vekaletin murakabesi altındadır. Fabrika Sanatlar ve

Mekteplerine gelince (Ağır Sanatlar), bunların devletçe ayrı olarak tanzim ve tesisi düşünülür. Bunların tescüsüne kadar Vilayet Sanat Mektepleri olduğu gibi bırakılmıştır.

Sanat ve yatılı okulların idaresi hakkında 1/87 numaralı kanun tasarısı hakkında TBMM'de yapılan görüşmeler.

Konya milletvekili Kemal Zaim Bey'in sanat okullarının açıldıkları yerlerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde planlanmalıdır, sözleri üzerine Esat Bey şu açıklamayı yapmıştır: Kemal Zaim Bey'in sanat okulları ile ilgili görüşleri Hükümetimizin de gündeminde bulunmaktadır.

Meclise sunulan il özel idareler kanununda Ekonomi ve Milli Eğitim Bakanlıklarınca hazırlayacakları programlar dahilinde, illerimizin sanat okulları daha donanımlı hale getirilecektir. Bu kanun Ekonomi ve Milli Eğitim Bakanlıklarınca hazırlanmıştır. Kanun tasarısı Bakanlar Kurulu tarafından müzakere edilmiş ve Meclise sunulmuştur.

Kemal Zaim Bey'in belirttikleri gibi sanat okulları illerimizin ekonomik durumları, çevresel şartları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tesis edilecektir. Sanat okullarının giderleri il özel idarelerin bütçelerinden karşılanmakla beraber bu okulların teknik işleri için Bakanlığımızın bütçesinden de yardım yapılmaktadır. Bakanlık uzmanları illerimizi gezerek bu illerin ihtiyaçlarını belirlemişlerdir. Bizlerde Bakanlık olarak bu illerimizin eksikliklerini gidermek için çalışma yapmaktayız.

Eskişehir milletvekili Emin Bey'in her ilimizin meslek okullarına ihtiyacı olduğunu ancak bu okullar yalnızca belli bölgelerde açılmış olması tüm illerin ihtiyaçlarını karşılamayacaktır.

Bu kanunun yalnızca mevcut okullarla ilgili olduğunu, bu konuda Bakan Bey'in fikri nedir, sorusu üzerine Esat Bey: Bugün sanat okullarımızda marangozluk, demircilik, tenekecilik gibi birçok meslekte eğitim verilmektedir. Bu okullar şimdilik buldukları bölgelerin ihtiyaçlarını tamamen karşılamamaktadır. Sanat okullarının tam teşekküllü hale gelmesi iki üç yıllık bir iş değildir, bunlar ancak önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde yapılabilir. Bakanlık olarak programımızın hedefi her bölgenin ihtiyacını karşılayacak sanat okullarının açılmasını sağlamaktır. Bu konuda Avrupa'da eğitim almış yirmi altı uzmanımız vardır. Bu uzmanlarımız bütün illerimizi gezerek, illerimizin ve bölgelerimizin ihtiyaçları tespit ederek bunları rapor haline getirip Bakanlığımıza göndermektedirler.

Emin Bey'in bu kanunu geçicimidir sorması üzerine Esat Bey: Bu kanunun geçici olduğu yüce heyetinizin bileceği iştir fakat İçişleri Bakanımızın söyledikleri gibi, bu kanunun ülkemizin ekonomik ihtiyaçlarını karşılanması açısından kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Benim de ricam memleketimize ekonomik açıdan fayda sağlayacak olan bu kanunun kabul edilmesidir.

TBMM’de yapılan görüşmeler sonunda sanat ve yatılı okulların faaliyetlerinin devamı için özel bütçe gelirlerinden bir yıl için % 5 oranında verilen verginin devam edilmesi kanunu kabul edilmiştir (TBMMZC, 22 Temmuz 1931:312-313)

2.4.15. Öğretmenlerin Maaş ve Terfi İşlemleri İle İlgili Çalışması

1702 numaralı kanuna göre sayısı 350’yi geçmemek üzere kıdem zammını hak eden öğretmenlere, bu kıdem farkından doğan maaş farklarının yarısı verilir.

Bu kanunla ilgili Esat Bey söz alarak şu açıklamada bulunmuştur: Muhterem arkadaşlar, bu sene ki bütçe kanunda gördüğümüz üzere, bütün devlet memurlarının terfileri hakkında bir kayıt yoktur. Yalnız burada terfi eden öğretmenlerin maaşlarında, terfilerinde doğan maaş zammından yüzde elli eksik verilmesine dair kayıt vardır. Diğer devlet memurlarına yapılmayan bir muamelenin öğretmenlere de yapılmamasını dile getirmiştir.

Bütçe Komisyonu Başkanı Hasan Fehmi Bey’in, terfi olan öğretmenlere verilen zam haricinde bir de kıdem zammı verilmektedir ve bu zam diğer devlet memurlarına verilmemektedir. Bu sözler üzerine Esat Bey: Hasan Fehmi Bey’in öğretmenler ayrıca bir kıdem zammı verildiğinden bahsettiler. Bu daha önce TBMM’de görüşülen ve kabul edilen 1702 sayılı kanun hükmündedir. Yüce Meclisiniz bu kanunu görüşürken öğretmenlerin durumlarını da düşünmüşlerdir. Elbette bütün devlet memurları eşittir. Biliyorsunuz ki bir kurumda görevli memurlardan bir rahatsızlandığında onun işleri başka bir memur tarafından yürütülebilir fakat bu okullarda geçerli bir durum değildir. Mesela bir okulda Geometri öğretmeni hastalandığında onun yerine mutlaka başka okuldan Geometri öğretmeni getirmek lazımdır. Geometri öğretmeni yerine Türkçe öğretmeni görevlendiremeyiz çünkü ikisi farklı branşlardır. Bu nedenle 1702 sayılı kanunda öğretmenler diğer devlet memurlarından ayrı tutulmuştur. Örnek vermek gerekirse bir Geometri öğretmenin terfi sırası gelmişse, terfi edilmelidir ancak terfi edebilmesi için boş kadronun olması gerekir. Eğer boş kadrosu yoksa terfi etmesi belki yedi veya sekiz yılı bulacaktır. Terfi için bir öğretmeni bu kadar yıl bekletmek doğru değildir. Bu yüzden uzun süre beklemek yerine terfi olmayı hak edenleri belirleyerek liyakat esaslarına göre terfilerini yapıyoruz. Şimdi 350 öğretmen terfi olmayı hak etmiş olmasına rağmen bunlardan belki 250 kişi ancak terfi olacaktır. Terfi olmayı hak edenleri belirlemek için puanlama yapılmaktadır. Biz bu 350 öğretmenin tamamını terfi edecek olursak

bütçemize maliyeti yaklaşık 18 ile 19 bin liradır ve bunu göz önünde bulundurmuşuz. Buna göre öğretmenler arasında eşitsizliğe yol açacak herhangi bir durum söz konusu değildir.

Giresun Milletvekili Hakkı Tarık Bey'in, bütçenin gider kısmına bu amaçla konulan para terfi zamlarına yetecek mi, sorusu üzerine Esat Bey: Terfi olmayı hakkedenlere verilecek paranın yeterli olacağı kanaatindeyim. 350 öğretmenin tamamı terfi olsa dahi hepsine yetebilecektir, ancak terfi olacakların sayısı 200, 250 veya 300 civarındadır (TBMMZC, 26 Haziran 1932: 362-363).

2.4.16. Eğitim Alanında Yapılan Diğer Çalışmalar

Esat Bey, eğitim ve öğretim kurumlarında işleyişi aksatan, verimliliği düşüren sorunların tespiti ve bunları ortadan kaldırmak için yapılacak iş ve işlemleri, imkanların el verdiği ölçüde ve belli bir plan dahilinde çalışmalarına başlamıştır. Yaptığı çalışmaların bazıları aşağıdaki gibidir.

- Kayıt, dosya, sicil, fortrag (Vortrag- sözel sunum) usullerinin tanzimi: Esat Bey Bakanlığa geldiğinde yaptığı araştırma ve incelemelerde Milli Eğitim Bakanlığı'nın Müsteşarı ve Genel Müdürünün atama ve nakillerde keyfi davrandıklarını, öğretmenlerden, halktan veya başka kamu kurum ve kuruluşlarından gelen dilekçelere pek cevap vermediklerini, resmi evrak ve dosyalar ile öğretmen ve memurların sicil işlemlerinin düzensiz olduğunu, birçok okulda idarecilerin okul malzemeleri ile ilgili demirbaş listelerinin tutulmadığını, öğretmen ve öğrencilerin ders araç ve gereçlerinin özensizce kullanıldığını görmüştür. Bunu üzerine Esat Bey Bakanlık çalışmalarının bir düzen içerisinde yürütülmesini sağlamak için yapılan iş ve işlemleri gelişigüzel veya keyfi surette değil, yapılan çalışmaların hangi konularla ilgili olduğunu kayda geçirilmesini ve dosyaya konulmasını sağlamışlardır (Sagay, 2012:72).
- Ders ve imtihanlarda not takdiri usulü; mekteplerinde muallimler arasında tasfiye. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde uyulması gereken kurallar vardır ve bu kurallar yasalar ile belirlenmiştir. Ders yılının başında yapılacak bütün işlerle ilgili bir planlama yapılır ve bu plana uygun hareket edilir. Esat Bey'in yaptığı denetimlerde eğitim ve öğretim sürecinin başlaması ile birlikte öğretmenlerin bir kısmının ders yılı başında ve ortalarında okula gelmediklerini, sonraki zamanlarda ise müfredatı yetiştirmek için programa kendilerine göre ders ekledikleri ve bu şekilde öğrencilerin öğrenmekten soğudukları tesbit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerden bazılarının sınav notlarını puanlamasını belli bir kritere, yani önceden hazırlanmış puanlı bir cevap anahtarına göre değil, notların keyfi surette verildiği anlaşılmıştır. Öğretim sürecinde genel olarak öğretmenlerin ders planlarına, öğretim yöntem ve tekniklerine uyulmadığı, matematik dersinin problemlerle

desteklenmediği, yabancı dil dersinin işlenişinin usulüne uygun olmadığını, kütüphane ve laboratuvarlardan yeterince yararlanılmadığı da görülmüştür. İlkokul teftişlerinde bazı öğretmenlerin mesleğe haiz olmadıkları ilkokul müfettişlerin sordukları sorulardan verdikleri cevaplardan anlaşılması üzerine, üç yüze yakın ilkokul öğretmenin görevlerine son verilmiştir (Sagay, 2012:73).

- İki sene dönenlerin tahsilleri hakkında kayıtlar; Esat Bey sınıf tekrarına kalan öğrencilerin eğitim hayatlarının sürdürmeleri için okullara bir genelge göndermiştir. Önceki uygulamalarda iki yıl üst üste sınıf tekrarı yapan öğrenci bir üst sınıfa geçmediği takdirde, okuldan atılıyordu ve başka bir okula da kayıt yapması mümkün değildi. Bu durum hem gençlerimizin hem de ülkemizin geleceği açısından olumsuz bir durum arz ediyordu. Bu genelge ile lise ve ortaokullarda iki yıl sınıfı geçemeyen öğrenciler bir yıl daha aynı sınıfı başka bir okulda tekrar edecekleri belirtilmiştir (Cumhuriyet, 15 Eylül 1932:1). Bu yapılan değişiklik ile hem gençlerin önü açılmış hem de yanlış olan bir uygulamadan vazgeçilmiştir (Milliyet, 14 Eylül 1932:3).
- Tam not 5 olduğuna göre, dönemlik notunun 3'ten 2'ye indirilmesi; Milli Eğitim Bakanlığınca okullara gönderilen genelgede sınavlarda en az 3 notunu alan sınıfı geçeceği, 2 notunu alan ise sınıfta kalacağı belirtilmiştir. Bu yeni uygulama öğrenci lehine olmakla beraber, öğrencinin sınavlarına azami ölçüde dikkat edilmesi gerektiği de vurgulanmıştır. Buna göre sene sonu kanaat notu 5, 4 ve 3 olanlar bir üst sınıfa geçecektir. Yalnız bir dersten 2 notunu alan bütünlemeye kalacaktır. Bunun haricinde eğer öğrenci, 2 notunu aldığı derslerin toplamı üçü buluyorsa sınıf tekrarına bırakılacaktır (Milliyet, 05 Aralık 1930:3).
- Ecnebi mekteplerinde Türkçe tahsili ve tarih ve coğrafya derslerinin Türk kitaplarından ve muallimler tarafından okutturulması mecburiyeti; Dil bir milletin varlığını sürdürülmesini sağlayan en önemli olguların başında gelmektedir.

Bir milleti var eden onun kültürünü, yaşayışını ve düşünce dünyasını gelecek kuşaklara aktaran en önemli araçtır. Bu amaçla Esat Bey yayınladığı bir genelge ile yabancı okullarda okuyan Türk çocuklarının kendi dilini ve kültürünü daha iyi kavramaları için 1931 ve 1932 eğitim öğretim yılından itibaren yabancı okullarda tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin Türk öğretmenler tarafından verilmesi zorunlu hale getirmiştir, yabancı öğrenciler ise bu zorunluluktan muaf tutulmuştur (Cumhuriyet, 18 Ağustos 1931:2).

- İlk tedrisat muallimlerinin maaşları için Vilayetlere Ziraat Bankası'ndan kredi; 1929 yılında ortaya çıkan ekonomik krizin etkileri hemen her alanda etkisi hissediliyordu. Bunu eğitim için ayrılan bütçede de görebiliyoruz. 1930 yılında eğitime ayrılan bütçe sekiz milyon civarında, 1931 ve 1932 yıllarında ayrılan bütçe ise bir milyon altı yüz on bin lira olarak

belirlenmiş ancak daha sonra bütçeden beş yüz bin lira kesinti yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı döner sermayesi olan kurumların da gelirlerinde % 30 kadar bir azalma olmuştur. Ekonomik krizden dolayı bazı illerde ilkokullar açılmamış ve bazıları da mevcudlarından dolayı kapatılmış ve öğretmenlerine de birkaç ay maaş verilmemiştir. Bu sıkıntılar en çok Konya, Niğde, Mersin ve Osmaniye illerinde yaşanmıştır. Bu sıkıntıların ortadan kaldırılması için bu illerin Valileri Ankara'ya davet edilerek görüşmeler yapılmıştır. Daha sonra ise maarif ve mülkiye müfettişlerinden oluşan bir heyet güney illerine giderek durumu yakından incelemişler ve ilkokul öğretmenlerin birkaç aylık maaşları verilmiştir. Bu gibi illerin mali durum düzelinceye kadar ilkokul öğretmenlerine Ziraat Bankasından kredi kullandırılmıştır (Sagay, 2012:70).

- Milli ve ahlaki terbiyenin ehemiyetle ve müdemaadi takip ve inkişafını temini; Esat Bey bakanlığa geldiği dönemde, okullarda öğretmenler arasında siyasi çekişmeler söz konusuydu ve buna bizatihi kendisi de şahit olmuş hatta müfettişler arasında da bu vaziyeti görmüştür. Bazı okullarda öğretmenler, öğrencileri derslerden alıkoyup onları Serbest Fırka'nın çalışmalarına götürürlermiş. Özellikle Edirne, Samsun, İzmir, Aydın ve Ankara' da bu duruma rastlanmıştır. Öğretmenler bu suretle liberalizm ve komünizm gibi bir birine zıt iki propaganda arasında kalmıştı. Esat Bey okullarda öğretmenler arasında yaşanan bu siyasi çekişmelerin öğrenciye, eğitim ve öğretim sürecine zarar verdiğine dair okullara genelgeler göndermiş, çıktığı okul teftişlerinde öğretmen ve öğrencilerle bu konular üzerine konuşmalar yapmıştır. Ülkemizin ihtiyaçlarına ve milletimizin milli ve tarihi karakterine uyan esasen bundan doğan, Türkiye Cumhuriyeti'nin değerlerine ve kazanımlarına sahip çıkma kanaatini uyandırmaya çalışmıştır (Sagay, 2012:69).
- Bilhassa ilk tahsilde, mevcut muallim ve vesaitle daha çok talebe okutmak çareleri (çünkü okuma çağına gelmiş ve kanunen tahsil mecburiyetine girmiş çocukların ancak üçte biri okutturulabilmektedir) İlkokul zorunlu olduğu halde, okul çağına gelmiş çocukların aileleri tarafından okula gönderilmediği görülmüştür. Bunun üzerine Esat Bey Valiliklere bir genelge göndermiştir. Genelgede Çocuğunu okula göndermeyenler hakkında para cezası verileceği bildirilmiştir. Ayrıca her mahalleden ne kadar çocuğun okula devam ettiği ile ilgili bir istatistik çalışmasının yapıldığını ve kısa sürde tamamlanacağını, okul çağında olupta okula devam edemeyenler hakkında da kununi inceleme başlatılacağını belirtmiştir (Milliyet, 21 Aralık 1930:3).
- % 10'ların sarfi hakkındaki kanunun tedidi için kanun layihası; Cumhuriyet Halk Fırkasının toplantısında TBMM'ye sunulmuş olan mahalli idareler bütçesinden Milli Eğitim Bakanlığına verilmekte olan % 10'luk gelirin il bütçelerine aktarılması kararı alınmıştı.

Konu ile ilgili olarak CHF toplantısında Esat Bey görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: İlkokulların açılması Valiliklerin görevleri arasındadır, bu okulları açacak illerimizin öğretmen ihtiyacını karşılamak için Çapa Kız lisesinde iki sınıf açılmıştır. Bakanlığımızın bütçesinde yatılı okul açmak için yeteri kadar imkanımız yoktur. Bugünkü yatılı okullarımız mahalli idarelerin bütçelerinden alınan % 10'luk gelir ile idare edilmektedir. 1931 yılının Haziran ayından itibaren mahalli idarelerden %10'luk gelir alınmayacağından dolayı yaklaşık iki bin mevcudu bulunan yatılı okulların da mahalli idarelere devredilmesi gerekmektedir demiştir (Hakimiyetimilliye, 16 Mayıs 1931:2).

- Muallim Meclislerinin faaliyete sevk; Muallim meclisleri okulla ilgili bütün konuları görüşmek üzere her dönem üç defa toplanır, toplantıdaki bütün görüşmeler ve alınan kararlar tutanak defterine geçirilirdi. Maarif Müfettişlerinin yaptığı teftişlerde bazı okullarda muallim meclislerinin çalışma yapmadıklarının teftiş raporlarından anlaşılması üzerine, Maarif Vekaleti tarafından Milli Eğitim Müdürlüklerine bir talimat gönderilmiştir.

Esat Bey şöyle demiştir:

Talimatname gereği, belirli zaman dilimlerinde toplanması gereken muallim meclislerinin düzenli bir şekilde toplanmadığı, toplandığı zamanlarda da okulun sorunlarıyla yeterli derece ilgilenmediği görülmüştür. Muallim meclisleri okulun üzerine aldığı milli, vatani ve eğitim amaçlarını yerine getirmek için düşünecek alınacak kararları uygulayacaktır. Muallimler meclisleri yalnız ilim ve fen alanlarında değil, aynı zamanda cumhuriyetimizin değerlerini, hedeflediği insan modelini ve ahlak anlayışı çerçevesinde çocuklarımızı ve gençlerimizi yetiştirmek de bu meclislerin görevleri arasındadır. Muallimler meclisinin toplantılarda hangi konuları görüşeceği talimatta yer almakla beraber yine eğitim ve öğretim faaliyetlerini ilgilendiren başka konular varsa, onların da toplantı gündemine alabilirler.

Talimatname de belirtilen zamanlarda veya zaruret halinde muallim meclisinin toplanması ve gündem maddelerinin görüşülmesi çok önemlidir

Muallimler meclisinin çeşitli eğitim konular hakkında yapacakları görüşmeler, okul idaresiyle öğretmenler arasında güzel fikirlerin ortaya çıkmasına, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerin deneyimlerinden yararlanma imkanına sahip olacaklardır. Bu amaçla muallimler meclisinin faaliyetlerini aksatmadan devam etmesini, öğretmenlerin katılım göstermesi, okullarımızda eğitim öğretim sürecinin sağlıklı yürütülmesi açısından önem arz etmektedir. Bunun için:

1. Muallimler meclisi okulun bulunduğu çevreye göre sadece talimatnamede belirtilen zaman haricinde ve mümkün mertebe sık sık toplantıları, toplantılarda gereksiz tartışmalar yerine eğitim öğretim için faydalı konular görüşülmelidir.
2. Öğretmenlerin görevi sadece ders vermek değildir. Aynı zamanda okulun belirlediği hedefleri gerçekleştirmeye çalışacak ve muallimler meclisinin çalışmalarına katılacaklardır.
3. Muallim meclisinin gündem maddeleri önceden öğretmenlere duyurulmalıdır.
4. Muallimler meclisinin toplantılarında görüşülen bütün konular tutanak altına alınacaktır.
5. Bu toplantıların tutanakları üç ayda bir bakanlığa gönderilecektir.

Muallimler meclisinin toplantılarını yakından takip ettiğimi, bunu önemli bir görev saydığımı ve bu konuda bütün öğretmen arkadaşlarımla çalışmalarında gerekli hassasiyetler göstereceğini temenni ederim (MEB,TTKK: 52. 23 Mart 1932).

- Mektep bulunmayan köylerdeki çocukları da okutabilmek için, beş-on köy arasında, merkezi vaziyette bulunan bir köyde (Köy Yatı Mektebi) Tesisleriyle buralara çocukların köydeki eşyası ve erzak ile birlikte gönderilmesi için vilayetlerde tetbikatta bulunulması (Sagay, 2012:86).
- Köylere seyyar sinema ve kütüphane; Milli Eğitim Bakanlığınca İl müdürlüklerine bir genelge gönderilerek köylerde vatandaşlarımızın, medeniyetin gelişmişliği ve insanoğlunun geldiği noktayı görmeleri sağlamak için köylerde seyyar sinema gösterisi yapılmasını belirtmiştir. Ayrıca sinema ile birlikte seyyar kütüphaneler de bulundurulacak ve köylüye kitap dağıtımını yapacaklardır (Milliyet, 14 Mayıs 1931:3).

2.5. Esat Bey'in Yaptığı Konuşmalar

2.5.1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1931 Yılı Bütçesi İle İlgili Meclis Konuşmaları

Maarif Vekili Esat Bey'in 1931 yılında TBMM'nde yapılan bütçe görüşmelerinde sorulan sorular ve verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir.

1931 bütçesi hakkında görüşmelerde Kastamonu milletvekili Doktor Suat Bey MEB'e üç soru sormuşlardır.

1. Mösyö Jakar'ın yaptığı istatistikleri incelediğini ve istatistik verilerine göre nüfusumuz artmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bu nüfus artışı ile ilgili olarak bir planlaması var mıdır?
2. Adliye Bakanlığı bütçesine 300 bin lira kadar bir parayı temin ettiği halde Milli Eğitim neden çalışmayıp da bütçede düzeltme yapmıştır?
3. Bir okulda merdiven için 20 bin lira harcama yapılmıştır, neden İnebolu yaylasına da bir ortaokul yaptırmamışsınız?

Bu sorulara cevaben Esat Bey şu açıklamalar bulunmuşlardır:

Milli Eğitim Bakanlığımızın hali hazırda bir programı vardır. Gerek Fırka gerekse de Meclis görüşmelerinde bu programı ayrıntılı bir şekilde açıklamıştım demiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarına oranla ülkemizde, hem okul hem de öğrenci sayısında önemli bir artış söz konusudur. Biz de Bakanlık olarak nüfusumuzun artış hızına paralel bir şekilde çalışmalarımızı yürütmekteyiz. Yüce Meclis'in kabul ettiği kanunlar Bakanlığımızın uygulamalarının bir sonucudur. Bakanlığımız çocukların gelişimi ve niteliklerini arttırmak için çalışmalarını aralıksız sürdürmektedir. Bakanlık olarak ülkemizin geleceği açısından ihtiyaç duyulan alanlarda öğrencilerinizin yetiştirmek için mevcut araç ve gereçlerden azami ölçüde faydalanılmaktadır. TBMM öyle bir milleti temsil ediyor ki, varlık ile yokluk arasında mücadele ettiği dönemde bile eğitimi ihmal etmemiştir.

Bugün her ülkede olduğu gibi bizde de ekonomik sıkıntılar vardır ama eğitim için fazla fedakârlık yapmamışızdır. Ülke ekonomik açıdan refaha kavuştuğunda eğitim konusunda ne gerekirse bunun yapılacağından şüphe yoktur.

Adliye vekili çalışıp da aldığı parayı neden Milli Eğitim almıyor sorusuna gelince, Esat Bey şöyle cevap vermiştir: Adliye Bakanı çalışıyor bütçeden para alıyor, Milli Eğitim çalışıyor bütçeden para alıyor veya o bakanlık bu bakanlık çalışıyor para alıyor. Hükümet öyle idare edilemez. Çünkü hükümet devlet mekanizmasının idaresinden sorumludur. Takdir edersiniz ki hükümet Adliye Bakanlığı bütçesine 300 bin lira fazla koymuşsa, bunu bilerek veya ihtiyacından dolayı koymuştur. Bunun MEB'in elinden alarak vermemiştir. Hükümet başka şekilde veya bu zihniyetle idare edilmez. Suat Bey'e bunu önemle hatırlatırım demiştir.

20.000 liralık harcamaya gelince bu konuda yapılan soruşturma neticesinde, İzmir erkek öğretmen okulunun merdivenlerinin yapımına 20.000 lira harcama yapılmıştır. Arazi yüksek ve engebeli olduğundan heyelan meydana gelmiş ve bu doğal afetten dolayı okulun merdivenleri toprak altında kalmıştır. Merdivenler yapılırken belediyenin de verdiği rapor doğrultusunda güçlendirme çalışmaları yapılmıştır. Bu surette 20.000 liralık bir harcama yapıldığı açıklamasını yapmıştır.

İnebolu yaylasına gelince, Hükümetimiz eğitime ihtiyaç duyan bütün çocukları aynı şekilde düşünmektedir. Sadece bir yerle ilgilenmez söylediğim gibi imkânlar ölçüsünde ihtiyaç olan her yerde okul yapabiliriz, şunu da belirtmeliyim ki, Hükümetimiz ne bir okul kapatmıştır ne de öğretmenlerin görevlerine son vermiştir. Buna rağmen Milli Eğitim bütçesinde bir milyondan fazla tasarruf sağlanmıştır. Dün olduğu gibi bugün ve yarın da belirlediğimiz ilkeler doğrultusunda Türk çocuklarını ve gençliğini yüksek mertebelere çıkartmak için bütün gücümüzle çalışacağız diye cevaplamıştır.

Rüştü Bey, bizimle aynı camiadandır. Ben de aynı camiadan olma sıfatıyla kendilerine, eğitim hakkında gösterdikleri büyük ilgiden dolayı teşekkür ederek, ayrıca milletvekili sıfatıyla aynı şeyleri gördüğüm için eğitim hakkında gösterdikleri alakadan dolayı ayrıca tebrik ederim. Yalnız bir şey arz edeceğim. Eğitim hisseleri konusu olmuştur, köylü vatandaşlarımızın verdikleri eğitim hisselerine karşılık kendi köylerinde bir okul yaptırmak mümkün olmadığından, bana üzüntülerini ve kırgınlıklarını ifade etmişlerdir. Gerçek şudur ki, her yerde vergi alınıyor, vergi alınan yerde illa oraya okul yaptırılacak diye bir kural yoktur. Çünkü bu iş için, bir program dahilinde hareket etmek gerektirir. Yoksa bir yere fazla hizmet edilirken diğer yerler ise bundan az istifade edeceklerdir. Nitekim benim de kulağıma gelen bir haber vardır. Güya bakanlık Kastamonu Öğretmen Okulunu kapatacaktı. Halk bu duruma çok üzülmüştür. Vatandaşlarımız müsterih olsunlar, Hükümetimiz böyle bir şeyi düşünmemiştir. Ancak çok zor durumda kalırsak değil okul kapatmayı, her şeyimizden feragat ederiz. Hükümetimizin programında Sivas ve Kastamonu illerine birer öğretmen okulu yapmak vardır. Rüştü Bey'in köy okullarımız için olan arzusunu hükümetimizin de üzerine önemle durduğu bir istektir. Lakin bütçe sıkıntısından dolayı köy okulları ihtiyaçları için ayrılan tutarda % 10 ile 20 oranında bir düzeltme yapılmıştır.

Memleketimizin ekonomik koşulları iyileştiğinde ve bu dünya çapındaki kriz biter bitmez önceliğimiz eğitim yatırımları olacaktır. Özel İdare bütçeleri yeterli olan İstanbul ve İzmir gibi şehirlerimizde birçok okul yapılmıştır. İstanbul'da 20-30, İzmir'de ise 14-17 kadar okul yaptırılmıştır.

İlkokul öğretmenlerinin emekliliği üzerine İzmir Milletvekili Vasıf Bey'in ilkökul öğretmenleri ile ilgili gündeme getirdiği emeklilik kanunu, bizleri de yakından ilgilendirmektedir. İlkokul öğretmenlerimizin ne kadar fedakâr olduklarını biliyoruz, bazen ekonomik açıdan zorlandıkları zamanlar olmuştur. Emeklilikle ilgili sıkıntılarını bana mektupla da doğrudan bildirmişlerdir. Bunun için bakanlığımızın hazırladığı Özel İdareler ile ilgili kanun tasarısı Bakanlar Kuruluna sunulmuştur. Özel İdareler Kanununun TBMM 'deki görüşmelerinde, öğretmenlerimiz için hazırlanan kanunda gündeme alınacaktır.

Çankırı Milletvekili Talat Bey'in Türk Dil Kurumu'na üye almanın şartları ve şimdiye kadar yaptıkları çalışmalar nelerdir? Sorusu üzerine Esat Bey:

TDK'ya üye almanın şartları henüz tespit edilmemiştir. Kuruluşunda kaç üye, hangi şartlarda alınmışsa, bugün aynı şekilde çalışmalarına devam etmektedirler. Önümüzdeki yıl için kısa bir kadro oluşturulmuş ve Bakanlar Kurulu'na sunulmuştur. Yaptıkları işlere gelince: TDK kendi içinde şubelere ayrılmışlardır. Şubelerden biri sadece Türkçe kelimeler üzerine çalışmaktadırlar. Türkçe kelimelerin derlenmesi ve sözlük çalışmasını yapmaktadırlar. Başka

bir şube ise mevcut yabancı sözlüklerde geçen kelimelerin Türkçe karşılığı üzerinde çalışmalar yürütmektedirler. Bir de yenilikleri tespit eden şube vardır, bunlar “ A” harfi ile biten bitkileri tamamlayıp, “B” harfine geçmişlerdir. Diğer bir şube de gramer ve şekil bilgisi üzerinde çalışmaları devam ettirmektedirler. TDK üyelerinden biri kitap çıkarttırmış, üyeler tarafından incelenmektedir. Diğer bir üyenin de kitap çalışması devam etmektedir. Üyeler ayrıca bir yayın üzerine düşünmektedirler.

Çankırı Milletvekili Talat Bey’in, konuşmasında üyelerin çalışmalarda fazla para harcadıklarını belirtmiştir. Bunun üzerine söz alan Esat Bey şu izahatta bulunmuşlardır:

Bilirsiniz ki bir dili yeniden tesis etmek için mevcut sözlüklerden hemen bugün kelime nakletmekle olmaz. Her kelime üzerine inceleme yapmak, bunların Türkçe karşılığı en doğru anlamını bulmak için uğraş gerekmektedir. Çeşitli lehçelerde kullanılan kelimelerin anlamını o bölgede yaşayanlar anlamlarını bilirler. Diğer bölgelerde yaşayanlar bu sözcükleri anlamada zorluk çekerler. Bunların en çok kullanılanları hangileridir, açıklamaları ile birlikte yeni oluşturulan kelimeler ile uyumlu mudur, değil midir, bunların hepsi ayrı ayrı incelenmelidir. Mesela Fransızların bile dil ile ilgi yeni çıkan broşürleri vardır ve bunun üzerinde tam 54 yıl çalışmışlardır. Buna rağmen henüz tam olarak bitiremedikleri sözcükleri vardır. Dolayısıyla harf inkılabından sonra dil meselesi ile gerçek anlamda meşgul ve sorumlu olacak bir kurulun varlığı gerektirmekteydi. Bu kurul TDK’dır, kendilerinden beklediğimiz hizmeti üç beş ayda yapmayacaklardır. TDK için bütçeye koyduğumuz 27 bin liranın kabul edilmesini rica ederiz demişlerdir.

Kemal Zaim ve Besim Atalay Beylerin, Milli Eğitim Bütçe görüşmelerinde öğretmen sayıları ve ücretsiz öğrencilerle alakalı konulardaki bütçe sözleri üzerine Esat Bey’in yaptığı açıklama:

Kemal Zaim Bey’in görüşleri ülkemizin ekonomisi açısından önemlidir. Rasim Atalay Bey’in ücretsiz öğrenciler ile ilgili sorularına Kemal Zaim Bey kısmen cevap vermişlerdir. Öğretmen okullarının bütçelerine 28 bin lira kadar bir para ilave edilmiştir. Hükümetimiz öğretmen okullarına bununla 150 tane öğrenci daha alabilecektir. Rasim Atalay Bey’in söyledikleri gibi memleketimizin zeki ve aynı zamanda fakir olan çocukların ücretsiz olarak okullara yerleştirilmeleri sadece bugünün meselesi değildir. Eskiden beri mülkiye, sanat ve yüksek öğretmen gibi okullarda eğitim ücretsizdir. Yatılı okullarda çocuğunu ücretli olarak okutmak isteyenler, ücretlerini vermektedirler. Sadece yatılı okullarda değil, gündüzlü okullarda da fakir öğrenciler ücretsiz olarak yararlanmaktadırlar. Bizler 915 numaralı kanuna dayalı olarak yatılı okullara ücretsiz öğrenciyi belirlenen oranda almaktayız. İmkânlar ölçüsünde ülkemizde okuma çağına gelmiş bütün çocuklarımızın ücretsiz eğitim almaları

sağlanacaktır. Sanat okullarının orta kısımlarına hayatla iç içe olacak şekilde programını yeniden düzenleyeceğiz, liselerimizin programlarını kurumlarımızın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde planlanacak ve öğrenciler bu şekilde yetiştirilecek açıklamasını yapmıştır.

Rahmi Bey, öğretmen sayılarının yeterli olduklarını söylediler. Bugün 13 ile 14 bin civarında ilkokul öğretmeni vardır. Bu öğretmenler içinde, öğretmen okullarından mezun olanların sayısı 6000 civarıdır 2000 kadarı da Cumhuriyet'in ilanından sonra öğrencileri okutacak kadar çeşitli kurslara tabi tutulmuşlardır. Tabii ki bunlar, öğretmen okulu mezunu öğretmenlerle aynı seviyede değildirler. Dolayısıyla Bakanlığımız öğrencilerimizin öğretmen okulu mezunlarınca yetiştirilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Takdir edersiniz ki okulların sayısını artırmak çok öğrenci okutmak hiçbir zaman ülkenin ihtiyacını temin etmez diyerek açıklamıştır.

Bursa milletvekili Rüştü Bey'in meslek okullarının eğitimi ile ilgili görüşleri üzerine Esat Bey'in açıklaması:

Bugün sanat ve ticaret okullarımızda hem kız hem de erkek öğrencilerimiz eğitimlerine devam etmektedirler. Bakanlık olarak mesleki eğitime büyük önem veriyoruz.

Önümüzdeki yıl Ankara'da mesleki eğitim veren okullar için öğretmen yetiştirmek amacıyla bir okul açılacaktır. Kızlara ait bölümde de ev idaresi ile ilgili bir bölüm kurulacaktır.

Ayrıca ülkemize yabancı ülkelere duvarcı, sıvacı gibi birçok usta gelmektedir. Kendi inşaat ustalarımızı yetiştirmek için bir sınıf açılması düşünülmektedir. Ankara'da dahi inşaatlarda çalışan ustaların çoğu yabancıdırlar. Ustalarımızı yetiştirecek bir okul en kısa sürede yapılacaktır. Meslek liselerimizde hali hazırda demircilik, marangozluk gibi alanlarda kurslar devam etmektedirler. Şimdiye kadar meslek liseleri Valilikler tarafından idare ediliyordu ve Bakanlık bu okullara yardım yapıyordu. Bundan sonra MEB'in bu okullara yaptığı yardımlar kalkmıştır. Bu okulların kontrolü ve her türlü ihtiyaçlarının giderilmesini Valilikler sağlayacaklardır. Bakanlık bu okullara öğretmen yetiştirecek ve mesleki eğitimi ileri bir noktaya taşıyacaktır. Bunu gerçekleştirmek için öğrencileri Avrupa'ya uzmanlık eğitimine gönderecektir. Bugün mesleki eğitimimiz arzu edilen düzeye çıkarma gayretindeyiz (TBMMZC, 16 Temmuz 1931:143-152).

2.5.2. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1932 Yılı Bütçesi İle İlgili Meclis Konuşmaları

Esat Bey 1932 yılı TBMM bütçe konuşmalarında aşağıdaki açıklamaları yapmıştır. Arkadaşlarımızın eğitim ile ilgili olarak söyledikleri hepsi de son derece önemlidir. Bir devlet eğitimde ilerleme kaydetmezse başka alanlarda da gelişemez. Cumhuriyetimizin yüksek gayesini gerçekleştirmek eğitimle mümkün olacaktır. Doktor, öğretmen, avukat, müzisyen,

sanatçı gibi nitelikli insan yetiştirmenin temeli iyi bir eğitimidir, eğitim sisteminin iyi olmasıdır. Bunu sağlamak için de temel eğitime çok büyük önem vermek lazımdır. Çünkü eğitimin temeli ilkokul eğitimidir.

Bütçe görüşmelerine geçmeden Dr. Suat Bey yatılı okullar ile ilgili bir açıklamada bulundular. Bugün orta öğretim kurumlarında öğrencilerin yatılı kalmalarını temin etmiş bulunmaktayız.

Köy çocuklarımız eğitimi ile ilgili olarak da şöyle bir düşüncem söz konusudur. Her köye ayrı ayrı okul yapmak yerine, 5 veya 6 köyün olduğu bir yerde, merkez köy hangisi ise o köyde yatılı bir okul yapıp, diğer köy çocuklarının da gelip burada yatılı kalmaları daha iyi olacaktır. Bu düşüncemi hem Valilere arz etmişim hem de fırka görüşmelerinde dile getirmiştim. Bu okullarda öğretmen lisesi mezunu öğretmenler görevlendirilecektir, başlarında da üniversite mezunu bir müdür olacaktır. Şu haliyle ilkokullarda pansiyonlu eğitime geçmek bugünün bütçesinde pek uygun görünmüyor. Her köye bir yatılı okul açmak yerine az önce de söylediğim gibi 5veya 6 köy için bir yatılı okul yapmak daha uygun görülmektedir.

Refik Şevket Bey'in bütçe görüşmelerinde dile getirdiği bir husus vardır. Birkaç ilimizde okullar kapatılmıştır, okul kapatılmalarına karşı tedbir alınması tavsiyesinde bulunmuşlardır.

Bütçe sıkıntısı ile ilgili olarak Valilikler ile birçok görüşmeler gerçekleştirdik. Öğretmenlerin maaşlarının ödenmesini, yeni okul açacak bütçeleri yoksa en azından mevcut okulların eğitime devam etmesini sağlamaları ve öğretmenlere ödeme yapmalarını söylemiştik. Bütçeden dolayı çok sıkıntı çektiler. 4-5 tane ilimiz hariç şu anda bütün illerde bu sorun çözülmüştür. Yalnız birkaç ilimizde öğretmenlerin maaş ödemeleri ertelenmiştir. Ekseriyet itibarıyla maaş meselesi tamamen çözülmüştür. 8 ile 10 ilimizde okullar kapatılmak zorunda kalmıştır bu konuda en büyük sıkıntıyı Konya ilimiz çekmiştir. Konya'da 40 tane okul kapanacaktı 139 tane öğretmenimiz açıkta kalacaktı. 5 ay bu konu ile ilgilendik ve şu anda Konya'daki okul kapanma meselesi çözülmüştür. 30 tane öğretmenimiz açıkta bulunmaktadır, onları da en kısa sürede başka illerde görevlendirmeyi düşünüyoruz.

Millet Mektepleri ile ilgili olarak Şevket Bey bir takım açıklamalarda bulundular. İstatistiklere bakacak olursak millet mekteplerine devam eden vatandaşlarımızın sayısında yıldan yıla bir azalma söz konusudur. Bu azalma meselesinin nedeni vatandaşlarımızın "B" kurslarına (meslek kursları) gitmelerinden kaynaklanmaktadır. Şimdiye kadar millet mekteplerinde okuma ve yazmayı öğrenenlerin sayısı iki buçuk milyonu geçmiştir. Vatandaşlarımıza sadece okuma yazmayı öğretmek yeterli değildir, onlara gündelik hayatta işlerine yarayabilecek bilgileri de vermemiz lazımdır. Özellikle köylü vatandaşlarımız için

küçük kitapçıklar çıkartmayı düşünüyoruz. Bunlar 20 sayfa civarında olacaktır. Bu kitapçıklarda tarihimiz, coğrafyamız, Cumhuriyetimizin kuruluşu ve sosyal hayat ile ilgili bilgiler de yer alacaktır.

Bulgaristan'dan iade edilen evraklarla ilgili Refik Şevket Bey'in sorusuna gelince: Bu evraklar epey zamandır gümrükte kalmıştır. Bu konu ile ilgili olarak Ekonomi Bakanı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gümrükte bu evrakların tasnifi en kısa sürede tamamlanacaktır.

Isparta ve Diyarbakır milletvekillerinin lise ile ilgili taleplerini de en kısa sürede çözüme kavuşturacağız.

İbrahim Alaattin Bey'in bu sene vilayet bütçelerinde öğretmen maaşları tamamı verilecek mi sorusu üzerine Esat Bey şu açıklamayı yapmıştır:

Yaptığımız çalışmada il bütçelerinin bu sene mevcut öğretmenlerin maaşlarını ödeyebileceklerine kanaat getirdik ve bütçelerini onayladık. Tabii olağanüstü bir durum olursa öğretmen maaşlarının tamamen ödeyip ödeyemeyecekleri ile ilgili bir şey söyleyemeyiz. Valilikler ne kadar öğretmenlerinin oldukları ile ilgili bir çalışma yapmışlar ve buna göre bütçelerini belirlemişler. Biz de onların bütçelerini onayladık.

Arkadaşlarımız emeklilik yasası ile ilgili bir soru sormuşlar. Biliyorsunuz mevcut emeklilik kanununun bir maddesinde özel idare memurlarının emeklilikleri için ayrı bir kanun yapılması emredilmiştir. Bunu Mazhar Müfit Beyefendi de söylediler aynı konu kendilerine de söylemiştir, bu kanunun tasarısı şu anda Bakanlar Kurulundadır. Bakanlar Kurulundaki arkadaşlara bu kanunun tasarısının çıkması için bir daha ricada bulunulmuştur. Tabii bu kanunun sadece ilkokul öğretmenlerini değil aynı zamanda diğer bakanlıklarda çalışan memurları da ilgilendirmektedir. İlkokul öğretmenlerini ilgilendirmesinin nedeni de sayılarının fazla olmasındandır.

Konut bedelleri hakkında da arkadaşlarımız bir soru sormuşlar. İki sene önce 789 numaralı kanunun 11 maddesi 2 yıl ertelenmiştir, onun yerine 1707 numaralı bir kanun çıkmıştır. Bu kanuna göre konut bedelleri 5 ile 10 liraya kadar olan ilkokul öğretmenlerinin bir kısmı maaş cetveline konulmuştur. Bugün bu sisteme dahil olan kişiler konut bedelleri ile birlikte maaşlarını da alıyorlar. Bu bedelin bir kısmı sisteme konulmuştur. Bu Haziran ayının başında 1707 numaralı kanun kendiliğinden kalkmış olacaktır. Sistemde biriken para 1 milyon lira civarındadır. Ekonomik kriz döneminde bu parayı ödemek zor olduğu için, Dâhiliye Vekâleti ödemelerle ilgili süreyi uzatma teklifinde bulunmuştur. Hükümet bu kanunu ve ödemeleri 2 yıl uzatmayı istemiştir. Bununla ilgili kanun tasarısı komisyona sunulmuştur.

Diğer bir soru ise ilkokul öğretmenleri arasında bu kadar sıkıntı varken onları tasfiye etmek doğru mudur? Bunun üzerine Esat Bey şöyle açıklama yapmıştır:

Öğretmenlik mesleği için gerekli eğitim, bilgi, beceri ve donanıma sahip olmayanları okullarda tutmak doğru değildir. Biz Türkiye Cumhuriyeti'nin hedeflerine, gayelerine ulaşmak için çocuklarımızı ehil ellere teslim etmek mecburiyetindeyiz. Tasfiye edilen öğretmenler müfettiş raporlarında, öğretmenlik mesleğini yapacak yeterlilikte değiller, şeklindedir. Yapılan iş kanun çerçevesindedir, kesinlikle bir kasıt veya yanlışlık yoktur.

Darülfünun teşkilat yasasında yapılacak değişiklik için Albert Malche'nin raporu tamamlanmıştır. Rapor 100 sayfadır ve Fransızca yazılmıştır. Şu anda Bakanlar Kurulu tarafından incelenmektedir, inceleme bittikten sonra rapor TBMM'ye sevk edilecektir.

Aksaray Milletvekili Besim Atalay'ın öğrencilerin ellerinde yanlış kitapların var olduğunu ve kitapların içeriğinde bilgi yanlışlıklarıyla dolu olduğunu belirtmesi üzerine Esat Bey şu açıklamayı yapmıştır:

Besim Bey'e bu hangi okulda yapılmışsa bildirmesini ona göre inceleme yapılacağını, bugün okullarda okutturulan kitapların belli bir talimat çerçevesinde hazırlandığını, okullarımızda öğrencilerimizi yanlış bilgilendirecek hiçbir kitabın okutulmasına izin verilmeyeceğini söylemiştir.

İzmir Milletvekili Kamil Bey'in Galatasaray Lisesi tarzında bir okulun Ankara'da da açılması gibi bir düşünceniz var mı? Sorusuna üzerine Esat Bey şu cevabı vermiştir.

Bu çok önemli bir konudur, Ankara'nın buna ihtiyacı vardır. Bunu biz de düşündük fakat bütçemiz buna el vermemektedir. Bunu telafi etmek için bu sene Gazi Orta Öğretmen okulunda ücretli ve yatılı bir lise yapılıyor bunu Galatasaray Lisesi sisteminde bir Okul olmasını arzu etmekte olduklarını söylemiştir. (TBMMZC, 25 Haziran 1932:320-327).

2.5.3. İlk Milli Tarih Kongresi Konuşması

Türk Ocaklarının 23 Nisan 1930 tarihinde yapılmış olan Kurultayında Türk tarihinin ve uygarlığının bilimsel temellere dayandırılması amacıyla "Türk Tarih Heyeti" kurulması kararı alınmıştır. Kurulan bu heyet ilk toplantısını 4 Haziran 1930 gerçekleştirmiştir. Bu örgüt Türk Ocaklarının kapatılmasından sonraki süreçte bağımsız kalmıştır. Türklerin kökeni ve geçmişi hakkındaki doğru olmayan bilgilerin düzeltilmesi, Türk Tarihinin bilinmeyen dönemlerine ait bilgilerin bilimsel temellere dayandırılarak aydınlatılmasını araştırmak için 12 Nisan 1931'de "Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti" ismini alarak yeniden yapılanmıştır. Ankara'da ilk kongresini 3 Temmuz 1932 tarihinde gerçekleştirmiştir. 1935 yılında bu günkü adı olan "Türk Tarih Kurumu" adını almıştır (Demirtaş, 2008:164).

3 Temmuz 1932 Pazar günü yapılan ilk milli tarih kongresinin sabah saat dokuzdaki açılış konuşmasını Maarif Vekili Esat Bey yapmıştır. Vekil bey kongrenin açılışında geçmişteki

Türk devletleri ve Osmanlı Devleti döneminden Cumhuriyet'in ilanına kadar olan süreçte, okullarda okutulan tarih kitapları hakkında bilgiler vererek konuşmasına başlamıştır.

Bir millet dilini, edebiyatını, sanatını, kültürünü, varlığını, siyasi ve sosyal yaşantısını tarihten öğrenir. Osmanlı Devleti döneminde okullarda okutulan tarih kitaplarında maalesef Türk tarihi ile ilgili taban tabana zıt bilgiler mevcuttur. Çünkü bu kitaplar tercüme eseri idi ve bu kitapların asıllarında Türk tarihi ve Türklerin dünya medeniyetine yaptığı katkılarla ilgili bilgi vermekten çok uzaktır. Bu kitaplarda kulaktan dolma bilgiler ve masallar anlatılmaktadır. Bu kitaplarda Türklerin Yafes İbni Türk'ün soyu olarak Babil isyanından sonra Asya'ya göç ettiklerini, oradan Kuzey Asya'ya geçtikleri, Türk kabileleri arasındaki ırk münasebetlerini ve Türkler tarafından kurulan devlet ve medeniyetlerin yaşayışlarına geçen tarihi olayların üzerinde tahrifler yapıldığı görülmektedir.

Hâlbuki bilimsel araştırmalara dayalı yeni hazırlanan tarih kitaplarından bir tanesini şöyle incelediğimizde Türklerin ana yurdunun Orta Asya olduğunu ve Yontma Taş devrini 12.000 sene önce geçirdiklerini, Avrupalılar ancak 5000 sene sonra bu devirden çıkabilmişlerdir. Başka insanlar ağaç kovuklarında mağaralarda yaşarken Türkler Orta Asya'da maden işletmeciliğine başlamışlardır, hayvanları evcilleştirmişler, çiftçiliğe başlamışlar, altın ve gümüşü işlemeye başlamışlardır. Türkler Orta Asya'dan yayıldıktan sonra gittikleri her yere medeniyet götürmüşlerdir. Türkler Anadolu coğrafyasında Hititler, Sümerler, Akdeniz ve Rum medeniyetlerinden daha üstün bir medeniyet kurmuşlar. Bugün takdir ve takip ettiğimiz Avrupa'yı mağara hayatından kurtarmışlardır. Ticaret yolları üzerinde kurulmuş olan şehirlerde bugün yapılan arkeolojik araştırmalarda birçok Türk kavminin birbiri ardına Avrupa'nın her tarafına yayıldığını ve buralarda medeniyeti yaydıkları görülmektedir.

Darappa ve Mohen Codaroda bölgesinde yapılan arkeolojik araştırmalarda da Hint medeniyetinin de Orta Asya'dan gelen Türk kabileleri tarafından tesis edilmiş olduğu görülmektedir. Türklerin Orta Asya'dan bütün dünyaya medeniyet yaydıklarının diğer bir ispatı ise Türk dilidir, etimolojik araştırmalardan başka tarihi ve coğrafi araştırmalarda da Türk dilinin bir kurucu dil olduğunu görülecektir. Türkçede kullanılan şehir, ırmak, bitki isimleri ve evcil hayvanların anlamları başka dillerde de kullanılmış olup aynı anlama geldiği görülmektedir. Bu anlamda Türk dili üzerinde de çok ciddi bir araştırmanın yapılması gerekmektedir, bu hem Dünya tarihi için hem de milli tarihimiz için çok önemlidir. Burada dile getirdiği iddiaların boş veya farazi olmadığını dile getirmek istediğini bildirilmiştir. Çünkü Türkler dünya medeniyetine ilmi, dili ve sanatıyla çok büyük katkılar sağlamıştır. Bugün Türklerin bu yapmış olduğu katkıları unutturmak ya da unutturulmaya çalışılmak istenmektedir.

Asıl şimdi Türk çocuğu kendisini ve mensubu olduğu medeniyeti tanıyacaktır. Geçmişte atalarının dünya medeniyetine yapmış olduğu katkıyı görecek ve geleceğini buna göre şekillendirecektir. Çünkü Türk milleti her devirde harikalar yaratan bir millettir ve yakın zaman devrinde de Cumhuriyet idaresini kurarak siyasi, idari, sosyal ve kültürel alanda çok büyük inkılâplar gerçekleştirmiş ve gerçekleştirmeye devam edecektir.

Esat Bey'in Osmanlı Devleti döneminde tarih eğitimi ile ilgili olarak tarih kongresinde yaptığı açıklamalarda, Osmanlı Devleti döneminde okullarda okutulan tarih kitaplarında Türk Tarihi ve medeniyeti ile uyumlu olmayan bir şekil ve mahiyette bulunmaktaydı demiştir. Abdülhamit döneminde vakıf ilkokullarını yenileyen Kemal Efendi'nin Reşit Paşa'nın yardımıyla açmış olduğu ilkokul ve ortaokul düzeyindeki Davutpaşa Okulu, programlarında tarih dersi görülebilir. 1859 Rüştîyeler Teşkilatında tarih adıyla son sınıflarda okutuluyor, 1863'te Meclis-i Kebir Maarif dairesi tarafından hazırlanan telif ve tercüme nizamı dairesinde de sıbyan mektepleri için yazılacak kitaplar arasında tarih hakkında da emir veriliyor. Bu emirde tarihin hikâye tarzında yazılmasını, herhangi bir araştırmaya veya incelemeye girilmemesi tavsiye ediliyor. II.Abdülhamid zamanında da okutulan Osmanlı Tarihi kitabında sadece Kanuni Sultan Süleyman Devri'nin sonuna kadar olan konular ele alınmıştır, daha sonra genel tarih bütün olarak kaldırılıyor. Meşrutiyetin ilanına kadar yalnızca Peygamberler Tarihi, İslam Tarihi ve Osmanlı Tarihi okutulmuştur. Ancak bu kitaplarda da konu eksiklikleri bulunmakla beraber içerik üzerinde bir takım değişiklikler de yapılmıştır.

Meşrutiyet döneminde Peygamberler Tarihi, İslam ve Osmanlı Tarihinden başka tarih felsefesi, genel tarih ve 1909'da liselerin son sınıflarında güncel tarih dersleri okutulmaya başlanmıştır. 1912'den sonra ilk sultanilerde Fransız lise programlarındaki tarih dersleri hemen hemen aynen alınmış, Osmanlı Devleti ve İslam tarihine ait kısımlar ayrıca ilave edilmiştir.

Esat Bey Türkiye Cumhuriyeti Devleti döneminde okullarda okutulan tarih ders kitapları ile ilgili olarak da şu açıklamayı yapmıştır: Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra okullarda tarih kitapları Meşrutiyet dönemindeki tarih kitaplarının benzerleri okullarda okutulmuştur. Liselerin son sınıfında, edebiyat şubelerinde Türk medeniyeti tarihi adıyla bir ders ilave edilmiştir. Ziya Gökalp tarafından bir kısmı yazılmış ve basılmış olan bu kitabın, Ziya Gökalp'in ölümüyle yarım kalmıştır ve öğretim programından kaldırılmıştır. 1926 - 1927 yılları arasında tarih programı Türk tarihi etrafında birleştirmeye çalışılmıştır. Fakat yukarıda da belirtildiği gibi bu yapılan çalışmalar, Türk milletinin tarihini ve medeniyetini tam olarak yansıtmıyordur. Tarih masallardan ve yanlış bilgilerden arındırılarak tamamen bilimsel araştırmalar üzerinde temellendirilmelidir. Bunu gerçekleştirmek için Mustafa Kemal'in rehberliğinde Türk Tarih Kurumu kurulmuştur. Türk Tarih Kurumunun yapmış olduğu bilimsel

araştırmalar sonucunda çok büyük emekler sarf edilerek meydana getirilmiş dört adet tarih kitabı okullar için Milli Eğitim Bakanlığı'na hediye edilmiştir. 1931 ve 1932 ders yılından itibaren okullarda okutulmaya başlanmıştır.

Esat Bey Türk tarihi medeniyeti ve Türk dili ile ilgili yaptığı açıklamalardan sonra Türk Tarih kongresinin amacı ve görevleri hakkında da şu açıklamada bulunmuştur.

Bir yıldır okullarımızda okuttuğumuz tarih kitapları ile ilgili konuşmak ve tartışmak, tarihin öğretim yöntemleri üzerinde yeni fikirlerin oluşmasını sağlamak ve bunun sonucunda ortaya çıkacak görüş ve öneriler doğrultusunda gelecek ders yılı ile ilgili olarak planlama yapılmasıdır. Kongrede Türk Tarih Kurumu üyeleri ve öğretmenler yeni okutulan ders kitapları ile ilgili olarak fikirlerini ve düşüncelerini dile getirecekler bu konularda görüşmeler yapılacaktır, bu görüşmelerin sonucunda ülkemizdeki bütün okullarda ortak bir tarih anlayışı çerçevesinde tarih dersi okutulacaktır.

Esat Bey tarih dersine yönelik beklentisini şu şekilde açıklamıştır “ *ana baba ocağında olduğu gibi mektep sıralarında da çocuklarımızın dimağlarında ve kalplerinde Sarsılmaz bir kanaat ve iman halinde yerleşmesi lazım gelen Cumhuriyet Devri ahlak ve Terbiye telakkilerinin ve cumhuriyet sistemimiz esaslarının derin ve şerefli mazimizden kötü ve kuvvet aldığı ve ahlak ve terbiyede milli ahlak millet terbiyenin ve cumhuriyet sistemimizde milli ibadet ve milli hâkimiyetin ve verdiği hak ve hürriyetin esas teşkil eylediğini Bu vesile ile de tekrarlamak isterim*”.

Esat Bey Türk Tarih Kurumunun 1. kitabında yer alan konular hakkında kısaca şu açıklamalarda bulunmuşlardır: Tarihin 1. kitabında Türk devlet teşkilatı, sosyal hayat, aile hayatı, Türklerin daima bağımsız yaşadıklarını, zorluklar karşısında geri çekilmediklerini ve hedefe odaklandıkları gibi konular içerdiğini dile getirmiştir. Esat Bey konuşmasını tarihin 1. kitabında yazılan şu sözle tamamlamıştır

“Gelecek nesillerin nefretle yâd edeceği bir insan bir millet olarak tarihe geçmekten hazer ederiz. Bilakis fertçe ve milletçe medeniyete en yüksek işler görmüş insanlığın yükselmesine çok çalışmış gelecek nesillerin istifade edebileceği kıymetli ölmez ilmi ve sanatkârane eserler bırakmış bir varlık olarak tarihte en Muhterem en şerefli bir yer sahibi olma azmindeyiz bu sebeple çocuklarımızı da bu fikir bu terbiye ve bu kanaat ile yetiştireceğiz”(Hakimiyeti Milliye, 03 Temmuz 1932:1-2).

2.5.4. Esat Bey'in 1932 Yılı Darülfünun Bütçe Konuşması

Arkadaşlarımızın Darülfünun hakkındaki görüş ve temennileri gerek Bakanlığımızın gerekse de Darülfünun'un görüşleriyle örtüşmektedir. Darülfünun memleketimizin ihtiyaç duyduğu bütün alanlarda mesleki eğitimi veren en yüksek kurumdur. Arkadaşlarımızla zaman zaman bir araya gelerek eğitim alanında yapacağımız yeniliklere acaba Darülfünun'dan mı, yoksa liselerden mi başlansın konusunda görüşmeler yapılmıştır. Bu konu aslında büyük önem arz etmektedir, eğitim alanında yapılacak yeniliklere tüm kurumlardan başlamak lazımdır. Diğer okullarımızda istenilen düzeyde bir eğitim vermezsek, haliyle Darülfünun'un yüksek ilminden fayda sağlayamazlar. İlk ve ortaöğretimde bulunan zeki çocuklarımıza yeterli bir eğitim aldırılmazsak Darülfünun'daki eğitimden gerekli bilgiyi alamazlar. O halde ıslahat

çalışmasını eş zamanda bütün kurumlardan başlamak zorundayız. Yüce Meclisimiz bugün Darülfünun'un ıslahatı için çaba göstermiştir. Geçen yıl bütün kurumların bütçelerinde kısıtlama yapılırken Darülfünun'un bütçesinde herhangi bir düzeltme yapılmamıştır. Ayrıca bu yıl bütçede genel kısıtlama nedeniyle daha büyük bir kısıtlama yapılması gerekirken, hatta Hükümete de bu şekilde bilgi verilmiş olmasına rağmen Darülfünun bütçesi geçen seneki bütçesiyle aynı oranda tutulmuştur.

Demek ki asil milletimizi temsil eden yüce Meclisimizin ilme, irfana verdiği değeri ve saygıyı göstermiştir. Bizim Darülfünun'da yetiştirdiğimiz ve yetiştireceğimiz gençlerimiz çeşitli alanlarda çalışacaklardır. Bu nedenle Darülfünun'un zafiyete düşürmek doğru değildir. Sizlerinde bildiği birçok neden vardır ve bunlar:

1- Ülkemizin gençliğini yetiştirecek olan eğitimcilerimiz yükseköğrenimlerini Darülfünun'dan yetişmektedirler. Öğretmen Yüksek okuluna devam eden gençlerimiz Darülfünun'un Edebiyat, Fen, Hukuk ve Tıp fakültelerinde yükseköğrenimlerini tamamlamaktadırlar. Özellikle Fen ve Edebiyat fakültelerinde okuyan gençlerimiz, liselerde öğrencileri yetiştirecek bilgili ve yetenekli eğitimciler olacaklardır. Eğer Fen ve Edebiyat fakültelerini ihmal edecek olursak yalnız kimyager, şair, yazar değil; kendi çocuklarımızı yetiştirecek tarih, edebiyat, felsefe gibi öğretmenleri ve hatta milli kültüre yardım edecek kimseyi bulamayız.

2- Tarih ve Edebiyat dışında ülkemizin coğrafyasını da müfredata koymak mecburiyetindeyiz. Bunun ekonomik hayatımıza da katkısı olacaktır. Hazırlayacağımız coğrafya için arkadaşlarımız memleketimizi dolaşarak iklim, tarım, ekonomi, nüfus ve yeryüzü şekilleri konularında araştırma yaparak elde edecekleri bilgilerden bir eser meydana getireceklerdir.

Şimdiye kadar biz bunu Avrupa'dan tercüme edilen kitaplardan yaptık. Bu kitapların bir kısmı iyi olmakla beraber bilgi eksikliği de mevcuttur. Örnek vermek gerekirse, Ağrı Dağı çok soğuk bir bölgede olmasına rağmen çevresinde pamuk yetişmektedir. Bu gibi konularda yabancıların kitaplarından yararlanacağımıza, coğrafyamızı kendimiz araştıracağız. Bunu yapacak olan Edebiyat Fakültemizin profesörleri olacaktır. Bütün kültür ilimlerinin temeli olan tarihimiz, bugün gerçek halini almıştır. Tarih kitaplarımız artık eskisi gibi tercüme eserlerden değil, çeşitli yerlerde yapılan ve yapılmakta olan arkeolojik araştırmalarda elde edilen bilgilerden oluşmaktadır. Daha önce okutulan tarih kitaplarının ne denli yanlışlıklarla dolu olduğunu TTK'nın hazırlamış olduğu tarih kitaplarını okuyunca fark etmekteyiz. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde devam etmekte olan arkeolojik kazılar neticesinde elde edilecek bilgiler daha gerçekçi bir tarihin ortaya çıkmasına vesile olacaktır.

Diğer bir husus ise dil meselesidir. Dilimizin etimolojisini ana hatlarıyla araştırmak, tarih araştırmalarımıza yardımcı olmakla beraber, Türk dilinin bir ana dil olduğunu da ortaya

koyacaktır. Bundan başka bir iki yabancı dili de öğrenmek zorundayız. Almanya bulunduğum sıralarda okumuş Almanlar kendi dillerinden başka Fransızca, İtalyanca ve İngilizceyi ana dilleri gibi konuşmaktaydılar. Medeni milletler her alanda ilerlemek için birbirleriyle temas halinde olduklarından, yabancı bir dili öğrenme mecburiyetindedirler. Bu yabancı dil derslerini de verecek olan Edebiyat Fakültesidir. Diğer fakülteler de aynı derecede önemlidirler, buralardaki öğretim yalnız kitaplarla sınırlı yani teorikte kalmayacaktır. Eğer teorik öğretim yaparsak Darülfünun'un bize bir faydası olamaz. Bu nedenle fakültelerin, hastanelerin, laboratuvarların, konferans salonlarının ve diğer ihtiyaçların karşılanmış olması gerekmektedir. Fen ve Tıp fakültelerinin laboratuvarları son derece donanımlıdır ancak Haydarpaşa hastanesi yeterli donanıma sahip olmadığından, hastaların tedavileri eksik kalmaktadır. Bu nedenle hastalar Haydarpaşa araştırma hastanesinden İstanbul'daki diğer hastanelere gitmektedirler. Bu sorunun çözümü üzerine çalışma yapılmaktadır.

Darülfünun teşkilat yomasında yapılacak olan değişiklikle ilgili uzman arkadaşımızın hazırladığı rapor bu ayın sonuna kadar Hükümete sunulacaktır. Başvekil'in Ankara'da olacağı bu ayın sonunda uzman arkadaşımız raporu sunmak üzere Ankara'ya gelecektir. Yüce Meclis bu konuda Hükümeti yetkili kıldığı için, bu uzman arkadaşımızın öncelikle Başvekil'le görüşmesi gerekmektedir. Şuan rapor hazırdır ve değiştirilecek olan Darülfünun teşkilatı kanun tasarısı TBMM'ye sunulacaktır ancak Meclis bu kanunu gelecek yılın bütçesi için kabul etmiş olacaktır. Bütçe komisyonu tutanağında bu durum belirtilmiştir. Bizlerde o tarihe kadar, çıkacak olan teşkilat kanunu tasarısına göre gerek fakülte gerekse de ders ve müderris sayısını arttırmak için çalışmalarını tamamlamış olacağız. Tahminimce bu durum ancak 1932 mali yılı içerisinde gerçekleşebilecektir. Yani 1933 mali yılından üç ay önce kanun tasarısını yüce heyetinize sunmuş olacağız. Kanunu eğer önceden hazırlamış olsak bile ancak 1933 mali yılından önce uygulama imkanı bulunmamaktadır.

Darülfünun'da eğitim öğretim faaliyetlerinin nasıl geçtiğini ve mevcudiyeti hakkında arkadaşlarımız birtakım bilgiler verdiler. Bununla ilgili olarak şöyle diyebilirim ki Darülfünun öğrenci sayısı 3000 bin civarındadır. Bunun 400'ü kız, geri kalan 2600 kadar da erkek öğrencidir. Doğrusu on dört milyon nüfuslu bir ülke için bu küçümsenecek bir durumdur. Ancak lise ve ortaokul öğrenci sayımız otuz bin kadardır, bu nüfusumuza göre azımsanacak bir durum değildir.

Geçen sene eğitim için yurt dışına öğrenci gönderemedik, bu yıl da birkaç öğrencimiz geri döndü. Avrupa'da eğitim gören öğrenci sayımız iki yüz elli civarındadır. Bunların yüz doksan kadarı MEB tarafından gönderilmiştir. Bu öğrenciler tarih, fizik gibi çeşitli alanlarda öğretmen olacaklardır. Bu öğrencilerin seçimi, sınavları, yurt dışındaki kontrolleri ve

döndüklerinde kendilerine verilecek görevler yönetmelikte belirtilmiştir. Lise mezunları arasında sıkı bir yarışma sınavı yaparak seçtiğimiz bu öğrencileri yurt dışına göndermekteyiz. Yurt dışına gönderdiğimiz öğrencilerimiz, genelde gittikleri ülkelerin başkentlerinden uzak olan şehirlere dir. Bu durumun nedeni, öğrencilerimizin eğitimlerini daha iyi almalarını sağlamaktır. Avrupa’da iki müfettişimiz bulunmaktadır, biri Almanya’da diğeri ise Fransa’dadır. Bu müfettişler İsviçre, Fransa, Belçika, Almanya ve Avusturya’da okuyan öğrencilerimizi bizatihi buldukları yerlere giderek teftiş etmektedirler ve teftiş sonucunda hazırladıkları raporlarını Bakanlığımıza göndermektedirler. Bu raporlarda, eğer başarısız öğrenci varsa, biz onları geri çağırırız ve devletin kendileri için harcadığı parayı da iade etmek zorunda kalacaklardır. Meclisimizin yapacağı çalışma ile bu yıl Avrupa’dan dönecek kırk elli öğrencimiz yerine, yine bu sayıda öğrenciyi göndermek mümkün olacaktır. Gerçek şu ki Avrupa’da eğitim gören öğrencilerimizin çalışmaları takdire şayandır, hatta Paris’te öğrenim gören öğrencilerimizden okudukları okullarda birinci olanlar vardır.

Refik Şevket Bey arkadaşımız, yabancı ülkelerden Darülfünun’umuza öğrenci gelip gelmediğini sordular. Darülfünun’a Kıbrıs, Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan’dan öğrenci gelmektedir. Bu öğrenciler içerisinde o ülkelerde yaşayan Türk kökenlilerde vardır. Özellikle Diş ve Eczacılık fakültelerine büyük bir ilgi söz konusudur. Yurt dışından gelen öğrencilerin toplamı yüz altmış kadardır, bunların içerisindeki Türk kökenli öğrenci sayısı ise yirmi civarındadır.

Naci Bey’in de bahsettikleri gibi Layipzig Darülfünun’u ile bizim Darülfünun arasında öğrenci değışim programı uygulamaya başlamıştır. Bizim bir öğrencimiz Layipzig’de, onların da bir öğrencisi Darülfünun’umuzda eğitim görmektedir. Naci Bey’in sözünü ettikleri dört bin lira bunlar içindir. Bunlardan başka, yabancı ülkelerde öğrenimlerine devam eden Darülfünun öğrencilerinin masrafları da Bakanlığımız tarafından karşılanmaktadır.

Erzincan Milletvekili Abdülhak Bey’in Layipzig’ten gelen öğrenci hangi fakültede okumaktadır, sorusu üzerine Esat Bey: Edebiyat Fakültesinde okumaktadır, hatta Layipzig Darülfünun’u bu değışim programı kapsamına müderrislerin de dahil edilmesini istemektedir. Bu gerçekleşirse eğitim adına çok büyük fayda sağlayacaktır. Dil eğitimi için Avrupa Darülfünunları arasında öğrenci değışimi alışıl gelmiş bir durumdur. Kendi ülkesinde fakülte mezunu bir öğrencinin, bizim Darülfünun’a gelip burada bir profesörün yanında kendi dili ile eğitimini alması, aynı şekilde bizim de öğrencilerimizin yurt dışında kendi dillerinde eğitim almalarını temenni etmekteyiz. Gelecek olan Darülfünun teşkilat kanun tasarısına, gelecek yıldan itibaren böyle bir maddeyi ilave edilmesi düşünülmektedir.

Maaş ve derece konularını Kemal Zaim Bey açıkladılar. Bildiğiniz gibi Darülfünun'un 1931 yılı bütçe kanununda bazı maddeler vardır. Bu kanunda yer alan 11. madde maaşlarla ilgilidir ve bu kanunda, müderris, öğretmen ve asistanların şimdiye kadar aldıkları maaşlar dikkate almaksızın, bu kanuna bağlı ve birbirilerine denk gelen derecelere göre dağıtma ve her fakültenin yönetim kurulunu görüşlerine bağlı olarak Darülfünun yönetiminin kararı ve Maarif Vekâleti'nin onayı ile yapılmaktadır.

Erzincan Milletvekili Abdülhak Bey'in nasıl, demesi üzerine Esat Bey devamla: Önce müderris, öğretmen ve asistanların şimdiye kadar aldıkları maaşlar dikkate almaksızın, bu kanuna bağlı ve birbirilerine denk gelen derecelere göre ve her fakültenin yönetim kurulunu görüşlerine bağlı olarak taksim olunacaktır. Bu Darülfünun yönetim kuruluna gelecek ve onlar karar verecektir. Bildiğiniz üzere Darülfünun yönetim kurulunda her fakültenin başkanı ve üyesi yer almaktadır, yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğu olmadan karar çıkmaz. Bu nedenle yönetim kurulunda alınan karar onaylanmak üzere Bakanlığa gönderilmektedir, yapılan iş budur.

Abdülhak Bey'in maaş ve derecelerdeki denklik ile ilgili eleştiri yapması üzerine Esat Bey: Derece ve maaşlarda yapılan işlemler tamamen kanuna göre yapılmaktadır. Kanunda bu bütçe Darülfünun' verildiğinde, her fakülte kendi yönetim kurulunu toplayarak müderrislerinin derecelerini tespiti için bir ölçüt belirlemişler ve ona göre dereceleri bölüştürmüşler. Fakülte yönetim kurullarının aldıkları bu kararlar, Darülfünun yönetim kuruluna gelmekte ve burada gerekli incelemeler ve araştırmalar tamamlandıktan sonra Bakanlığa gönderilmektedir. Eğer bir yanlışlık olsaydı bunu biz Darülfünun'a bildirirdik.

Diş Fakültesi öğrencileri hakkındaki şikâyetleri Refik Şevket Bey, Hüsnü Bey ve Dr. Refik Bey bana da bildirmişlerdir. Diş ve Eczacılık öğrencileri haftada iki gün Haydarpaşa Tıp Fakültesinde ders görmektedirler. Bakanlık olarak bunu araştırdık ve Tıp Fakültesi başkanı Ankara'ya geldiklerinde bizatihi bu durumu kendisine sorulmuş olup, Diş ve Eczacılık Fakültelerinin laboratuvarlarında bazı malzemeler eksik olduğu için bu öğrencilerin, Tıp Fakültesi laboratuvarından faydalanmalarının sağlandığı kendilerine söylenmiştir.

Erzurum milletvekili Azizi Semih Bey'in Layipzig Darülfünun ile yapılan Öğrenci Değişim programı kapsamında öğrenci masrafları nasıl karşılanmaktadır, sorusu üzerine Esat Bey: Layipzig'de okuyan öğrencimizin masrafı Alman Darülfünun, burada okuyan öğrencinin ise biz ödüyoruz demiştir.

Diyarbakır milletvekili Kazım Bey, eğer öğrenci gelmezse bu paralar ne olacaktır, sorusu üzerine Esat Bey: öğrenci gelmeyecek olursa bu paralar doğrudan hazineye aktarılmaktadır. Öğrenciler için ayrılan bu para ile bir öğrenci daha gönderebiliriz. Bunlardan

başka arkadaşlarımızın dile getirdikleri bir konu daha vardır. Avrupa Darülfünun hocaları ve öğrencilerinin ülkemize yaptıkları ziyaretler gibi bizim de Darülfünun hocaları ve öğrencileri yabancı ülkelere geziler düzenliyorlar mı, diye sormuşlardır. Bu konu ile ilgili şunları söyleyebilirim, 2 yıl önce Bulgaristan ve Romanya'ya geçen yıl ise Yunanistan ve Mısır'a Darülfünun hocalarımızın refakatinde öğrencilerimiz geziler yapmışlardır. Bundan başka öğrencilerimiz fırsat buldukça yurt içi gezilerde yapmaktadırlar. Mesela bu yıl bayram tatilinde Darülfünun hocaları ile Diş ve Eczacılık Fakültesi öğrencileri Ankara'ya gelmişler, Ankara'dan da Bursa'ya geçmişlerdir. Edebiyat Fakültesi öğrencileri de Adana'ya gezi düzenlemişler Bakanlık olarak bu gezilerle ilgili bizim de bir düşüncemiz söz konusudur. Uygun bir zaman diliminde tarih öğretmenleri ile birlikte öğrencilerimizi Truva, Bergama, Boğazköy, Alishar, Gaziantep ve Kırşehir'e gönderme niyetinde bulunmaktadır.

Tokat milletvekili Mustafa Bey Tokat'a da gönderecek misiniz sorusu üzerine Esat Bey eğer Tokat'a da arkeolojik araştırma ve incelemeler varsa tabii ki oraya da öğrencilerimizi göndereceğiz demiştir.

Arkadaşımız Ahmet İhsan Bey'in de tavsiyeleri vardır. Elbette eskiden beri Darülfünun kurumumuza hizmet etmiş birçok doktorun yetişmesine vesile olmuş olan Profesör Nesim Ömer Bey gibi hocalarımızın ileriki yaşlarında rahat yaşamalarını sağlamak için bir çözüm istediler. Bu arkadaşlarımızın cüzü bir ücret dahi olsa istedikleri zamanlarda gelip ders vermelerini sağlamaya çalışmaktadır (TBMMZC, 29 Mayıs 1932:343-350).

2.6. Esat Sagay'ın Maarif Vekili Olarak Katıldığı Bazı Meclis Çalışmaları

Esat Bey Maarif Vekili olarak mecliste yapılan pek çok kanun tasarısı görüşmelerinde Bakanlar Kurulu üyesi olarak görev almış ve mecliste kabul edilen kanunlarda imzası bulunmaktadır. Aşağıda katılmış olduğu bazı kanun tasarısı görüşmeleri ve yapılan kanun çalışmaları verilmiştir.

1. 1930 yılından itibaren dört yıl Gülhane Tıp Fakültesinde görevlendirilmek üzere 1219 sayılı kanunun 7. Maddesi kapsamında yabancı bir uzman doktor alınması kanunun tasarısı,
 - 1930 senesinden itibaren dört yıl süreyle Gülhane Tıp Fakültesi uygulama okulunda hasta tedavisi için alınacak bir yabancı uzman doktor 1219 numaralı kanunun 7 inci maddesince istihdam edilmesi kabul edilmiştir (TBMMZC, 27 Kasım 1930:2).
2. Ankara İmar Müdürlüğünün 1930 yılı bütçesine 150 000 lira ek ödenek verilmesi hakkındaki kanun tasarısı,

- Karşılığı Hazinece kabul olunacak şekilde temin edilmek şartı ile Ankara İl İmar Müdürlüğünce kamu bankalardan alınacak 150 000 liralık krediyi Maliye Bakanlığının onayladığı şekilde verilmesi uygun görülmüştür.
 - Birinci madde gereğince yapılacak borçlanma miktarı, İmar Müdürlüğünün 1930 senesi bütçesinin bağlı bulunan listede yazılı emsallerine ek olunur.
 - İmar müdürlüğünün görevleri arasında yer alan ve yürütme kurulunun Ankara belediyesine devretmesi gereken işlerin masrafları, imar dairesi bütçesinin imar yönetiminden, belirtilen belediye hazinesine aktarılır.
 - Bu kanun yayımı tarihinden itibaren geçerlidir.
 - Bu Kanun hükümlerinin uygulanmasından Maliye ve İçişleri Bakanlıkları sorumludur (TBMMZC, 20 Aralık 1930:32).
3. 1930 yılı bütçe kanununa bağlı düzenleme listesinde Adliye Meslek Okulu ile ilgili kanun tasarısı,
- 1930 yılı bütçe kanununa bağlı düzenleme listesinde gösterilen Adliye Meslek Okulu eğitim programında yer alan iki şubeden biri olan sorgu şubesi kapatılmış, icra şubesi kadrosunun bağlı olduğu listede ise düzenleme yapılmıştır (TBMMZC, 25 Aralık 1930:4).
4. İstanbul Darülfünun ve Fakültelerin 1926 yılının harcama listeleriyle ilgili kanun tasarısı,
- İstanbul Darülfünun ve fakültelerin 1926 yılının maliye gelirlerine bağlı düzenlenen listede 861 bin 986 lira ve genel harcamalara bağlı diğer listelerde yer aldığı şekilde 836 bin 41 lira 93 kuruş olarak kabul edilmiştir (TBMMZC, 29 Aralık 1930:4).
5. Öğretmen maaşlarının ödemesindeki sıkıntılı olan illerle ilgili kanun tasarısı,
- Özel idarelere ait gelirlerin tahsilinde yaşanan gecikmelerden dolayı öğretmen maaşlarını ödemeyen illere; Hükümet 22 Nisan 1926 tarihli 819 numaralı kanun gereğince özel idarelerden alınan % 10'lardan seksen bin liraya kadar borç vermekle yetkilendirilmiştir. Bu illere borç olarak verilecek paranın iade koşullarını Maarif Vekâleti illere bilgi verecektir. Ancak borç verilen paranın iki yıl içinde ödemesi gerekmektedir. İllerin iade ettikleri para Maliye Bakanlığınca hesaba gelir olarak kaydolunacaktır (TBMMZC, 10 Ocak 1931:4).
6. Maarif Vekâleti 1930 yılı bütçesinde 46 bin 820 liralık bir tutarın başka harcamalar için ayrılması hakkında 1/802 sayılı kanun tasarısı gereğince;

- Ankara Maarif Eminliğinin bulunduğu binanın mecburi olarak boşaltılması ve yeni bina için ihtiyacın ortaya çıkması, Erenköy Kız Lisesine yeni bir dersliğin yapılması gibi zorunlu nedenlerden dolayı Maarif bütçesine 5 bin 160 lira ilave yapılması,
- Merkez kırtasiyenin ihtiyaçları için ayrılan paranın az olması ve sene sonuna kadar 400 liraya daha ihtiyaç olacaktır,
- Merkez gazetesinin basımı yetişememesi nedeniyle Bakanlık, resmi ilanlar için gazetelere 1700 lira ödeme yapmıştır. Bu işler için iki bin liraya ihtiyaç duyulmuştur,
- Maarif Vekâletinin otomobili eskimiş olduğundan, bakımı için ayrılan tutarın yıl sonuna kadar yetmeyeceğinden dolayı bakım masrafları için 150 liraya daha ihtiyaç vardır,
- Resmi telefon görüşmeleri için ayrılan tutara, 700 lira ilave yapılması gerekmektedir,
- Maarif Vekâleti bütçesine yolluk için ayrılan miktar yeterli gelmemiştir. Bu yıl öğretmenlik mesleğine 95 yeni öğretmen atanmış olduğu için bu öğretmenlere yolluk verilmesi gerekmektedir. Bunun haricinde 63 maarif müdürünün ve maarif emirlerinin bölgelerindeki okulları teftişi yapması lazımdır. Maarif müdürlerine 200, maarif emirlerine ise 400 lira yolluk verilirse, yolluk için ayrılan 30 bin liradan 17 bin 800 lirayı teftiş için harcama yapılması gerekmektedir. Geriye kalan meblağ ise yeni tayin olunan memurlara vermek icap eder. Bu nedenle yolluklar için 19 bin lira ilave edilmesi lazımdır,
- Orta Öğretmen Okulu mevcudu 320'ye çıkmıştır. Bu öğrencilerin tamamının maddi durumu iyi olmadığı için gerek kırtasiye gerekse kıyafet ihtiyaçları Bakanlık tarafından karşılanması gerekmektedir. Diğer bir husus ise lise mezunu bazı öğrenciler Mülkiye Mektebine ücretli yatılı olarak başvurmuşlardır. Bu öğrencilerin ücretleri doğrudan hazine hesabına yatırıldığı için ayrıca okula ödeme yapmak gerekir. Bu nedenle yüksek okulların giderlerine ek ilave bir meblağın verilmesi ihtiyacı doğmuştur,
- Geçen yıl Avrupa'dan getirilen malzemeler ile Paris Büyükelçisi vasıtasıyla alınan ders araç gereçleri için yapılan ön ödemenin faturası zamanında Bakanlığa ulaşmaması nedeniyle hesaplama yapılmamıştır. Bu hesaplama için borç kısmına para aktarılması gerekmektedir (TBMMZC, 09 Şubat 1931: 27).

7. Devlet davalarını sonuçlandıran avukat ve diğer personele verilecek vekâlet ücreti hakkındaki kanunun 1'inci maddesine bağlı cetvele bir ek kısa kanun ilâvesine dair 1/72 numaralı kanun tasarısı ile ilgili çalışma mecliste görülmüştür. Kanunu içeriği: 4 Şubat 1929 tarih ve 1389 sayılı kanunun 1'inci maddesinde yer alan Hazine avukat veya dava vekili bulunmayan yerlerde posta ve telgraf idaresine ait davaları açmak, takip ve neticelenmesini

sağlamak mahallî posta ve telgraf merkezi müdürlerinin hüküm altına alınıp tahsil ettikleri ücreti vekâletten yararlanmaları lazım olursa devlet davalarının sonuçlandırılmasını sağlayan avukat ve diğer görevlilere verilecek ücret ile vekâlet hakkında kanunda buna dair bir kayıt ve açıklık olmadığından gerek görülmemektedir. Gereklilik halinde dava vekili bulunmayan yerlerde adı geçen idare davalarının daha önceki kanunun birinci maddesi gereğince ücreti vekâletten istifade eden Maliye Bakanlığının ilçelerdeki mal işlerini yürütmekle görevli müdürleri aracılığıyla takip ve neticesi mümkün ise posta ve telgraf idaresinin davalarının konusuna ve özelliğine göre beyanın uzmanlık değeri olması herkes tarafından kabul görmesi, özel kanunlarla düzenlenip bağlı bulunmasından dolayı ihtiyaç halinde Mal Müdürlerine takip ettirilmesi uygun görülmemektedir. Bundan dolayı kanunun birinci maddesine bir bölüm ilavesi hakkındaki ek kısa kanun tasarısı düzenlenmiştir. Düzenlemede yapılan ek madde;

- 4 Şubat 1929 tarih ve 1389 numaralı kanunun birinci maddesine eklenmiş çizelgede (yüzde yetmiş) kısmının nihayetine aşağıdaki fıkra ilâve (Keza hazine avukat veya dava vekili olmayan yerlerde posta ve telgraf idaresine ait davaları deruhte eden mahallî posta ve telgraf merkez müdürlerine) şeklindedir (TBMMZC, 12 Mart 1931:10).

8. Kuşpalazı aşısı hakkındaki 16 Temmuz 1927 tarihli uluslararası anlaşmayı mevzuata uygun olarak Paris’te düzenlenen ve imza edilmiş olan 7 ağustos 1930 tarihli sözleşmenin onayına dair kanun tasarısı gerektiren ve adı geçen sözleşme ile ilgili görüşülerek anlaşma sağlanmıştır. Bu sözleşme ile sözleşmeye imza atan hükümetlerden birinin memleketinde ancak hükümet tarafından kontrol edilmekte olan kurumlarda hazır duruma getirilmiş numuneleri kontrol edilmiş kuşpalazı aşılarının kullanımına uygun bulunmasından memleketimize yalnız elinde bulunduran ve bütünüyle kabul edilmiş bir uygun olan usulle miktarı belirlenerek yeterli miktarda antitoksin içeriğinde tek tek neler bulunduğunu belirlenmiş aşılardan ithal edilebileceği ve sözleşmede her hükümetin kendi memleketine ithal edilen aşılardan kontrol etmek, uygun nitelikte olmayanları görüldüğü takdirde kullanılmalarını yasaklamak ve ne gibi koşulda kullanım süresini kaybedecekleri ve işletmeden kaldırılacakları koşulları belirleme hak ve yetkisine sahip olduğu kayıt altına alınır ve bunun gümrük prosedürünü ve gümrüklemeyi etkilemeyeceği tespit edilir. Komisyonumuz, yukarıda bahsi geçen anlaşmanın onaylanmasını uygun görmüş ve bu formdaki hukuki görüşün onaylanarak genel kurulun onayına sunulan karar,

- Kuşpalazı aşısı hakkındaki 16 Temmuz 1927 tarihli uluslararası anlaşmayı yenileyerek 1 Ağustos 1930 tarihinde Paris’te düzenlenen ve 7 Ağustos 1930 tarihinde Cumhuriyet Hükümeti adına imza edilmiş olan uluslar arası anlaşma onaylanmıştır.

- Bu kanun yayımlanma tarihi olan 10 Aralık 1931 tarihinden itibaren geçerlidir şeklinde kabul edilmiştir (TBMMZC, 10 Aralık 1931:34) .

9. Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün 1927 Mali Yılı bütçesi Maliye Bakanlığının 1927 yılı önerdiği bütçeyle 13 Temmuz 1931 tarihinde sayıştayın hazırladığı anlaşma tutanağı incelenerek çalışma tamamlanmıştır. Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün 1927 Mali Yılı İçin Nihai Kanun Hükmünde Kararnamesi,

- Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün 1927 hesap yılına ait giderleri, vadeli borç Harcama Hesabı 3.031.906 lira ve 70 kuruştur,
- Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün 1927 mali yılı toplam geliri, kesin gelir hesabının 2.861.183 lira ve 93 kuruştur,
- 1927 hesap dönemine ait giderler düşüldükten sonra, genel tasarruf hesabının bakiyesi, 380.311 lira ve 30 kuruş olmuştur,
- Vakıflardaki Belli bir değer veya süreyle kiraya verilen yerlerden gelen kira, Müstakil konut satış bedeli hariç 5.660 ura 10 kuruş, 1928 hesap yılına devredildi (TBMMZC,14 Aralık 1931:42) .

10. Bazı Bakanlıkların 1931 yılı bütçeleri ile ilgili kanun tasarıları,

- Milli Savunma Bakanlığı 1931 devlet bütçesinden 500.000 liralık bütçenin paylaşılması hakkındaki kanun tasarısı çalışmaları,
- Genel Ordu Komutanlığı 1931 yılı bütçesinde 18.000 liralık bütçe görüşmeleri, 1/177 ,
- Adliye Bakanlığı 1931 yılı bütçesinde 34.000 liralık bütçe görüşmeleri 1/179,
- Gümrük Genel Müdürlüğü 1931 yılı bütçesinde 45.000 liralık bütçe görüşmeleri 1/180,
- Milli Eğitim Bakanlığı 1931 yılı bütçesinde 20 000 liralık bütçe görüşmeleri 1/181,
- Milli Eğitim Bakanlığı 1931 yılı bütçesinde 5 000 liralık bütçe görüşmeleri 1/182,
- Maliye Bakanlığı 1931 yılı bütçesinde 136 400 liralık bütçe görüşmeleri 1/183,
- Millî Savunma Bakanlığı 1931 yılı hava bütçesinde 16 300 liralık bütçe görüşmeleri 1/184,
- Millî Savunma Bakanlığı 1931 yılı kara bütçesinde 38 721 liralık bütçe görüşmeleri 1/184,
- Danıştay 1100 liralık 1931 devlet bütçesi görüşmeleridir (TBMMZC,17 Aralık 1931:49).

11. Bazı Bakanlıkların 1931 yılı bütçeleri ile ilgili kanun tasarıları,

- Milli Savunma Bakanlığı 1931 devlet bütçesinden 500.000 liralık bütçenin paylaşılması hakkındaki kanun tasarısı çalışmaları,

- Genel Ordu Komutanlığı 1931 yılı bütçesinde 18.000 liralık bütçe görüşmeleri, 1/177 ,
- Adliye Bakanlığı 1931 yılı bütçesinde 34.000 liralık bütçe görüşmeleri 1/179,
- Gümrük Genel Müdürlüğü 1931 yılı bütçesinde 45.000 liralık bütçe görüşmeleri 1/180,
- Milli Eğitim Bakanlığı 1931 yılı bütçesinde 20 000 liralık bütçe görüşmeleri 1/181,
- Milli Eğitim Bakanlığı 1931 yılı bütçesinde 5 000 liralık bütçe görüşmeleri 1/182,
- Maliye Bakanlığı 1931 yılı bütçesinde 136 400 liralık bütçe görüşmeleri 1/183,
- Millî Savunma Bakanlığı 1931 yılı hava bütçesinde 16 300 liralık bütçe görüşmeleri 1/184,
- Millî Savunma Bakanlığı 1931 yılı kara bütçesinde 38 721 liralık bütçe görüşmeleri 1/184,
- Danıştay 1100 liralık 1931 devlet bütçesi görüşmeleridir (TBMMZC,17 Aralık 1931:49).

11. Yabancı memleketlerde görevlendirilen personelle ilgili kanun tasarısı,

- Yabancı memleketlerde görevlendirilen memur ve hizmetlilerin 22-7-1931 tarih ve 1843 numaralı kanuna göre verilen maaşlarına 9,3 katı eklenerek Türk parası cinsinden veya yerel döviz kuruna göre maaşlar, temsili tazminatlar ve maaşlar yerel para biriminde eşitlenecektir.
- Birinci madde hükümleri, askeri elçilikler, deniz ve hariciyeciler ile bunların yerine vekâleten bakan ve sonradan katılan askeri görevliler ile ticari temsilciler için de geçerlidir. Bu Kanuna aykırı olan hükümler geçersiz sayılır.
- Bu kanun 1-10-1931 tarihinden geçerlidir(TBMMZC,21 Aralık 1931:66) .

12. Vakıflar Müdürlüğünün ibadet yerlerini tadilatı için yeterli bütçenin sağlanması adına hazırlanan kanun tasarısı,

- Vakıflar Müdürlüğünün mali yılı (1931) Bütçe Kanunu'nun (5) inci maddesindeki (Edirne'deki anıtlar) cümlesi (Trakya'daki anıtlar) cümlesi diye düzenlenmiştir.
- Bu kanun yayınlandığı tarihten itibaren geçerlidir (TBMMZC,24 Aralık 1931:93) .

13. Ziraat işleri ile ilgilenmek için kurulan yeni bakanlık ile ilgili kanun tasarısı,

- 16 ocak 1928 ve 1200 numaralı kanun ile Ekonomi Bakanlığına bağlanmış olan ziraat işleri, Ekonomi Bakanlığından ayrılmış ve bu işlerle ilgilenmek için Tarım Bakanlığı adı ile yeni bir bakanlık kurulmuştur. (TBMMZC,29 Aralık 1931:139) .

14. Vakıflar Genel Müdürlüğünün kadro tahsisi için gerekli kanun tasarısı,

- Hayır işleri. Vakfı'nın Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devredilmesinin sonra görev yükünün artırdığı ve maddi açıdan daha fazla mesaiye ihtiyaç olduğu anlaşılmış olup

Genel Müdür'ün yeni kadrolarla özellikle mirasçısı olmadığı için vakıfa veya hükümete kalan ürünlerin satışından elde edilen gelirin birkaç kat artacağına dair güvencesiyle ayrılan paraya ilave gerekmesizin çıkarılması istenen kanun, Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün 1931 mali yılı bütçesinde yer alan bu Kanuna eklenen memur ve yardımcı hizmetliler hakkında bilgi verir şeklindedir (TBMMZC,4 Ocak 1932:156).

15. Gümrük Genel Müdürlüğünün nakliye için otomobil alınmasına, kaçakçılık ile mücadele ekiplerine eleman kadrosu için ve de yeni oluşan masraflar için bütçe ayrılmasına dair kanun tasarısı,

- Gümrükler Genel Müdürlüğü 1931 senesi bütçesinde 3 000 liralık aktarım yapılması hakkında 1/188,
- Gümrükler Genel Müdürlüğü 1931 senesi bütçesine 300 000 liralık özel gereksinim harcamaları konulmasına dair 1/200,
- Gümrükler umum müdürlüğü 1931 senesi bütçesinde 4 730 liralık aktarım yapılmasına dair 1/202 sayılı kanun tasarıları kabul edilmiştir (TBMMZC,7 Ocak 1932:172).

16. Yedek subaylarla ilgili kanun tasarıları,

- Subay eksikliğinden dolayı askerlik çağı gelen okumuş gençlerin ve askeri memurlarla ilgili 1076 sayılı kanunun 4'üncü maddesine, doktor, baytar, müzisyen, tüfek tamircisi ve emsali mesleklerin askerler ise, 7 inci sınıf yedek subaylığa alınarak silâh altına alındıkları zaman kendi meslekleri dahilindeki hizmetlerde kullanılırlar şeklinde ilave madde eklenmiştir (TBMMZC,5 Mart 1932:30).

17. 1076 numaralı yedek subaylar ve askerî memurları kanununun yedinci maddesinin ilk fıkrası aşağıda yazıldığı şekilde tadil edilmiştir.

- Üçüncü maddede yazılı hizmetler esnasında eğitim öğretim derecelerinden her hangi birine kanunî bir mazerete dayanak olarak üçte birinden fazla bir müddet devam edemeyenler serbest bırakılarak bir sonraki senede devam edemedikleri devrenin tamamına katılmak zorundadır. Ancak devam edilmeyen daha önce adı geçen devrelerin sonuna rastlar ve aralıksız olursa gelecek sene döneminde yalnız devam edemediği sürenin tamamlanmasıyla yeterli sayılır (TBMMZC,10 Mart 1932:33) .

18. Denizcilik İdaresinin 1927 senesine ait muhasebe beyannamesinin takdim edilmesi hakkında 3/122 numaralı Sayıştay başkanlığı belgesi ile Denizcilik İdaresinin 1927 devlet katkısı hakkında 1/64 numaralı kanun tasarısı,

- Denizcilik idaresinin 1927 mali yılı geliri görüldüğü gibi 5.278.329 lira ve 8 kuruştur.

- Söz konusu idarenin aynı yıldaki genel giderleri gösterildiği gibi 5.803.7 lira ve 76 kuruştur.
- 1927 mali yılında kullanılmayan ödenekten 91.297 lira iptal edilmiştir (TBMMZC,10 Mart 1932:33) .

19. İstanbul Darülfünun’da görev alan personel ile ilgili kanun tasarısı,

- İstanbul Darülfünun 1931 yılı bütçesinde, düzenlenen cetveline bağlı Hukuk Fakültesinde, üçüncü derece 100 lira maaş alan müderrislerin sayısı dörtten beşe, yedinci dereceden 55 lira maaş alan öğretmenlerin sayısı ikiden bire düşürülmüştür (TBMMZC, 17 Mart 1932).

20. Maarif Vekâletinin araç alımı ile ilgili kanun tasarısı,

- 1931 yılı mali bütçe kanununun beşinci maddesine bağlı olarak Maarif Vekâletinin binek ve yük araç sayısı yirmi bire çıkarılmıştır (TBMMZC, 02 Mayıs 1932:20).

21. Lise ve ortaokullara alınacak parasız yatılı öğrenci hakkında 8 Haziran 1926 tarihli ve 915 sayılı kanuna yapılan ek kanun,

- 22 Temmuz 1931 bütçe kanununun yayınlanmasından önce ortaokul ve liselerin birinci sınıflarına kabul edilmiş parasız yatılı öğrencilerden sınavlarda başarılı olanlar arasında bulunan yetim veya maddi durumu yetersiz öğrencilerin 8 Haziran 1926 tarih ve 915 sayılı kanunun hükmüne bağlı kalmaksızın ortaokul ve liselerde ücretsiz olarak eğitimlerine devam ederler.
- Buna benzer parasız yatılı öğrenci olup da daha önce sözü edilen bütçe kanunundan sonra parasız yatılılık haklarına son verilmiş olan öğrenciler bu hükümden yararlanacaklar.

Yukarıda sözü edilen kanun hakkında Yozgat Milletvekili Süleyman Sırrı Bey’in, Ankara Mektebinin yatılı bölümü kapatıldıktan sonra bu okulda yatılı kalan şehit çocuklarının mağdur olduklarını ve Ankara sokaklarında gezdiklerini, bu şehit çocukları için kanuna neden bir madde ilave edilmemiştir, sorusu üzerine Esat Bey şu açıklamayı yapmıştır:

Süleyman Sırrı Bey’in bahsettikleri mesele, bütçe kanunun yirmi dördüncü maddesi üzerine yapılmış bir işlem değildir. Bütçe komisyonun hazırladığı ve genel kurul tarafından kabul edildiği şekli üzerine açıklama yapmam arkadaşları aydınlatacaktır. İlk kısımları olan liseler Galatasaray Lisesi ve sonradan lise olan Çamlıca Ortaokuludur. Bütçe komisyonun geçen yılki bütçesine ait tutanakta bu konuda, ilk kısımlara sınavsız alınan maddi durumu iyi olan öğrenciler varsa bu öğrencilerin ücretli veya gündüzlü kısma alınmaları belirtilmişti. Biz de Bakanlık olarak ders yılı başında, sınavsız dahi olsa bu kısımlara alınan öğrencilerin, maddi

durumu yetersiz olmaları halinde parasız yatılı olarak kalacaklarını düşünmüştük. Gerek yatılı gerekse öğrenciler arasında bu şekilde kalmışlardı çünkü bütçe komisyonun görüşüne göre de uygundu. Ancak son sınıf öğrencileri gibi beşinci sınıfta sınavlarda başarılı olanlar ortaokullara geçebilecek mi, geçemeyecek mi? Bu konuda Bakanlık olarak tereddütte kalınmıştır.

Liselerin birinci sınıflarına öğrenci alabilmek için 915 sayılı kanunun gereği sınav yapmak gerekmektedir. Oysa liselerin gerek orta gerekse de ikinci sınıflarına bu yıl parasız yatılı mevcutları, kanunda belirtilen şartlar oluşmadığı için sınav ilan edilmemiştir. Sınav yapılmadığı için ilk kısmın beşinci sınıfına geçmiş öğrenciler haliyle 915 sayılı kanun gereği parasız yatılıya geçemezler. Sınav yapılmadığı için de fakir ve yetim çocukların pansiyonlara alınıp alınmayacağı konusunda şüpheye düştük. Bunun için Başvekâlete teklifte bulduk ancak teklifimiz yerine bir kanunun yapılmasının daha uygun olunacağı belirtildi. İşte bu kanun parasız yatılı okulların ilk ve orta bölümlerinde maddi durumu iyi olmayan, başarılı ve yetim öğrencilerin kalmalarını sağlamak içindir (TBMMZC, 12 Mayıs 1932:123-124).

SONUÇ

Esat SAGAY Selanik'te hayat gözlerini açmış, Osmanlı Devleti'nin son döneminde yetişmiş ve Cumhuriyet Türkiye'sinde Milli Eğitim Bakanlığı gibi önemli bir görevi üstlenmiş değerli bir devlet adamıdır. Çocuk yaşta babasının ölümü üzerine ailesiyle İstanbul'a göç etmek zorunda kalmışlardır. Gerek küçük yaşta babasını kaybetmenin verdiği hüznün gerekse de bu yaşlarda kendisinde ortaya çıkan romatizma hastalığı onun zor bir çocukluk dönemi yaşamasının yanında, bütün hayatı üzerinde derin izler bırakmıştır. Esat Bey yaşamış olduğu bu acılar onu hayatı sorgulamaya, araştırma yapmaya ve farklı bilimlerle ilgilenmesine vesile olmuştur. Esat Bey'in bu sorgulayıcı ve araştırmacı kişiliği ileriki dönemlerde aldığı görevlerdeki uygulamalarından göre biliyoruz.

Esat Bey vatanına ve milletine karşı olan görevin kutsiyetinin bilincinde bir şahsiyettir. Bulduğu her görevde bu sorumlulukla hareket etmiştir. Savaş zamanlarında silahı ve askerleriyle cephede bir komutan, barış zamanında ise kalemi ve öğrencileriyle sınıfa bir öğretmendir. Maarif Vekilliği zamanında yaptığı pek çok değişiklikler, onun yeniliklere açık ileri görüşlü ve aynı zamanda milli benliğinden taviz vermeyen bir idareci olduğunu gösterir. Bakanlıktan sonraki süreçte de vekil olarak mecliste bulunması ve hala çalışmaya devam etmesi onun üretken, vatanperver bir adam olduğunu göstermektedir. Hayat anlayışının temelinde ahlak, terbiye ve disiplin vardır. Yaşamı boyunca bu ilkelerinden taviz vermemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı görevine başlarken ilk vurguladığı kavramlardan bir tanesi de ahlak olmuştur. Çocukların ve gençlerin bu yönde yetişmesini Cumhuriyet eğitiminin bir gereği olarak görmektedir. Ahlak, terbiye ve disiplini karakterinin temelini yerleştiren insan her zaman devletinin ve milletin menfaatlerini düşünür ve ona göre hareket eder. Esat Bey eğitim ve öğretimde ahlakın yanında düzen ve disipline de çok büyük önem vermiştir. Beyrut Askeri Rüstiyesinde gördüğü manzara karşısında yetkililerin hiçbir yapmamış olduğuna çok içermiştir. Çünkü bu okulda eğitim adına yapılan faaliyetlerin aslında eğitimle hiçbir alakası yoktu. İki yıl kaldığı bu okulda büyük bir çaba ve gayret sarf ederek, okulu tekrar Beyrut'un en gözde okulları arasında sokmayı başarmıştır. Esat Bey kişisel gelişme ve araştırmaya meraklı bir insandır. Esat Bey, Harbiye'de Almanca öğretmenliği yaptığı sıralarda Alman Profesör Giese ile Türk dili ve kültürü üzerinde çalışmalar yapmış, ayrıca Mustafa Kemal'in muallimliğini yapmıştır. Daha sonraki dönemlerde özellikle bakanlığı zamanlarında Mustafa Kemal'le sık sık bir araya gelmişlerdir. Bu görüşmelerde Mustafa Kemal'in Esat Bey'e “Hocam” diyerek hitap etmesi, kendisi için bir şeref kaynağı olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı döneminde hemen hemen herkesten önce bakanlığa gelirdi ve bakanlığı en son o terk ederdi.

Bütün işlerini büyük bir ciddiyetiyle yapardı. Mesaisini Türkiye Cumhuriyeti'nin yüksek hedeflerine ulaşmasına harcardı çünkü Esat Bey şunu çok iyi biliyordu ki, bir millet ancak eğitimle ayağa kalkabilirdi.

Türkiye Cumhuriyeti yeni kurulmuş, her alanda olduğu gibi eğitim alanında çok köklü değişiklikler yapılıyordu. Esat Bey döneminde eğitimde dönüşme ve yenileşme çalışmaları ekonomik sıkıntılar ve bütçe yetersizliği olsa da yine de imkanlar ölçüsünde yatırımlar gerçekleştirilmiş, Esat Bey temel eğitime çok büyük önem vermiştir. Cumhuriyetimizin değerlerine olan bağlılık, milli tarih, kültür ve ahlak bilincini ilkokul çağındaki çocuklarda oluşturulmasının gerektiğine inanıyordu. Bu konularda ilkokul öğretmenlerine çok büyük bir görev düşüyordu. Esat Bey sürekli olarak okul ziyaretlerini gerçekleştiriyordu, sınıflara girip ders teftişinde bulunuyordu. Öğretmenlerle bir araya gelerek, eğitim ve öğretim konularında onlarla görüş alış verişinde bulunurdu. Öğretmenlerden öğrencilerin milli ahlak ve terbiye esaslarına göre yetiştirilmesini ister, ayrıca öğretmenlerle alakalı olarak: kendilerini geliştirmelerini, yükseköğrenimlerini tamamlamalarını, inkılapları anlamaları ve anlatmalarını, dünyadaki gelişmeleri takip etmelerini, mesailerinin derslerle sınırlandırılmamalarını, öğrencilerin ders durumları ve davranışları üzerinde toplantılar yapmalarını, okuma çağındaki çocukların okula teşvik etmelerini, halk eğitimi ile ilgilenmelerini gibi tavsiyelerden başka; öğretmenlere, öğretmenlik mesleği ile bağdaşmayan davranışlarda bulunmamalarını, siyasi çekişmelerin içine girmemelerini, disiplini ve ciddiyeti elden bırakmamalarını, çünkü hem öğrencilerin hem de toplumun gözünde çok saygın bir konumda bulduklarını belirtmiştir.

Esat Bey'in eğitim alanında yaptığı çalışmalara baktığımızda onun ıslahatçı olduğu sonucu çıkarılabilir çünkü Milli Eğitim Bakanlığı dönemindeki uygulamalarda, mevcut eğitim kurumlarını ve uygulanan öğretim programlarını kaldırma yerine belli bir plan dahilinde değişim ve dönüşümlerini sağlayarak daha verimli hale getirmeye çalışmıştır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y.** (1999). *Türk Eğitim Tarihi, Başlangıçtan 1998'e (Gözden geçirilmiş 3. baskı)*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- AKYÜZ, Yahya** (1994). *Türk Eğitim Tarihi* (5.Baskı). İstanbul: Kültür Koleji
- Anastassiadou, M.** (2001). *Tanzimat Çağında Bir Osmanlı Şehri: Selanik*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- ASLAN, Barış** (2006). *Cumhuriyet Dönemi Eğitiminde Köy Öğretmenleri Projesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.
- BALKAYA, İ. S.** Fethi Okyar'ın Anıları, Atatürk-Okyar Ve Çok Partili Türkiye. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (10).
- Başar, E.** (2004). Milli eğitim bakanlarının eğitim faaliyetleri (1920-1960). *İstanbul, Milli Eğitim Basımevi*.
- Başgöz, İlhan**, (1995) Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk, *T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları*, Ankara,
- Bayraklı, B.** (2015). İslam ve eğitim. İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z.** (1987). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Can, N., & Çelikten, M.** (2000). Türkiye'de eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi süreci. *Milli Eğitim Dergisi*, 148(8), 43-50.
- Cumhurbaşkanları, B., & İlgili, M. E. B. M. E.** (1946). Söylev ve Demeçleri. *Ankara: Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yayınları*.
- Cumhuriyet** (09 Eylül 1932) *Vekil Bey'in Maarif İşleri Hakkında Beyanatu*. s.1.
- Cumhuriyet** (12 Temmuz 1931) *Lağiv Kararı Tebliğ Edildi*. s.2.
- Cumhuriyet** (18 Ağustos 1931). *Vatani Dersler*. S.2.
- Cumhuriyet** (21 Ocak 1931) *Güzellik Kraliçesi ve Maarif*. s.2.
- Cumhuriyet** (01 Şubat 1932). *Maarifte ve Mekteplerde*. s.2.
- Cumhuriyet** (09 Ağustos 1932) *Maarif Sistemimizde Son Tekamül Eserleri*. s.3.
- Cumhuriyet** (24 Mart 1931). *İlk Tahsil Kanunu*. s.1.
- Cumhuriyet** (31 Ocak 1931). *İlk Mektep Muallimleri*. S.3.
- Çelebi, M.** (2004). Atatürk'ün himayesinde kurulan Türk maarif cemiyeti. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 19(2), 35-53

- Çelebi, N. & Tezer Asan, H.** (2014). II. Meşrutiyet dönemi eğitimi ve insan-birey yetiştirme paradigmaları analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi - Journal of Research in Education and Teaching*, 3 (1), 262-270.
- Demir, N.** (2010). Başbakanlık Osmanlı arşivlerine göre 1877-1912 yılları arasında Kosova’da eğitim ve öğretim. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks - ZFWT*, 2 (3), 5-26.
- Demirtaş, B.** (2008). Atatürk döneminde eğitim alanında yaşanan gelişmeler. *Gazi Akademik Bakış*, 1(2), 155-176.
- Duman, A.** (2000). Yetişkinler Eğitimi, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Ergün, M.** (1982). *Atatürk devri Türk eğitimi* (No. 325). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Geray, C.** (1978). *Halk eğitimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Gündüz, M.** (2015). Türk/Osmanlı eğitim tarihinin klasik devrine kısa bir bakış. (ed. Mustafa Gündüz). *Osmanlı eğitim mirası: Klasik ve modern dönem üzerine makaleler* (2. ed., ss. 40-57). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Hakimiyeti Milliye** (16 Mayıs 1931) *Büyük Kongrede*. s.2.
- Hakimiyeti Milliye** (12 Temmuz 1931) *Lise ve Muallim Mektepleri Müdürlerinin İhtimai Açıldı*. s.1-3.
- Milliyet** (26 Haziran 1932). *Maarif Vekilinin Şayanı Dikkat İzahatı*. s.6
- Hakimiyeti Milliye** (19 Ocak 1932) *Darülfünunun Islahı. İsviçreli Pr. Malche Şehrimizde*. S.1.
- Hızlı, M.** (2002). Osmanlı klasik döneminde medrese. *Türkler*, (Cilt. XI, ss. 426- 435). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Hirsch, Ernst H.** (1998), *Dünya Üniversiteleri ve Türkiye’de Üniversitelerin Gelişmesi*. Cilt 1. Ankara: Ankara Üniversiteleri Yayınları: No.211.
- İbrahim Ethem Başaran**, Türkiye Eğitim Sistemi. *Ankara:Gül Yayınevi*, 1993, s.16.
- Koçak , C.** (22 Eylül 2012 Cumartesi) Atatürk’ün Harbiye’den hocası nasıl Milli Eğitim Bakanı oldu? *Star Gazetesi*, s,3
- Koçer, H. A.** (1987). *Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu*. Ankara: Uzman Yayınları.
- Kuran, A.B.** (2009). Harbiye Mektebi’nde Hürriyet Mücadelesi.
- MEB,TTKK: 52** (23 Mart 1932) *Muallimler Meclisi Talimatnamesi*.
- Milliyet** (04 Eylül 1931) *Maarifte Ekalliyet Liseleri*. s.3.
- Milliyet** (05 Aralık 1930) *İmtihan*. s.3.
- Milliyet** (14 Mayıs 1931) *İyi Bir Teklif*. S.3.
- Milliyet** (18 Ocak 1931). *İlk Tahsil*. s.1.
- Milliyet** (22 Temmuz 1932) *Talebe Kasketi Giyenler*. s.4.

- Milliyet** (26 Haziran 1932). *Maarif Vekilinin Şayanı Dikkat İzahatı. s.6*
- Milliyet** (14 Eylül 1932) *Üç Sene Bir Sınıfta. S.3.*
- Milliyet** (17 Ocak 1932) *Beklenen Mütehassıs Geldi. S.1.*
- Milliyet Gazetesi** (11 Eylül 1931). *Ecnebi Mektep Muallimleri Arasında Tasfiye. S.1.*
- Milliyet Gazetesi** (21 Aralık 1930) *Çocuklarını Mektebe Göndemeyen Veliler. s.3.*
- ÖZTÜRK, Faruk** (2009). Türk Eğitim sistemi ve Tarihsel Temelleri. (Kitap Bölümü). Eğitim Bilimine Giriş. 7 Bölüm. Pegem Akademi, Ankara.
- Parlak, İsmet (1995)**, *Kemalist İdeoloji’de Eğitim, Erken Cumhuriyet Dönemi Tarih Ve Yurt Bilgisi Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme. Ankara: Turhan Yayınevi. S.482.*
- SAGAY, E.** (2012). Esat Sagay Hocam Maarif Vekili Esat Sagay’ın Hatıraları.
- Sakaoğlu, N.** (2003). *Osmanlı'dan günümüze eğitim tarihi* (Vol. 2). İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Senemoglu, N.** (2003). Gelisim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya. *Gazi Kitapevi. Ankara.*
- Son Posta** (04 Temmuz 1934) *Memleket Manzarası s.4.*
- Son Posta** (21 Ağustos 1932) *Ekkaliyet Mekteplerinde. s.1.*
- Son Posta** (21 Haziran 1932) *Ecnebi Mekteplerden Bazıları Mahkemeye Verildi. s.1.*
- Son Posta** (22 Temmuz 1932) *Maarif Eminlikler. S.3.*
- Son Posta** (31 Mayıs 1931) *Sahte Mektepliler Çoğaldı. s.1-3.*
- Spring, J.** (2010). *Özgür Eğitim,(Çev., Ayşen Ekmekçi), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.*
- Şimşek, U., Küçük, B., & Topkaya, Y.** (2012). CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİM POLİTİKALARININ İDEOLOJİK TEMELLERİ. *Electronic Turkish Studies, 7(4).*
- T.B.M.M Zabıt Ceridesi,** İ.83, C:1, 27 Eylül 1930, s.30
- T.B.M.M Tutanak Dergisi,** İ 22, C:1, 07 Ocak 1932, s.171
- T.B.M.M Zabıt Ceridesi,** İ.17, C:1, 25.07.1931, s.143-152.
- T.B.M.M Zabıt Ceridesi,** İ.29, C:1, 16.07.1931, s.143-152.
- T.B.M.M Zabıt Ceridesi,** İ 70, C:2, 25. 06. 1932, s.320-327
- TBMM Tutanak Dergisi,** İ 74, C:1, 20 Mart 1926, s. 280
- T.B.M.M Tutanak Dergisi,** İ 14, C:1, 15 Haziran 1931, s. 66-70.
- T.B.M.M Zabıt Ceridesi,** İ.71, C:1, 26 Haziran 1931, s.362-363.
- T.B.M.M Zabıt Ceridesi,** İ.34, C:1, 22 Temmuz 1931, s.312-313.
- T.B.M.M Tutanak Dergisi,** İ 35, C:1, 25 Temmuz 1931, s. 355-357.
- T.B.M.M Tutanak Dergisi,** İ 35, C:1, 25 Temmuz 1931, s. 356.
- T.B.M.M Zabıt Ceridesi,** İ:4, C:22, 27.11. 1930. s.2.
- T.B.M.M Zabıt Ceridesi,** İ:14, C:1, 20.12. 1930. s.32.

T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ:4, C:23, 25.12. 1930. s.4.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ:4, C:23, 29.12. 1930. s.4.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ:4, C:24, 10.01. 1931. s.4.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ:27, C:1, 09. 02. 1931. s.27.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.19, C:5, 12.03.1931, s.10.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ:30, C:6, 17. 03. 1932. s.41.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ:42, C:8, 02. 04. 1932. s.20.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ:46, C:8, 12. 05. 1932. s.123-124.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.12, C:1, 10.12.1931, s.34.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.13, C:1, 14.12.1931, s.42.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.14, C:1, 17.12.1931, s.49.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.15, C:1, 21.12.1931, s.66
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.16, C:1, 24.12.1931, s.93
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.19, C:1, 21.12.1931, s.139
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.21, C:1, 04.01.1932, s.139
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.22, C:1, 07.01.1932, s.139
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.27, C:2, 05.03.1932, s.139
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.28, C:1, 10.03.1932, s.33
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.29, C:1, 14.03.1932, s.35
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.77, C:9, 03.07.1932, s.474.
T.B.M.M Zabıt Ceridesi, İ.54, C:8, 29.05.1932, s.343-350.

Troçki, L. (1995). *Balkan Savaşları. Çev: Tansel Güney, Arba Yayınları, İstanbul.*

Türk Dil Kurumu, Türkçe Güncel Sözlük, [Erişim:<https://wwwsozluk.gov.tr/>, 22.05.2022]

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı, Mustafa Kemal ATATÜRK [Erişim: 08.08.2022, <https://www.meb.gov.tr/ataturk/Inkılaptari/Egitim>]

Türkmen, Z. (2016). *Sultan II. Abdülhamid Döneminde Mekteb-i Harbiye-i Şahane.*

Tyler, T. R. (2021). *Why people obey the law.* Princeton university press.

Unat, F. R. (1964). *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihî Bir Bakış.* Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

Vakit (30 Ocak 1931) *İşaretler.* s.5.

Vakit (12 Eylül 1931). *M. Eminlikleri.* S.1.

Yarın (16 Mayıs 1931) *Fırka İçtimasında İzahat.* s.4.

Yarın (31 Ocak 1931) *Muallimler.* s.3

EKLER

EK 1: Cumhuriyet Gazetesinin 24 Mayıs 1938 Salı gününe ait 1. Sayfadaki Vefat İlanı

Acı bir kayıp
Eski Maarif Vekili Esad
vefat etti

Eski Maarif Vekili merhum
Esad Sagay

Eski Maarif Vekili, Büyük Millet Meclisi Hesab encümeni reisi ve Bursa sayıları Esad Sagay evvelki gece hayata gözlerini kapamıştır. Merhumun cenazesi bugün saat 11 de Maçkade Narmahı apartimanından kaldırılarak namazı Beyazıt caminde kıldıktan sonra Merkezefendideki aile makberesine defnolunacaktır.

(Arkası Sa. 5 sūfan 2 de)

Kaynak : (Cumhuriyet Gazetesi, 24 Mayıs 1938)

EK 4: Vakit Gazetesinin 12 Haziran 1931 Cuma gününe ait 1. Sayfadaki Maarif Eminliklerinin Lağvı ile İlgili ve Diğer Haberler

Yarınk Sayımızda
Kadın Sayfası

VAKIT

Kazanan Numaralar
Liste 5 inci Sayfada

14 üncü Yıl - Sayı: 4820 İdare yeri: İstanbul, Ankara ca. Vakıf Yurdu CUMA 12 Haziran (6 inci ay) 1931 Telefon: (İdare) 2.4370 - (Yazı İşleri) 2.4371 Sayısı 5 Kuruş

M. Meclisinde
İstanbul mebuslarının tahlifleri yapıldı
Ankara, 11 (A.A.) - E. M. Meclisi bugün reis vekili Refet Beyin riyasetinde toplanmıştır. Kütahya mebusuna imtiyaz edilmiş Alaettin ve Halil Beylere ait intihap mazbataları muhtemelen görüşülerek mazbataları tetkik edilmesine verilmiştir. Burdur mebusu Halil İstanbul mebusları Sadettin, Alaettin Cemil ve Ziyaettin Beylerin intihap mazbataları kabul edilmiş ve Sadettin Rıza ve Mitat ve Alaettin Cemil Beylerin tahlifleri yapılmıştır. Meclis cumartesi günü toplanacaktır.

M. Eminlikleri
Teşkilâtın lağvı takarrür etti
Eminler müfettiş oluyorlar
Ankara, 11 (Telefon) - Bütçe encümeni maarif eminliklerinin lağvı hakkındaki mürakereyi ikmal etmiştir. Lâyhada eminliklerin lağvı ve bu sebeple müfettişlik teşkilâtına yeniden 12 müfettişlik ilâvesi teklif olunuyordu. Encümen, bütçeye harırah için ilâveten konulan (1500) lira ile müfettişlerin esaslı bir faaliyet gösteremeyeceklerine kanaat hasıl etmiş ve maarif müdürlükleri teşkilâtının takviyesini vaziyetin icabına daha uygun bulmuştur. Müfettişlerin maarif müessesatının müttekâsif bulunduğu yerlerde maarif müdürlüğü vazifesini de ifa edebileceklerinin beyan edilmesi üzerine encümen birinci sınıf müfettişlerin (2) yerine (3), ikinci sınıf müfettişlerin de (6) yerine (12) olması teklifini kabul etmiş, bu hususa, yalnız Bursa mebusu doktor Galip Bey taraftar olmadığını beyan etmiştir. Lâyhanın kabulünden sonra (12) maarif emini, (1) muavin, (37) mümev

F. Grupunda
Dün hararetili bir içtima oldu
Ankara, 11 (Telefon) - Fırka grubu, bugün sabahleyin saat 10.30 da ve öğleden sonra saat 2.30 da toplandı. Ve memur kadroları münhallerine memur tayin edilip edilmemesi ve 30 senelik memurların tekaüde sevk edilip edilmemeleri etrafında müzakerede bulundu. Bir çok mebuslar, kadro münhalleri, tahsisatın tasarrufu ve 30 seneyi dolduran memurların tekaüt edilip edilmemeleri etrafında leh ve aleyhte söz söylemişlerdir. Maliye vekili B. bütçe lâyhısındaki hükümet teklifleriyle

Randevu evinde cinayet
Kıskançlık yüzünden bir genç bıçakla öldürüldü
Beyoğlundarandevu evlerinin birinde evvelki gece kadın yüzünden bir cinayet olmuş ve bir genç bıçaklanarak öldürülmüştür. Taria başında yağ hane sokaklarında Kadriyenin idare ettiği randevu evine dün gece Mehmed ismail, Zeki Halit, dökmeci Muharrem Muhittin isminde üç arkadaş gelerek eğleneceklerini bildirmişler ve rakı almamak

İşretlisiz katil Muharrem, diğer katıglardan Zeki Mustafa B., evde bulunanlara Muallanın derhal getirilmesini söylemiş de bunun mümkün olmadığını görünce hızla kendini

Kaynak : (Vakit Gazetesi, 12 Haziran 1931)

EK 5: Cumhuriyet Gazetesinin 12 Temmuz 1931 Pazar gününe ait 1. Sayfadaki Maarif Vekili ile İlgili ve Diğer Haberler

bir vatan haini bir vakitler Eskişehir'de bulunmuştu. Onun hiçbir hiyanet ve mal'anetini o temiz muhitin yüksek halkı yakından görmüştü. Bugün bütün milletin gözü önünde cereyan eden mücadelede Eskişehir iste daha dün denilecek yakın bir maziye memleket hayat ve memalıtı kavgasına uğrayan şimdi orta - lığı velleyle vermek istiyen hainlerin ne mal'anetler irtikâp etmiş alıklar olduğunu bütün bir salâhiyetle bağırarak vaziyette bulunuyordu. Bu vatan vazifesinin önünde Eskişehir gibi çok vatanperver bir muhit asla tereddüt edemezdi. O nun lütufkâr devletine derhal icabet etmek benim için borç oldu.

Eskişehir cuma öğitiminin muhtemem tezahürleri içinde hamiyet duygularının şöhâleleri kudretle taşan heyecanları içinde hainlerin maskelerini surlarlarından çekip çıkararak onları bütün vatana hakiki manakara kıyafetlerle gösterdi, ve böyle vaziyetlerde her milletin ala - cağı kararı izhar etti: Devlet otoritesi vatan hainlerine karşı vazife - sini ifa etmezse millet uhdesine düşen vazifeyi ifa etmekten geri durmaz. Mes'ale nihayet ahlâkîlıkla mücadele sararetini ifade eden bir vaziyettir.

Halk yüksek heyecanlarını taşıdığı Eskişehir öğitiminde muhtemem Eskişehir'lerden yalnız bana yüksek şevketler ifade eden talifler görmekle kalmadım, belki vatani ve milli vazifelerimiz hususunda onla - rın yüksek ve azimkâr takdirlerinden kıymetli dersler de almış oldum.

Bunu bütün samimiyetle bir hakikat olarak ilan ederken muhtemem Eskişehir'lilere yeni fahri bemseri - lerinin bütün şükran hîslerini de tekrar tekrar sunmakla saadetler duyuyorum.

Asla Eskişehir'in gittiği yol Gazî - nin ve arkadaşlarının inkılâp ve itikâ yoludur. Zaten bütün memleket ve millet aynı yoldadır. Bundan en kat'î surette emin olalım.

Gümrükler	4.226.250
Tabii ve Kadastır	1.111.418
Dahiliye Vekâleti	1.159.506

Mektep müdürleri kongresi dün açıldı

Maarif Vekili bir nutuk söyledi, ve tedrisat münakaşalarına geçildi

Ankara 11 (Telefonla) — Lise ve muallim mektepleri müdürleri kongresi bugün saat 11 de Ticaret mektebi salonunda Maarif Vekili Esat Beyin riyasetiyle toplandı. Vekil B. mektep mefhumu, milli terbiye ve ilmi zihniyetlerin inkişafı, mesleki ve içtimai bilgiler, rabtalarda amelîlik ile bu mekteplerdeki talim heyetleri ve vazaifi etrafında uzun ve mühim bir nutuk irat etti.

Dün mühitin bir nutuk irat eden Maarif Vekili Esat Bey mekteplerde talebe teşekkülleri ve mesguliyetleri, spor, orta mektep ve lise programlarının umumî hatları, talebeye verilecek terbiye ve gayeleri, bu esaslara göre mekteplerin hayat ve tedrisatının tesbiti, kız mekteplerinde verilecek terbiye, talimatnamelerde tadilî teklif olunan maddeler bulunmaktadır.

mince çarpmak ve maddi im - kânların hududundan hiç bir za - (Mabaddi 8 inci sahifede)

Piyanko çekildi

200 bin ve 50 bin liralık ikramiyeler dün çıktı

Tayyare piyangosunun altın - cı keşidesine dün başlanmış ve 200 bin liralık büyük ikramiye 48839 numaraya, 50 bin lira - lık ikramiye 5741 numaraya, 40 bin liralık ikramiye 34193 numaraya çıkmıştır.

Dün çıkan piyango numara - ları sıralanmış olarak iç sa - hifelerimizdedir.

İkinci celse

Büyük Millet Meclisinde matbuat münakaşası

Büyük Millet Meclisinin 5 tem - muz celsesinde cereyan eden mü - zakeratın birinci celsesi metnini dünkü nüshamızda ikmal etmiş - tik. Bugün de ikinci celsenin ne - rine başlıyoruz:

İkinci celse

Şeref Beyin nutku

Reis — Celse açılmıştır.

Şeref Bey (Edirne) — Efendiler; ü - ç aziz arkadaşım matbuat hüriye - tini sui istimal edenler hakkında Meclisi âlinize takdim ettiği isti - zah takdir üzerine müzakereyi kabul buyurdunuz. Bu memleketin kana - yan bir yararına kudretli parmağı - nızı bastınız. Bu Meclüs; en ehemli günlerde, en düşkün dakikalarda,

Tefik Rüşti B. dün Meclisçe raporun istahbarı söylerken

Harcıye Vekili Tefik Rüşti Bey dün Ankara'dan şehrimize gelmiş - tir. Erkanı hükümet bundan vakile - merasiminde rüesayi hükümetten pek çokları hazır bulunmamıştır. Tef - fik Rüşti Bey Muhtelit Mübadele (Mabaddi 2 inci sahifede)

Yeni pullar basılıyor

Damga matbaası 19 muhtelif renkte 120 milyon pulun tab'ına başladı

Damga matbaasında basılmaya başlanan 120 milyonluk pulun tab'ına başlanmıştır. Damga matbaasının başkanı Şeref Bey'in başkanlığında matbaanın 3 esli müessesesi ile pulların son rilen bu pulların Avrupa'da ta - bettirilenlerden farklı olmadığı anlaşılmıştır. Bütün pullarda Gazî

Kaynak : (Cumhuriyet Gazetesi, 12 Temmuz 1931)

EK 6: Cumhuriyet Gazetesinin 1 Şubat 1931 Pazar gününe ait 1. Sayfadaki Maarif Siyaseti ile İlgili Haberler

Maarif siyaseti

Programın temeli cehlin izalesidir

*Maarif Vekili Esat B. siyasetinin
esaslarını izah ediyor*

Maarif Vekili Esat B.
Maarif Vekili Esat Bey Maarif İşleri hakkında atıdaki beyanatta bulunmuştur:

« — Hükümetin Maarif siyasetindeki ana hatlar, bizim ihtiyaçlarımızın, mevcudu bulunan şeylerdir. Terbiye ve tedrisatımızın en bariz seciyesi yeni nesle bir kültür vermek ve her Türk gencini vatan için fedakâr bir milliyetçi olarak yetiştirmektir. Kızlarımızın terbiyesine
(Mabdâ 3 üncü sahifede)

Anadolu Ajansı

Yeni U. Müdür Muvafak Bey işe başladı

mak kabil midir?

Maarif siyaseti

(Birinci sahifeden mabett)

erkek çocuklarımız kadar ehemmiyet vermekteyiz.

Maarif programımızın temel taşı cehlin izalesidir. Bütün millete okuma, yazma öğretmek, fik tahsilin mecburi olmasını bir hakikat haline getirmek ve mesleki tahsil ve ihtisasa ehemmiyet vermek azımdayız. Yüksek tahsil görenlerin adedini çoğaltmak vazifemizdir. Bu meyanda bir sanayi Darülfünunu açmak tasavvurlarımız meyanındadır. İkinci bir Darülfünun açmak mes'elesine gelince memleketin her tarafında hakikaten çayını şükran bir tahsil arzusu mevcuttur. İstanbul Darülfünununun daki talebe miktarı her sene artmaktadır. Bu sebeple hükümet merkezi olan Ankara'da ikinci bir Darülfünun açmak Vekâletin çok istediği şeylerden biridir. Şu kadar ki Darülfünun açmak sadece hoca mes'elesi değil, masraf mes'elesidir. Mamefi hükümet merkezinde yüksek ilim müesseselerinin inkişafı için her türlü fedakârlığı göze almak tabiidir.

Esat Bey bundan sonra İrtica hadisesinin feci sahnesine intikal ederek orada bulunan bazı gençlerin lâkayt kalmalarının eski devir zihniyetlerini tasarruflarından ileri geldiğini söyleyerek demiştir ki:

« — Ruhun ihtiyar olan gençler daima her yerde görülmüştür ve menfaat hürule cinsyetlere kadar giden insanlar arasında da her yaşta kimseler bulunabilir.

Muhakkak olan şudur ki Cumhuriyet terbiyesi almış, Cumhuriyet fikirleriyle yetişmiş ve Cumhuriyetin muhafazası için seve seve hayatını vermeye amade kuvvetli bir Türk gençliği vardır ve var olduğunu da o facianın yüksek şehidi olan Kubilây hiç tereddütsüz canını feda etmekle isbat etmiştir.

Mekteplerimiz genç Türk nesline en canlı bir Cumhuriyet ve milliyet terbiyesi vermektedir. Ve bu terbiyenin mecburi tahsil tevasi suretile bütün Türk gençliğine tezmîli hedefimizdir.»

Kaynak : (Cumhuriyet Gazetesi, 1 Şubat 1931)

EK 7: Cumhuriyet Gazetesinin 21 Ocak 1931 Çarşamba gününe ait 2. Sayfadaki Kadın Öğretmenlerin Güzellik Yarışmasına Girdiği İddiası ile İlgili ve Diğer Haberler

Güzellik müsabakası etrafında dedikodu!

(Dünya emlakçısı haberi)

...Lehistan'da Kurjor Gergone gazetesi, Macaristan'da Zahasi Eilat mecmuası, Yugoslavya'da Vereme gazetesi, Romanya'da Universal gazetesi...

Bizim bazı basur arkadaşlarımız, Türkiye Güzellik Kraliçesinin Türkiye'de neden bir gazete tarafından ithap edildiği hakkındaki meraklıları zail oldu mu?

Bu işin Cumhuriyet tarafından yapılmışın sebebi ise bizim böyle bir güzellik müsabakası yapmayı diğer arkadaşlarımızdan evvel düşünmüş ve yapmış olmamızdır.

Maarif Vakfının teessürü

Ankara'dan rüfakamızdan birine gelen bir telgrafnameye nazaran bizim muallim hanım güzellik müsabakasına girmiş ve Kraliçe ithap edilmiş olması Maarif Vakfında büyük teessürü mucip olmuştur. Eğer bu teessür hakikaten vaki ise güzellik bir kabahat ve güzellik müsabakasına girmekle yüzyüzcük bir hareket mi bulunmuşlardı? Edop ve terbiye edilmeye bedel bir müsabakaya girmenin bir ayıp, bir eürüm addedildiği günler marjine karışmıştır. Güzellik müsabakası dünyamı her memleketinde yapıyor ve bu asrda artık hiç bir yerde bu müsabakalar ahlaka muayir addedilmiyor.

Nitekim Maarif Vakfının amri ve idareci altında bulunan beden terbiyesi kız muallim mektebinin talebesi daima idman müsabakaları ve yarışmaları yapıyor ve beden terbiyesi ile güzelleşen vücutlarının civaklığını ve kudretini gösteriyorlar. Bu hareket

Sehir ve memleket haberleri

Hariç ticaretimiz 1929 da 101 milyon lira açığımız var

1929 yılı teğminatında ithalat ihracat farkı

Gümrükler Umum Müdürlüğünün 1930 teğminatı ayını olarak açıkladığı harici ticaret istatistikleri hususunda aşağıya dercediyoruz:

1929 yılı teğminatında ithalattır 16.187.243 liradan ibaret iken 1930 senesinde aynı ay ithalattır 14.122.359 liraya baki olmuştur.

Aynı ayın 1929 ihracatı ise 6.736.504 lirası 1930 ihracatı da 17.408.945 liradır.

Şu hesaba göre teğminatın farkı 10 milyon 723.489 liradır. Bunun ticareti bakımından tehlike çıkarak kaydedildiği 1929 yılının bir senelik ihlalatı faktörü 350.290.579 liradır. Bu da 1928 senesinde nazaran 32.763.694 lira fazla zararı ortaya koymuştur.

Ihracatımız 1928 de 173.837.439 lirası 1929 da 153.214.071 liradan kalmıştır. Şu hale göre ticareti bakımından ihracat faktörü ihlalat faktöründen 101 milyon 81.368 lira naksettir. Bu açığın memleketimizin için soran dikket bir yetim teskil ettiğine şüphe yoktur.

Şehir işleri

Otomatik telefon tesisi

Şehirde otomatik telefon tesisi için harikalar devam etmektedir. Otomatik tesisi evvel İstanbul şehrinde yapılmış olan yeni telefon tesisi otomatik telefon rüze yapılmıştır.

Bundan başka otomatik telefonun merkezi olması için yahu umuma bulundurulmuştur. Bunun için telefon tesisi yuğünden bazı baki eklemlerin telefon numaraları bu esat işleri de yapılmıştır.

Bu esat işleri telefon açılması merkezi olarak yapılmış yahu merkezi numarası ay-

Siyasi icmal

Cemiyeti Akvam Meclisi

Cemiyeti Akvam meclisi 10 Ocak tarihinde Cemreye toplandı. Bu toplantıda Cemiyet üyeleri Lehistan aramızda müsabakat ve dolayısıyla ithap meselesi için uzun bir ehemmiyetli hür tartışmalar yaptılar. Çünkü sulu ve müsabakatın memleketimizin için zararı çoktur. Ancak bu işin için zararı çoktur. Ancak bu işin için zararı çoktur.

Orta Anadoluya ve vilayeti karışmaya Sark ve Cengiz indulattırından girmiş olan vebal bakari ile esat suretinde mücaddeleye devam edilmektedir. Memleketin besleme istihlalı veyahut olan suların mahalliyet için sulu ve bu memleketin zararına all sulu mevzuat istihlalatından istihlal ettirilmiş ay netice sayım çıkartılır.

1922 senesinden 1930 senesine kadar 8 sene zarfında memleketimizde bu hastalığın olan suların sulu 69 bin 260 dir. İhtif edilmiştir 34 bin 263 tırak 24 meclisi 104 bin 373 hayvandır.

"Halkın kalkındır ilim ve terbiyeyi gözetilerek" yayınladığı "büyük" tabiriyle hem bir dercede (4 bin 1000) ilimetre mürabası bir hayvan noksan olma dolayısıyla salihiyetler zevat; bu miktar yarıdan fazla eksik bulmaktadır. Bunun; İhtif masrafları dolayısıyla devletin kabandan çıkan 1 milyon küsur lirası ile hastalığın istihlalı menesterek için konulan herşey netice etkilerden hayvan ticaretinden mütevellit zararlar da ilave edilirse meclisimizin yalnız su bir tek hayvan hastalığı yuğünden ne kadar zararlar girdiği tesahür eder.

Hayvanlarımız arasında müsabakalar açılması bundan önce bilhikmet de müsteve tabanda hayvanlarımızı serber ettikten başka oraları mütevellitler de müstermiştir.

M. Fokas

Mübadele işleri tesri edilecektir diyor

Mülkiye hakkı var mı, yok mu?

Kaynak : (Cumhuriyet Gazetesi, 21 Ocak 1931)

EK 8 : Son Posta Gazetesinin 21 Haziran 1932 Salı gününe ait 1. Sayfadaki Ecebi Mekteplerle ilgili ve Diğer Haberler

Genel Kurul - 1932

21 HAZİRAN 1932

Ecnebi Mekteplerden Bazıları Mahkemeye Verildi

Kendilerine İstisnâ Muamele Yapılan Elli Talebe İmtihane Alınmayacak

Maarif Müfettişleri tarafından yapılan tabrikat ve tetkikat neticesinde ecnebi mekteplerinden bazıları kanun hükmüne talebe kayıt ve kabul ettikleri anlaşılmıştır. İlk tahsilini bitirmemiş olan Türk çocuklarının ecnebi mekteplerine alınmayacağı hakkındaki kanun hükmünü unutmamış olan bu mekteplerin isimleri Maarif Vekâletine bildirilmiştir. Vekâlet Beyoğlundaki Fransız mekteplerinden "Sent Pülşeri" nin mahkemeye verilmesini Maarif Müdüriyetine bildirmiş, Müdüriyet bu mektebi mahkemeye vermiştir. Diğer bazı mekteplerin de yakında mahkemeye verileceği tahmin olunmaktadır.

hanlara girmekten menedilmiştir. Bu çocukların ana ve babaları, Maarif Müdüriyetine müracaat ederek çocuklarının imtihanlara kabulünü istemektedirler. Fakat çocuklar büyük oldukları sınıflara alındıkları için hiçbir muamele yapılmayacağı söylenmektedir.

Aldığımız mevzuat haberlere göre, hususî ve ecnebi mekteplerin daha sıkı ve daha yeni esaslar dahilinde tetkik ve murakabe edilmesi lüzumu şiddetle hissolunmaktadır. Bu mesele hakkında müfettişlerden malûmat alınmış ve bir talimatname projesi hazırlanmıştır. Talimatnamenin yeni ders senesi başlangıcına kadar hazırlanması ve tatbik sahalarına

Maarif Vekili Esat

Bu resim Berlinde alınmıştır. Büyük ve muhteşem otellerden birinin merdivenine illice ederek uykuya dalmış bir takım işsizleri gösteriyor. Bugün Almanyadaki işsizlerin miktarı 6 milyon gibi korkunç bir adettir. İngiliz Başvekili Mister Makdonald'a göre bütün dünyadaki işsizler 25 milyondur. Bugün 9 uncu sayfamızda mühim bir yazı vardır. Onu okursanız daha birçok şeyler öğreneceksiniz.

Kıymetli Bir Teberru

Gazi Hz. nin Fenerbahçeye Hediyesi

Ankara, 20 (A.A.) - Rejîs-cümhur Hazretleri Türk sporcu gençliğine karşı daima ibraz buyurdıkları alakaya zamime olarak ahiren binası

Profesyonel Olalım Mı?

Para Kazanmak İstiyenler Manevra Çeviriyorlar

Tevfik Bey Diyor Ki: "Sporcu İskele

Kaynak : (Son Posta Gazetesi, 21 Haziran 1932)

EK 9 : Milliyet Gazetesinin 4 Eylül 1931 Cuma gününe ait 2. Sayfadaki Maarif Ekalliyet Liseleri ile İlgili ve Diğer Haberler

den den fiatle kumruğu... aldyından Maliye Vahâletine bu için tacili münasip olacağını bildirmişti.

Vapourcular birliğinde yarın içtımâ var

Aldığımız malumata nazaran Yarın Vapourcular birliğinde müli vapour aramaları fevkalâde bir içtımâ yapacaklardır. Bu içtımâsın muhtelif sebopleri vardır. Fakat söylenişine göre, en mühim sebop, ezeli deri rekabet meselesidir. Bu meydana vapourcular arasında Seyriselâsinin dâhil olmayacağı bir blok tertip edileceği de söylenmektedir. Her halde ticaret bahariyesindeki karışıklığın bu içtımâdan sonra kat'î bir vechâe alınması ihtimali kuvvetlidir.

Arpa fiatları gittikçe yükseliyor

Bu sene az arpa ihtisâl edileceğine dair mevsim bîdâyetinde bazı mühim müteahhil, mem lekâhlerde yapılan tahminler gün geçtikçe kal'iyet kâyetmektedir. Şimalî Amerikâda arpa stokları çok azdır. Romanya'da bu sene arpa az ekilmiştir. Zeriyyat tahsası geçen seneden 185,000 hektar daha azdır. Macaristanda ve sair mücavir mem lekâhlerde de arpa mahsulü bu sene geçen senelerden çok azdır. Piyasada balen hâkim olan Kanadâda, bu sene az mahsul ve az stok olduğunu bilânen el kârindeki malları çıkarmakta istical etmektedirler. Fiatlar her tarafta yükselmekte olup piyasalar istekli ve sağlamdır. Cihan piyasalarının bu vaziy-

Sebae fiatları bu sene fevkalâde ucucaştır. Hatta denilebilir ki, bu sene 1914 senesinden, yani harbi umumî bîdâyetinden beri görülmemiş bir fiatle düşmüştür. Bîhâssa febrin muhtelif sentlerinde kurulan pazarlarda bu ucucluk daha bariz olarak, göre çırpılmaktadır. Patlıcaanın tanesi meyve hâlinde en paraya kadar satılmaktadır. Do matemîs okkâsı iki kurupa kadar düşmüştür. Söylenişine göre sebze fiatlarının bu sene çok düşük olmasının sebebi konserve fabrikalarının müdâyyatâta bulunmamasıdır. Mazmâfih son yağmurlardan sonra sebze fiatlarının bir kaç gün için yükselmeye beklenmektedir.

Kambiyo Borsası

İterlis 1890,	Kuron 15,93,
Dolar 0,47,23,	Şiling 3,36,00
Frank 12,00,30	Pezeta 5,22,40
Libre 9,01,50	R. mark 1,98,10
Fransız 3,38,76	Zloti 4,50,
Drahm 36,47,	Pengö 2,74,40
Frank 1,742,40	Ley 79,38,
Leva 68,15,	Dinar 28,90,
Florin 1,17,	Çervonca 1088

Borsa	Altın	914,50
hâziri	Mecdelye	52,50
	Banknot	268,

Ekâm ve Tahvilâtı nerfi

hükûmî dâhil	92,50
Dünyâ muvâhhibe	68,
İkrâmiyel Deniryolları	3,50

Bugün at koşularının sonuncusu yapıyor

geçirmiş potesestir. Zâter ve novadan Cesare Battisti vapuru ile hareket etmişlerdir. Uzmanımıza ugramadan evvel Pirede bir müddet, belki bir hafta tevakküf etmeleri takarrür etmiştir. Lâzime muallimleri refakât etmektedir. M. Musollînin Fajist tacileri evvelki seyahatlerinde şehrimize gelmiş olan küçük çocuklarının bu işle beraber oldukları söylenmektedir.

Esnaf cemiyetleri reislerinin içtımâsı

Her ayın ilk cumartesinde olduğu gibi, bu cumartesi de Esnaf cemiyetleri reisi ve kütübî umumîleri Ticaret odasında içtımâ edecektir.

ler 58 kilo tayyacaklardır.

Üçüncü koşu (İkinci İnküv koşusu)

İki yaşındaki halisân Türk melek ve dişi taylara masustur.

İkrâmiyesi: 1800 liradır.

Birinciyi: 1200 liradan madda bu koşuya giren hayvanlar için verilen dubulye ücretlerinin mecmuu.

İkinciye 300 lira, üçüncüye 100 liradır.

Dubulyesi 16 liradır.

Siklet: 56 kilodur.

"Birinci İnküv, koşusuna kâzanan taya iki kilo ilâve edilir. Mesafesi 1000 metredir.

Bu koşuya bey at kaydedilmiştir.

Dördüncü koşu (Handikap)

[Uzun çagur koşusu]

Dört ve daha yukarı yaştaki yerli ve arap at ve kızaklara mahsustur.

İkrâmiyesi 800 liradır.

Birinciyi: 700 liradan madda bu koşuya giren hayvanlar için verilen dubulye ücretlerinin mecmuu.

Birinciyi 78 lira, üçüncüye 26

Çok zengin bir spor günü...

Futbol, Voleybol, güreş, Yüzme müsabakaları yapılacaktır..

Bu günün spor noktası en azından çok zengin bir gündür. Sporun muhtelif yerlerinde muhtelif spor hareketleri yapılacaktır. Zaten bu sene yaz mevsimi çok şüpheli spor seyranları ile geçmiştir. Gelmiş günün bîdâyetinde: Evvelî bir kaç futbol maçı vardır. Bunlarda mühim olan hiç şüphesiz ki İstanbul İnküv Birliğinin iki maçtır. Maarûf bununda Stadyumda ki maçların ehemmiyetini aldığını şüphesiz istemiyorum fakat ne de olsa eradükiler birer antreneman beridâhler ise bir iki maçtır. Onun için İnküv Birliğinin maçlarından evvelki bahsetmeği daha mevâzık görüyoruz.

Denizcilik heyetinin yeni kararları

Denizcilik Heyetinin 25 nci ve 26-27-28 tarihli toplantıları karar taahhüt eder. Sporun yalnız bir şubesi değil, muhtelif şubelerle meşgul olmak lâzımına bu olan Denizcilik Heyeti 831 senesi bîdâyet yapacağı programında, aynı zamanda bu sene de bir başlangıç olmak üzere bir Deniz Bayramı tertip etmiş ve burada "Yüzme, atama ve kürek" olmak üzere üç muhtelif sporun aynı alet tarafından vasatî bir derecede yapılmasını talep etmiştir. Bu da ilk senesi için muvaffakiyetle tatbik edildi. Buna kâya sporlerle de tatbik ve "Beş İnküv, de tamamı eradükü" spor alâmeti ve ne istiklak kâhâden ve müteahhil seneler imtihânda devam ile mübahâsâların terfi suretile başka memlekelerde tatbik edilen usulün gelecek sene memlekemizde de tatbiki için teşebbüsata girişmiştir.

Heyetimiz bu sene daha mevâzım geçmeden bu İnküvün "Yüzme"de tatbikiâne karar vermiştir.

Bu her, İnküv gençlerinden ihâret olacaktır:

1 - 100 m. serbest yüzme zamanı 1,40 d.

2 - 100 m. sırt üstü yüzme 2,8

3 - 100 m. kurbalana 2,15

Bu günün spor noktası en azından çok zengin bir gündür. Sporun muhtelif yerlerinde muhtelif spor hareketleri yapılacaktır. Zaten bu sene yaz mevsimi çok şüpheli spor seyranları ile geçmiştir. Gelmiş günün bîdâyetinde: Evvelî bir kaç futbol maçı vardır. Bunlarda mühim olan hiç şüphesiz ki İstanbul İnküv Birliğinin iki maçtır. Maarûf bununda Stadyumda ki maçların ehemmiyetini aldığını şüphesiz istemiyorum fakat ne de olsa eradükiler birer antreneman beridâhler ise bir iki maçtır. Onun için İnküv Birliğinin maçlarından evvelki bahsetmeği daha mevâzık görüyoruz.

cek mektuplar

"Cidna,, tayyare şirketi 1 Eylül'den 3 teğrinin ve kadar sonbahar tarifasını tatbik edeceği için saat 9,5 a kadar posta giselerinde tayyare için mektup ka bul edilecektir.

Maarife Ekalliyet Liseleri

Bu seneden itibaren talebe bakalorya imtihanı verecek

Bu seneden itibaren ecnebi ve ekalliyet liselerinde de talebe mezun olurken, bakalorya imtihanını tabii tutulacaktır. Bu imtihanlar için bazı esaslar teccibi edilerek, âlakâdarlara tebliğ edilmiştir. Buna nazaran ecnebi ve ekalliyet liseleri de bakalorya imtihanlarını kendi mekteplerinde yapacaklardır. Ancak tabii oldukları bu imtihandan sonra alacakları şahadetnameler yalnız askerî ve memuriyet hususunda müteahhil olacaktır. Darülfünuna ve yüksek mekteplere girmek isteyenler bakaloryalarını resmi liselerde vermezse mecburdurlar. Kendi mekteplerinde bakalorya vermiş bir talebe Darülfünuna ancak muvakkat talebe olarak girebilecek ve girdikten sonra resmi bir lisede bakaloryasını verdiğinden sonra Darülfünunda asıl talebe olabilecektir. Bu esas Avrupa bakalorya talimatnamelerinden alınmıştır.

Zekâi B. geldi

Millî Müdafan Vekili Zekâi Bey diñkü trenler şehrimize gelmiştir.

Tifo.

Dün birî Samsun, diğeri Tekirdağ'dan gelen iki yolcudan tifo arzâi görülmüştür. Bu iki yolcu ile beraber Feriköyde tifo yayılana bir kadın Cerahpâşa hastanesine kaldırılmışlardır.

Bir tektip

Unvan Kapulu Cemiyetinden.

Millî Ticaret mecmuasını 1 Eylül 1931 tarihli mîshânda Kapulu esnâfın cemiyetinin vaki şükretlerini tatbik ediliği ve idare heyetinin mahkemeye verileceği hakkındaki yazıları halâki hakikat olduğundan tektip olunur.

Nasıl ezildi

1837 numaralı otomobilde 40 for muvini Muzaffer Efendi evvelki gün şoförün haberi olmadan otomobilin arkasındaki tamponun üzerine oturmuş 40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-1049-1050-1051-1052-1053-1054-1055-1056-1057-1058-1059-1060-1061-1062-1063-1064-1065-1066-1067-1068-1069-1070-1071-1072-1073-1074-1075-1076-1077-1078-1079-1080-1081-1082-1083-1084-1085-1086-1087-1088-1089-1090-1091-1092-1093-1094-1095-1096-1097-1098-1099-1100-1101-1102-1103-1104-1105-1106-1107-1108-1109-1110-1111-1112-1113-1114-1115-1116-1117-1118-1119-1120-1121-1122-1123-1124-1125-1126-1127-1128-1129-1130-1131-1132-1133-1134-1135-1136-1137-1138-1139-1140-1141-1142-1143-1144-1145-1146-1147-1148-1149-1150-1151-1152-1153-1154-1155-1156-1157-1158-1159-1160-1161-1162-1163-1164-1165-1166-1167-1168-1169-1170-1171-1172-1173-1174-1175-1176-1177-1178-1179-1180-1181-1182-1183-1184-1185-1186-1187-1188-1189-1190-1191-1192-1193-1194-1195-1196-1197-1198-1199-1200-1201-1202-1203-1204-1205-1206-1207-1208-1209-1210-1211-1212-1213-1214-1215-1216-1217-1218-1219-1220-1221-1222-1223-1224-1225-1226-1227-1228-1229-1230-1231-1232-1233-1234-1235-1236-1237-1238-1239-1240-1241-1242-1243-1244-1245-1246-1247-1248-1249-1250-1251-1252-1253-1254-1255-1256-1257-1258-1259-1260-1261-1262-1263-1264-1265-1266-1267-1268-1269-1270-1271-1272-1273-1274-1275-1276-1277-1278-1279-1280-1281-1282-1283-1284-1285-1286-1287-1288-1289-1290-1291-1292-1293-1294-1295-1296-1297-1298-1299-1300-1301-1302-1303-1304-1305-1306-1307-1308-1309-1310-1311-1312-1313-1314-1315-1316-1317-1318-1319-1320-1321-1322-1323-1324-1325-1326-1327-1328-1329-1330-1331-1332-1333-1334-1335-1336-1337-1338-1339-1340-1341-1342-1343-1344-1345-1346-1347-1348-1349-1350-1351-1352-1353-1354-1355-1356-1357-1358-1359-1360-1361-1362-1363-1364-1365-1366-1367-1368-1369-1370-1371-1372-1373-1374-1375-1376-1377-1378-1379-1380-1381-1382-1383-1384-1385-1386-1387-1388-1389-1390-1391-1392-1393-1394-1395-1396-1397-1398-1399-1400-1401-1402-1403-1404-1405-1406-1407-1408-1409-1410-1411-1412-1413-1414-1415-1416-1417-1418-1419-1420-1421-1422-1423-1424-1425-1426-1427-1428-1429-1430-1431-1432-1433-1434-1435-1436-1437-1438-1439-1440-1441-1442-1443-1444-1445-1446-1447-1448-1449-1450-1451-1452-1453-1454-1455-1456-1457-1458-1459-1460-1461-1462-1463-1464-1465-1466-1467-1468-1469-1470-1471-1472-1473-1474-1475-1476-1477-1478-1479-1480-1481-1482-1483-1484-1485-1486-1487-1488-1489-1490-1491-1492-1493-1494-1495-1496-1497-1498-1499-1500-1501-1502-1503-1504-1505-1506-1507-1508-1509-1510-1511-1512-1513-1514-1515-1516-1517-1518-1519-1520-1521-1522-1523-1524-1525-1526-1527-1528-1529-1530-1531-1532-1533-1534-1535-1536-1537-1538-1539-1540-1541-1542-1543-1544-1545-1546-1547-1548-1549-1550-1551-1552-1553-1554-1555-1556-1557-1558-1559-1560-1561-1562-1563-1564-1565-1566-1567-1568-1569-1570-1571-1572-1573-1574-1575-1576-1577-1578-1579-1580-1581-1582-1583-1584-1585-1586-1587-1588-1589-1590-1591-1592-1593-1594-1595-1596-1597-1598-1599-1600-1601-1602-1603-1604-1605-1606-1607-1608-1609-1610-1611-1612-1613-1614-1615-1616-1617-1618-1619-1620-1621-1622-1623-1624-1625-1626-1627-1628-1629-1630-1631-1632-1633-1634-1635-1636-1637-1638-1639-1640-1641-1642-1643-1644-1645-1646-1647-1648-1649-1650-1651-1652-1653-1654-1655-1656-1657-1658-1659-1660-1661-1662-1663-1664-1665-1666-1667-1668-1669-1670-1671-1672-1673-1674-1675-1676-1677-1678-1679-1680-1681-1682-1683-1684-1685-1686-1687-1688-1689-1690-1691-1692-1693-1694-1695-1696-1697-1698-1699-1700-1701-1702-1703-1704-1705-1706-1707-1708-1709-1710-1711-1712-1713-1714-1715-1716-1717-1718-1719-1720-1721-1722-1723-1724-1725-1726-1727-1728-1729-1730-1731-1732-1733-1734-1735-1736-1737-1738-1739-1740-1741-1742-1743-1744-1745-1746-1747-1748-1749-1750-1751-1752-1753-1754-1755-1756-1757-1758-1759-1760-1761-1762-1763-1764-1765-1766-1767-1768-1769-1770-1771-1772-1773-1774-1775-1776-1777-1778-1779-1780-1781-1782-1783-1784-1785-1786-1787-1788-1789-1790-1791-1792-1793-1794-1795-1796-1797-1798-1799-1800-1801-1802-1803-1804-1805-1806-1807-1808-1809-1810-1811-1812-1813-1814-1815-1816-1817-1818-1819-1820-1821-1822-1823-1824-1825-1826-1827-1828-1829-1830-1831-1832-1833-1834-1835-1836-1837-1838-1839-1840-1841-1842-1843-1844-1845-1846-1847-1848-1849-1850-1851-1852-1853-1854-1855-1856-1857-1858-1859-1860-1861-1862-1863-1864-1865-1866-1867-1868-1869-1870-1871-1872-1873-1874-1875-1876-1877-1878-1879-1880-1881-1882-1883-1884-1885-1886-1887-1888-1889-1890-1891-1892-1893-1894-1895-1896-1897-1898-1899-1900-1901-1902-1903-1904-1905-1906-1907-1908-1909-1910-1911-1912-1913-1914-1915-1916-1917-1918-1919-1920-1921-19

EK 10 : Son Posta Gazetesinin 21 Ağustos 1932 Pazar gününe ait 1. Sayfadaki Ekalliyet Mektepleri ile İlgili ve Diğer Haberler

Bitliste On İki, Mardinde İki Şerir Ele Geçirildi

Bitlis, (Hususi) — Geçenlerde bir posta otomobilini soyan haydutların ölü ve diri olarak yakalandıklarını telgrafla bildirmiştim. Yapılan tahliyat neticesinde haydutların bir müddenberi Muş ve Bitlis yolu üzerinde şekavet yaptıkları anlaşılmıştır. Birçok canlar yakan bu şerirler Mutki'deki Velo aşiretine mensuptur. Haydutlar bu ayın dördüncü gecesi Nemrut dağı civarında yolu kesip kapatmak, sonra da yolcuları soymak teşebbüsünde bulunmuşlardır. Fakat şerirlerin bu kötü maksatları haber alınır

Solda : Bitlis civarında ölü olarak yakalananlar
Sağda : Mardinde tutulan iki şerir

alınmaz üzerlerine bir müfreze tahrik edilmiştir. Haydutlar evvelâ teslim olmak istememişler, hatta takip müfrezesine karşı silâh kullanmaya bile cüret göstermişlerdir. Bunun üzerine takip müfrezeleri şerirleri sıkı bir şekilde muhasara ederek

Ölü olarak yakalanan şerirler teşhir edilmek üzere şehrimize getirilmiştir. Çetenin reisi Sadrettin de ölüler arasındadır. — Niyazi Yılmaz
Mardinde İki Şerir
Mardin (Hususi) — Dört sene-denberi bu havalide eşkiyalık vatan

de, milli armanın tesbiti için, yüksek mekteplerimizde ve bilhassa san'at mekteplerinde bir müsabaka tertibi düşünülmektedir. Yeni sene içinde, milli armanın kat'i surette tesbiti telâkkül etmiştir.

Türkiye - Bulgaristan
İktisat Vekâleti Türk - Bulgar iktisadi vaziyetini tetkik eden komisyonun mesaisi hakkında Ticaret Odasından malûmat istemiştir.

Gorgulof İdam Ediliyor

Paris, 20 (A. A.) — Temyiz Mahkemesi, Gorgulof'un temyiz lâyahasını reddetmiştir. (Şu halde mahkûm hakkında idam hükmünün infazı lâzımgelmektedir.)

Ekalliyet Mekteplerinde

Maarif Vekâleti, ecnebi ve ekalliyet mekteplerindeki türkçe tedrisatının dâba mükemmel bir şekilde yürütmesini temin için bazı kararlar ittihaz etmek tasavvurundadır. Bu tasavvurlara göre muallimler arasında bir tasfiye mevzu bahis olmaktadır. Verilen malûmata göre bu tasfiye, dersleri fazla ve ehliyetleri gayri müsait kimseler arasında yapılacaktır.

geldiğini nazarı dikkate alıyoruz. Bundan dolayı eskiden hayatın çok rahat, çok hoş ve kolay olduğunu söyleyip duruyoruz. Makine kuvvetinin fevkalâde tekâmül etmesinden ve istihsa-

ramın oşuca secepleri arasında-
dır
İşte; size iki mühim vesikanın hulâsası ki: bunlar bize; şimdiki sıkıntılarımıza karşı ümit ve teselli verici mahiyeti haizdirler.
(Devam : 8 inci sayfa)

Yirmi Bir Komünistlik Maznunu Adliyeye Verildi

Komünistlik tahrikâtı yaptıkları için bazı kimselerin tevkif edildiğini yazmıştık. Maznunlar dün öğleden sonra Adliyeye teslim edilmişlerdir. Dün Adliyeye getirilen komünistlerin adedi yirmi birdir. Ayrıca bir daktilo makinesile neşrettikleri beyannameler de Müddeiumumiliğe verilmiştir. Maznunlar hakkında dün tevkif müzekkeresi kesilmiştir. Bugünden itibaren istintakları yapılacaktır.

Yerinde Cevap

Kaynak : (Son Posta Gazetesi, 21 Ağustos 1932)

EK 11 : Milliyet Gazetesinin 9 Kasım 1931 Pazartesi gününe ait 1. Sayfadaki Maarif Vekili ile İlgili ve Diğer Haberler

Amrikalıların, müzakere, büyük siyasi meselelere ehemmiyet vermemişlerdir. Onları Fransaya bırakırlar. Amerikalıların baş hedefi, geniş eb'at almakta olan Amerika bahrasını durdurma idi. Onun için Amerikalılar, nazırlarını yalnız kendi memleketlerine çevirmişler ve memleketin kre di bacasını arttırmaktan başka bir şey düşünmemişlerdir. İtikâf tebliğinde, borçlar gibi, tes lîhat gibi, boyunmüsel münase- betler gibi meselelerin bir neti ceye isal edilmiş olmaması, yalnız altın doların tehlikeden korunmak istemesi, o surette izah edilmek istina edey ki, Amerika pazarlarının beynel- mîlel iktisattan kaybedilmesi müstacer telâki edilmiş, diğer meseleler ne müstacer, ne de derhal tesir eder mahiyette gö rülenmiştir.

Ne olursa olsun, tebliğin en ehemmiyetli cümlesi olan "iki tarafın emeli, hükümetlerimiz için bağlayan mecburiyetler vaz'ı değil, hale göre iki mem- leketten her birinin kendi sa- hasında daha müessir olarak çalışmasını temindir.", sö- zünden anlaşılıyor ki, itilâf, altın standardını ilân et- mekle beraber, bağlayıcı mahi-

no diyor rus vekillerinden Solettin Ferit Beyin ziyasetinde toplantı. Kitabe mevkisinde Etem İzzet ve Ali Rıza Beyler vardı. Zaptı sa- lak okundu. Aynı kabul edildi. Başvekil P.Ş. ün meclisîne lazımlar istisnasına gelen cevap okundu. Bundan sonra ruzaime mücibin- ce müzakere edildi. Bekette 449 numaralı elektrik dirliğine çarpan 1903 numaralı oto- mobil için kesilecek cema haklarında tezahür okundu. Sahil olmadığının cezasına tekni kaydını karar verildi. Saha içinde birinin belediyyeye borcunu vermedikleri kefli Me-

(Devamı 5 inci sahifede)

Şehir Meclisinde hatıra konuşu ve et mealesi üzerinde beyanatta bulunarlardan

Galip Buhâyar B. C. Kerim B.

rüvet edilecek ve Temyinin işi bir dereceye kadar azalacaktır. Tsavvur kat'ilemiş vaziyet te değildir. Her şeyden evvel bütçe mevesesidir.

Maarif Vekili İzmir'de

Maarif Vekili Ankara'da teği edilmiş.

İZMİR, 7 A.A. — Maarif Vekili Esat Bey, refakatinde heyeti teftişçisi reisî Kuban ve kademe mübaşer müdürü Nihat Beyler olduğu halde bu akşam saat 20.45'te Ankara'dan trenle İzmirine gelmişlerdir. İstasyonda Vali Kâzım ve Mev- kü müstahkem komutanı Hüseyin Hüsnü Emir Paşaların, rüesayî mü- likiye ve maarif müdri ile mektepler müdrieleri ve müallimler ve maarif memurları, belediye reisi, C.H. Fy kası erkinin ile polis müfrezesi tara- fından istikbal edilmiştir.

Vekil Bey, Kasıyaka ve Beşme- ne istasyonlarında mektepler nazı- na bükümler tahdim edilmiştir. Vekil Bey doğrudan müstaf kalacakları to- mi Palas'ına gitmişlerdir.

Telefon

M. Papazoğlu

nel, müstahkem ve abedîdir. Bu kadar az bir zamanda bekalar çok ve güzel bealar inasına müvaffak ol- lunması ismar hayrette düşünerek bir heyfettir. Tarz hayat, eski Türkiyeyi hiç anırmıyor. Cumhuriyet bayramı müstahkemle İstan- bulda yapılan göçü rüsmünde, en zi- yade hayret ve takdire temaşa etti- ğün 1917, tevâ ve sade elbiselerle müstahkem ve çalkık vücudları ve me- lin adimlerle binlerce talabının göç- mesini oldu. Fevkalide müstahkem bir surette tenis ediliş çabı izler de- bend çok derin bir istina uyandı- rıldı.

Türkiyede güçlüğü terbiyesi için azami bir tahayyül ve itina gö- rülmelidir. Eski Türkiye'nin her taşı- cağın zımmında, aldandıyorlar. Bu- tün münevverler ve bütün yeni nes- il, yeni müstahkem ve bu günkü şifâ- iharenin en hazretli taraftarlarıdır.

Bugünkü Avrupa medeniyetini kabul eden yeni Türkiye'nin Avrupa- nın tarzı hayatına ve kanunlarına takli etmesini zaruratselidir.

Türkiyenin her tarafında inkılap- çı ve yaratıcı bir hava esiyor. Tür- kiyede devleti ilyıkaltırmek için arfedilen gayret ve mesai, cidden şayma takidir.

Türkiyede müstahkemı anduran hiç bir şey yoktur. Birincî sene evle- line kadar hayatlarını orduda da ge- çiriyor ve harp meydanlarında birer büyük cesur öldüklerini ispat et- miş olan Reisülümhur Gazî hazret- lerine bayyehî İsmet Paşa, bir zaman askerî üniformayı giymekle- rinden şifâ elbise ile gezerler.

Müjranlıyışınamı fikirleri, şifâleri, zakkari ricali değil en terak- kîperver fikirler ile meşbu siyasi ri- calı harjında bulunabılışına göste- riyor.

Fransız - Alman müzakeratı

PARIS, 6 A.A. — La Journal, M. François Poncelet'in müstahkem

kadim Efes harabelerindedir. Hafriyat, İzmir müzesi namı na Avusturyalı Profesör Hayl- in ziyaseti altında bir heyet yapılmaktadır. Hafriyat mü- dürü M. Heyl, İstanbul müze- si memurlarından Haydar Bey le birlikte dün şehrimize av- det etmişler. Aldığımız malî mata göre, bu seneki hafriyat harabenin cenup kapısına yak- ın bir mevkiide Kızlar Sara- yı namile tammiş, millîtan sonra ikinci avra ait büyük bir (Jimnas) da yapılmaktadır.

Hafriyat neticesinde Jimna- sın korferans salonu meyda- na çıkarılmıştır. Buradaki Jim- nas, binası büyük bir bina olduğundan hafriyatı uzun müddet devam edecektir.

İkinci hafriyat, Bergama kasa- basının parç kısmıdır. Bu- rada Askılayyon namına izafe Weigand'ın nezareti altında

M. Müstahkem Anis Bey

yapılmaktadır. Bu hafriyat da oldukça inkişaf etmiş vaziyet- tedir. Weigand'ın üç seneden beri hafriyatı teşmil ettiği mü- take, bugünkü Bergama kasa- basının parç kısmıdır. (Devamı 5 inci sahifede)

Birinci Büyük Millet Meclisi!

Gizli celseler — Neşredilmemiş zabıtlar — Heyecanlı hatıralar — Merak, alâka, takip veecessüs.

Eserden bir satır: Ankara Meb'usu Mustafa Kemal Paşa kürsüden baharıyordu:

— Sen sus. Sen yalnız Türklerden ve Ruslardan para çekmesini bilen casusun.

Yeni Türkiye'yi kuran Büyük Millet Meclisinin bu heyecanlı, fevkalâde meraklı ve ancak o meclisin hafif içtimalarının iştirak etmiş bulunan me'buzların hatırasında mahfuz olan bu vakayii

EK 12: Son Posta Gazetesinin 31 Mayıs 1931 Pazar gününe ait 1. Sayfadaki Maarif ile İlgili ve Diğer Haberler

...nerisi, (rusus) --
...nden buraya gelen bir
... gles evde (Tos)
...kesimel bir kati hakkında
... kisa anama gey idam
...veriştir.
...kükün pehin meydana
...vünün ve telliler vartan
...kian halim geyi dünde
...kati kabim çekni ve mah
...man başu yere dükümbe
...Soora mahkümün canu
...künde bir sehpa anarak
...gün tayir edilmiştir.
...ayı mahkümün bir evkile
...kadu hakkında (ina) had
...kikmetmiş ve bir ilkin
...roydanda yüter kırık
...mıdır. Mahkümün lür
...adından sonra hatayna
...dilererek tedavi altına a
...ngiştir.

Bu Vaziyetten Çok Memnunuz, Diyorlar..

Hukuk Fakültesinin geçen sene mezunlarından dört Hakikçe Henim
Ankara, 30 (Husus) — Mahkemelede stajların bitiren Hukuk mesneü Hammilerden altıta hâkimliğe tayin edilmişlerdir. (Devamı 5inci sayfa)

İstanbul "Terkos, de-
...den felâketten kurtarılmas
...in İstanbulluların imzale-
...dıkları istidales evvelki
...gün Büyük Millet Meclisine
...gönderdik.
(SON POSTA) bu hayel
...teşebbüsün karşılandığı hü-
...yüü alkaya görevel netice-
...ceden çok fimmisunektir.
...İle gönderilen istidale-
...dan sonra evvelki gün ve
...dün de İstanbulluların
...birçok imza; istidalar gel-
...miştir. Bunları da Millet
...Meclisine ayrıca göndere-
...ceğin. Şimdiki halde Mec-
...lette bu mesele için yapılacak
...müzakereleri heyecanlı bek-
...liyoruz ve böyle umuyoruz
...ki Terkos denilen felâket
...müessesini İstanbul ve İ-
...stanbuluların bağından yek-
...le bir hîde kalkacak,
...kaldırılacaktır.

Hepsi Bir Olup Adamcağızı Öldürtüler

İstanbul pulisi evvelki gece
...bir cinayet daha kaydetti.
...Ökütünde bir genç adam,
...suçtesini öldürdü. Hâdis
...zaamettildiğinden çok kani ve
...çok frezdir. Tahkik ettik ve
...kayit çayna dükat maîmet
...aldık. Yangıru:
...Hassakali Nuri Efendi iki
...sene evvel Ökütünde Huriye
...leminde bir kula tanıştı.
...Bu kadın o zamanlar bir tütün
...fabrikasında çalışıyordu. Nuri
...Efendi de berberlik yapmakta
...ve meslekünde de epey em-
...laklı vardır. Huriye Hanımın
...annası Mahbube H. bu tan-
...mayı çok muvafık bulmuş ve
...nişanmalarını temin etmiştir.
...Nuri Ef. nişandan sonra
...memleketini görmüş, mallarını
...bir kısmını satarak İstanbul
...dönüşü ve dükün yapmıştır.

Öldürülen Nuri Ef. ve karısı Huriye Hanım
Kayınanı Mahbube H. ilk za-
...manlar demadına güler yüz
...gösteriyordu. Çünkü Nuri
...Ef. nin parası fazlası idi.
(Devamı 4 hucü sayfasında)

Dün Zengin Bir Spor Günü Yaşandı
Galatasaray Şampiyon Oldu, Fener
Beşiktaş'a Yenildi Ve Atletizmde
De Rekorlar Kırıldı..

Galatasaray Vefaya dârdüncü gülü geparken
...yeni maniyeye ile İstanbulspor
...kında yapılacak ilk maş
...ki takımın da genç sür-
...küne teyakkül etmiş olmas
...küne çok çetin olacağı tah-
...ediliyordu. Maştecasif
...küne in esas kadrolarını
...küne alınları ve maşın bu
...küne meydan bırakmadı.
...küne, baştan aşağıya kadur
...küne ve canu bir surette
...küne etti ve ilk kumula
...küne yazdığı birer sayı
...küne mahkemeliğe nihayete erdi.
...küne sonra Anadolu ile
...küne salıya ıgall ettiler.
...küne Rafik Osman Bey
...küne İtalyemaniye İstanbul
...küne mahkemeye nazaran

Koşuların heyecanlı bir an
...biraz daha canlı ve seri oldu.
...Beykoz mahkemeleri sel iç
...Salim's aşağıya on beşinci
...dakikada ilk sarayı kaydettiler
...ve tarafeyin mütakabil skoru-
...arı arasında birinci lewin hitti.

Parlamentolar
Konferansında

Prag, 29 (A.A.) — Parli-
...mentolar ticaret konferansı,
...İtinaldi baharın inale için gün-
...rükler, besetler ve dumping
...halinde bir takım tedbirler
...almaması ilirum eden bir
...karar sureti kabul etmiştir.

oyunu ammarasını vermede
...gökmedi. Beykoz olan bir
...prizitüden ilk sayıların kay-
...dettiler. Bundan sonra oyun
...müvazim bir pekil aldı ve on
...dakika sonra da tamamile
...Beykozun hakimiyeti altına
...geçti. Lâkin Beykoz mahkemeleri
...bugün çok talisirdi. Adeta
...göl kaçırılmakta yekdiğerleri
...mühakka edilecektir. Nihayet
...Anadolu alçeyhine olan bir
...penaliden Beykoz da üneci
...galliyet sayınu atarak iki
...bir maş kazandı.
(Devamı 6 ncu sayfa)

Sahte Mektepliler Çoğaldı

**Maarif, Ciddi Bir Teh-
like Karşısındadır..**
Mektepliler Hüviyetsiz Gezmeyecek

Geçenlerde Bostancı sahil-
...lerinde garip bir hâdis oldu.
...Kendilerinin talibe aldıklarını
...söyleyen iki kula iki genç
...evrak, gayri ahkiki vaziyetler
...sahihet iddianın ötürük jân-
...darınlar tarafından yakalan-
...dılar.
...Hâdisede isim geçemlerin
...talibelik iddiasında bulunma-
...ları, masrif idaresini çok ya-
...kından altkular etmiş. bun-
...ların isim mektep ve nume-
...ralarını Kartal jandarmanından
...sormuştur. Tahkikat netice-
...sinde tes talibelik iddiasında

bulunanlardan bir erkeğin bir
...askeri mektepten kovulduğu,
...diğerinin de talibellik hiç
...alkaya halumadığı anlaşı-
...lmıştır.
...Genç kızlara gelince, bun-
...lar jandarmaya şu adresleri
...vermişlerdir: Sultanahmet orta
...mektep talibesinden 129 Neza-
...het ve 192 Sahire.
...Maarif Eminliği derhal bu-
...yuk Ortta mektep ve Liselerde
...defterleri tetkik ettirmiş, neti-
...cede verilen numara ve isim-
...lerin sahte olduğu meydana
...çıkmuş, bunların kendilerine tale-
...be şahit veritlikleri anlaşılmıştır.
...Diğer taraftan genç kızlar
...doktora muayene ettirilmiş,
...sahim buldukları salgınlara
...kendileri sarbet bırakılmıştır.
...Bu münasebetle Maarif
...Ezini muavini Fakir B. bir
...mahkememize panları söyle-
...miştir:
...— Ben uygunsuz kadın
...ve kızların kendilerine talibe
...ahid vererek mektep hakletti
...gıydıkları son zamanlarda ak
...sık görülmüş. İki gün evvel
...İstanbul kuz orta mektebi mü-
...dteri Zeki Bey Bey
(Devamı 5inci sayfa)

Kaynak : (Son Posta Gazetesi, 31 Mayıs 1931)

EK 13: Son Posta Gazetesinin 4 Ağustos 1931 Perşembe gününe ait 1. Sayfadaki Maarif Vekili ile İlgili ve Diğer Haberler

HALKIN KULAGI
HALKIN DILI

Son Posta

Sana 3 — No: 728
Yeni iletme telefon: İstanbul — 20203
— PERŞEMBE —
4 Ağustos 1931
İktisadi iletme telefon: İstanbul — 20203
Fiatt 5 kuruş

Bir San'atkârımız Dünya Güzelinin Heykelini Yapacak

Feriha Tefvik Hanım Diyor Ki: "Güzelimiz Emsalsiz Güzelliklere Malikdir."

Keriman Hanımın Kardeşi Fatoşla Eğlenceli Bir Mülakat!

Dünya güzeli ve bütün güzelliği Keriman Hanımın peşerinde geleceği gün, dün de yurdumuz gibi herkeze kat' olarak belli değildi.

Ayrıntıdan ardet ve şehrimize muvazinat tarihini kusa veya uzun olması ihtimalleri vardır. Çiğdem dünyâ güzeli Keriman Hanım Paris'te bulunan bir akademiyanın bir davet mektubuna almıştır.

Bu mektupta, Keriman H. Paris davet edilmekte, bir ay kadar misafirik takdir etmektedir. Fakat Keriman Hanım verdiği cevapta İstanbul'a çok öncelikli vakit geçirmeden dönmele istediğini bildirmiştir. Bununla beraber dünya güzeli yine Paris geçecek, fakat orada ancak bir hafta kadar kaldıktan sonra memleketimize dönmektedir.

Alkış, Alkış!

Brüksel, 3 — Dünya Kraliçesi Keriman Hanım H. dün akşam İleri seferathanemize giderek Seif Kâmil Bey'e idel ziyareti ve kendisini tatlaya tebrik eden ill makamata ve eşhas şükranlarını arzını telazur rica etmiştir.

Kraliçenin şehir dahilinde dolayınan bir mev'isi olmuştur. Maahale halk kitleleri müthiş istihbarat halinde sokakları kaplamıştır. Keriman Hanım Hanıma sayısız buketler ve hediyeler takdim edilmiş, yüzlerini fotoğrafçı ve sinemacı tarafından resim ve filimleri alınmıştır.

Türk Bayrağına Selâm

Dünya güzeli Keriman Hanımın misafiri bulunduğu otelin önüne şaha bayrağın asılmıştır. Çiğdem güzeli kraliçesinin ikametgâhı önünden geçerken halk Türk bayrağını ve onu temail eden Türk güzeli alkışlar

En Kazançlı Meslek Hangisidir? İlk Cevabı Maarif Vekili Esat Bey Verdi

"Gençler Terakki Âmili Olabilmek İçin Fıtratlerine Göre Yürümelidir.."

Bütün ilâhî tabiiyetleri henüz bitirmiş gençlerin ve bilhassa o gençlerin baka ve anslarının fikirlerini karekteryan çok müthiş bir anal helzeme vardır. Kocaman bir acaba ile haylayan bu müphem analin sonu şöyle gelir:

— Hangi mesleği tercih edersiniz?

Yahni:

— Çocuğumı hangi mektebe vereyim?

Dünyanın ve muhtelif mesleklerin vaziyetleri malumdur. Bu mevzu üzerinde fazla durmaya lüzum yoktur. Fakat burada yine tekrar edilebilir ki bütün ilâhî diplomamı almış bir genç için ve bilhassa o gencin babasının için en zâhir deri, meslek ihtihabı meslektir.

Çünkü bütün mesleklerin hüsnünde kazanmak ve kazanmak ihtimalleri, karekellik olarak o derece fazladır. İşte biz, gençlerin ve genç vâllilerinin, bu müphem mesleğin önünde daha fazla yorulmalarını için bu sonu analin en müthiş idare ve ilim adamı olarak, onlardan aldığımız cevapları bu sâitlerde hergün arz ile neşre edeceğiz.

Oyle zannediyoruz ki bu cevaplar alâkadere için birgün olacaktır. Bugün ilk yazıya Maarif Vekili Esat Beyin cevapları ile başlıyoruz.

Esat Bey zâketimini tam yerinde bulmakla beraber ilk cevaplarını şu cümlelerle ifade etti:

— Bir Vakûm böyle bir anal ve böyle bir anal karekterde vereceği cevap şüphesiz ki umumdur. Ben ilahetiminin bir talebe için, şu veya bu mesleği tercih etm, bu meslekte şu veya bu olur tarzında bir tavsiyede bulunmam. Buna tabiidir ki en de takdir edersiniz.

(Devamı 12'inci sayfada)

Güzelimiz ve dünyanın güzeli (Foto Şeyyâ) gelir gelmez bu teşebbüsü hakkında Keriman Hanımın peşerine müracaat edecektir. Tahmin edilmiştir göre bu heykel Belediye'ye veya

Maarif Vekili Esat Bey

Zonguldakta Yakalanan Haydutlar

Bugün 16

Bir Nahiye Müdürü Kaçakçılıktan Mahkûm Oldu

Malatya 4 (Husni) — Vilâyetimizin merkez kazasına merbut Kale nahiyesi müdürü ile jandarması ve bekiçli kaçakçılık cümle ihtihab mahkememesine zâhredilmişlerdir. Yazılı mahkeme neticesinde kendilerine ispat edilen cürümler sabit olduğu için Müdür bir sene haps cezasına ve memuriyeti hakkından da mülbbeden mahrum kalıyca mahkûm edilmiştir. Jandarma ile bekiç de birer sene haps mahkûm olmuşlardır. Ayrıca bekiç hakkında bütün kaçakçılarından sâli ilâ para cezasına hükümlenmiştir. — M. I.

Kaynak : (Son Posta Gazetesi, 4 Ağustos 1931)

EK 15: Cumhuriyet Gazetesinin 28 Mayıs 1932 Salı gününe ait 1. Sayfadaki Maarif Vekili ile İlgili Haberler

İdman Şenliklerinde Maarif Vekili de bulundu

Dün sabah bu maksatla gelen Esat B.
akşam trenile Ankara'ya avdet etti

Maarif Vekili Esat Bey [X] Vali Muhittin Beyle birlikte dünkü idman şenliklerinde..

Kaynak : (Cumhuriyet Gazetesi, 28 Mayıs 1932)

EK 16: Hakimiyeti Milliye Gazetesinin 3 Temmuz 1932 Pazar gününe ait 6. Sayfadaki Milli Tarih Kongresi ile İlgili Haberler

6 Cumhuriyet 3 Temmuz 1932

İlk Millî Tarih Kongresi Dün Sabah Açıldı

(Birinci tahlil eden haberi)

Barvekî ve Büyük Erkanı Harbiye Raisi Paşalar Hz. ile mühterem dinleyicilerimize teşriflerinden dolayı teşekkürlerini arz eder ve kongreye yazılan iştirak etmiş olan değerli meclisatlarımızı hürmet ve muhabbetle selamlar.

Maarif Vekâleti her ders sanatı taallime yaptığı kongre ve kurslardan bu sene de (Tarih) için bir kongreye yazılmış münazip görülmüştür. Bu kongrenin gayesini ve vazifelerini izah etmeden evvel tarihin ve tarihteki mevkinin kıymet ve ehemmiyeti ve meşrutiyet devri de dahil olduğu halde, saltanat devrinde cumhuriyetin ilâsına kadar mekteplerimizde okunmuş olan tarih kitapları hakkında hâlisane maruzata bulunayım.

Türklerin medeniyetî hizmetleri Mâlümü âlemler ki tarih, bütün kültür milletinin temeldir. Bir millet, geçmişte olan biteni, memleketinin ve dilinin, edebiyatını, san'atlarını ve idari, iktisadi, siyasi, medenî varlığını meşhur ve bunların muhtelif ahval tecrii altındaki tecrübelerini ancak tarihün öğrenebilir. Şimdiye kadar okunmuş olduğumuz kitaplardan hemen bir çoğunun tercüme ve telifat edilmiş olan eserleri ise bu maksada tabiiyeten atılabilecek hakikati ve Türk milletinin varlığını ve benliğini ve emanetini meşhur olan hizmetlerini tehayür ettirmekten, her hangi bir sebeple, uzak bulunmuş idi.

Halkın ruhu ve dil mensajeri hakkında kulaklarımızı doldurduğumuz onun umumi mahiyetindeki hikâyeye ve efsanelere bir tarafta bakalım. Bu kitaplarında Türklerin Yefes İbni Nuh oğlu Türkün (1) şifadı olarak Bahil teftişinden sonra vasıfı Ayya'ya geçtiklerini, orada tekerar ederek emali Ayya'ya geçtiklerini, Türk halkı bilieleli azımsızlık münasebetlerinin ve Türkler tarafından kurulan devlet ve medeniyet âlemlerinin ve siyasi ve medenî yaşayışlarının geçen tarihi mühim vak'aların tahfieriye uğratıldığını görürüz.

Halbuki İlim ve esaslı tektikler üzerine yazılmış olan yeni (tarih) ilminin birinci kitabını gözden geçirdikten sonra şunlarız ki:

Türkler ana yurtları olan Orta Asya'da yontmaş devrinin milattan 12.000 sene evvel geçirdikleri halde Avrupa'da ancak 5.000 sene daha sonra bu devirden kurtulmuşlardır. Diğer taraflarda insanlar henüz ağaç ve kaya kovalamada yaşarlarken Türkler Orta Asya'da...

...dan hazırlanan telif ve tercime nazammamında Şıyan mekteplerine için yazılacak kitaplar arasında (tarihî Osmanî) hakkında da direktif veriliyor. Bu direktifte tarihin hikâyeli yolunda yazılacağından muhakkameye girilmemiş ancak naklolan fasilâ tahsin ve kabahatî talih edilerek tavsiye olunuyor. İkinci Abdülhamit zamanında ve bu zamanın bilhassa sonlarında okunan Osmanî tarihinde, kitaplarda nazamı edidilen tesine kadar olan bahşiler mevcut bulunduğu halde ancak Kanunî Birinci Süleyman devrinin nihayetine kadar okutulmuş okutulmasına müsaade edilmiyor. Daha ileri gidilerek tarihi umumi bitirilmiş kâğıtlar ve meşrutiyet ilâsına kadar yazılmış tarihi enbiya, tarihi ilâim ve tarihî Osmanî gene nakşan ve muharref olarak okutuluyor. Meşrutiyet devrinde: Tarihî Enbiya, tarihî ilâim ve tarihî Osmanî başta tarihî felsefî, tarihî umumi ve (1925) 1909 da idadi son amfalarında ayrı başta tarihî okutuluyor. (1928) 1912 de ilk sultanlarda Fransız ilâim programları ve men ayınan alınarak Osmanlılara ve ilâimlere ait kısımlar ayrıca ilâve suretlerle gösteriliyor.

Türk milletinin itikadî ve ilâhî devri olan Cumhuriyet devrinde ise yeni tarih kitabının intişarına kadar meşrutiyet devrindeki tarihin muhtelif sureti ve bilhassa son yılların edebiyatî suretine (Türk medeniyetî tarihi) namî bir ders ilâve edilmiş. Ziya Gökalp Bey tarafından bu konu yazılmış ve basılmış olan bu kitap müellifin vefatı ile imâm edilmemiş kaldığından terâh olunamıştır. 1926/27 de tarihî programı Türk tarihi muhtelif etrafında ceme çalışarak Türk tarihinin mekûlî daha genişletiliyor. Bütün bunlar yapılmakla beraber kitapların muhtelif, maruzatının baş tarafında arz olunduğu veçhile, Türk milletinin varlığını ve medeniyetini olan his-melerini tehayür ettirecek bir şekil ve mahiyette değil idi. Halbuki tarihin muhtelif ve yâniq malumatın tamamile tecrii edilerek İlim yollarında hakikati millî ve memleketi hizmet edecek bugünün ve yarın Türk nesline anlatmak ve milletimiz ve ekmil medeniyetimiz hakkında doğru malumat öğretmek için birinci saat olan milli tarihimizin hazırlanması arzusu idi. İste bu emelin husulünü temin emrinde Büyük Reisicumhuriyet Gazi Mustafa Kemal Paşasının...

...göstermesini temin ediyorduk. Şüphesiz ki milli hars bu suretle kuvvet ve inkişaf bulur. Millet; bir harsın olan insanlardan mürekkep bir cemiyet olduğuna göre harsın hikâyeli tarihi İlimin hars İlimlerinin başında gelen tarihin bu noktada ehemmiyetini daha ziyade tafsilâ lüzum görürm.

Yeni nesilleri nasıl yetiştireceğiz?

Sözümü bitirmeden evvel tarih tedrisatından beklenen faydalardan bilhassa milli kültürün mesneti olan milli terbiye hakkında da bir iki kelime arzama müsaadelerini rica ederim. Bununla; ana, baba ocağında olduğu gibi mektep sınıflarında da çocuklarımızın dimağlarında ve kalplerinde sarılmak bir kanaat ve imân halinde yerleşmesi lâzım gelen Cumhuriyet devri ahlak ve terbiye tedbirleri ve Cumhuriyet sisteminin esaslarını derin ve şerhî nazımından ilim ve kuvvet alâim ve ahlak ve terbiye milli his, milli ahlak, milli terbiyenin ve Cumhuriyet sisteminde milli vahdet ve milli hâkimiyet ve ferdi hak ve hürriyet esas teşkil eyleydiğini bu vesile ile de tekrarlama isterim. Bunlar bizim medenî esaslarımıza temniye ve takviye edeceğimiz milli ve tarihi seciyelerimizdir. Türklerde devlet teşkilâtının kuvvetli bir merkez hâkimiyeti ile halkçılık esasını teklî fikrine istinat ettirilmesi ve mühtelif halk ile sükâha müstemi ale sisteminin, Türklerde tarihin evvelki devirlerde teşkil etmiş olduğunun tarihin birinci kitabında ve Türklerin milli ve tarihi seciyeleri arasında okuyoruz. Daima hür doğmuş ve hür yaşamış olan Türk, eskidenberi kendî menfaatinin millet menfaatinde görmüş ve her müşkül karşısında aza geri çekilmiyerek büyük bir azim, metanet ve sebata hedefine varmağa muvaffak olmuştur. Bu sebeple çocuklarımız terbiyesinde de ne holsün, ne de bahsin yetimelerine büyük bir ehemmiyet atfetmekteyiz. Milli terbiyemizde esas olan mühteliflik, devletçilik, halkçılık işte hep bu milli ve tarihi seciyelerimizden doğmuştur.

Halâncâ, tarih kitabımıza baş tarafında yazıldığı veçhile (Göcek nesillerin nafette ya dedeğediği bir insan, bir millet olarak tarihe geçmekten hâzır ederler. Bilâkis ferîçe ve milletçe medeniyete en yüksek işler görmüş, insanlığın yükselmesine çok ehemmiyet, gelecek nesillerin terbiyesi için...

...daha izah ve teyit buyurmuştuk. Azamî kendilerini ayağa kalkmak suretinde selamlamaları teklif ederim.

Kongre azası bu teklifin fîli cevabını derhal ayağa kalkarak Gazi Hz. nin localarına tevccüh etmek ve büyük şefi alkışlamakla verdiler. Gazi Hz. de ayağa kalktı ve bil-mukabele kongre azasını selâmlediler.

Bu zamini tezahürat arasında birincisi celâle tahlî edildi.

İkinci celsede kongre reisi sözü Afet Hanımefendiye verdi.

Afet Hanımefendi kürsüye çıktı konuşa alkışladı.

Hatip mukaddeme olarak kongrede vereceği iki konferansın mevzuatını izah etti ve ilk konferansın bugüne vereceğini bildirecek söz başlandı.

(Afet Hanımefendinin çok bey-melli nutkunu husus mahsusumuzda ayyen dercediyoruz.)

Kongre azaları Afet Hanımefendinin İlimi tamammı bir çok kasaatlarla yikan ve Türk milletinin kâbil-tarih hayatını İlimin en son muta-lama göre en yeni ve salâhiyetler eserleri ve mühtelifleri lâtifah ederek anlatan bu kıymetli konferans büyük bir alkâ ile dinlediler ve çok alkışladılar.

Üçüncü celse

Üçüncü celsede şâh Köprülüzade Fuat Beyo verildi. Afet Hanımefendinin çok mühim konferansın mevzuatı hakkında Fuat Bey kâbil-tarih devreleri ihtisas dahilinde ol-mamakla beraber bu konferans mü-nasebetle bazı umumi mes'eleleri mahabemet ve nazari dikkati celbetyemek arzusunun kendini alamadığını söyledi.

Türk tarihi ve Türk dili hakkındaki tektik ve araştırmaların her-nüz başlangıcı olduğunu, tarihin mühim muavinleri olan antropoloji, arkeoloji, filoloji gibi ilimlerin önem-decek devrede bulduklarını, 1900 den sonra keşfedilen eserlerin, bu meydana Turfan havâlisinde meydana çıkmasını ve Türk İliminin eski nümmelerini teklî eden ves-i-kaların Berlin, Moskova, Paris mü-zetelerine diğer bazı müzelerde kendileri teklî edecek müzelerle bakla-dıklarını, Türk diline ve Türk tarihine ayrı ayrı ve mahabemet eserlerini umumiyyete az olduğunu, bunun Türk tarihi tektikatını güçleştirdiğini anlattı.

seferlerinin mes'uliyetini Türk'lere yüklenmiş mühtelifleri teklî etti. Ehlî esip zamanında hatıraların yazanlar Türklerin meşrutiyetinde, azale ve uluvvî cenabından bahsettikleri halde sonradan yazılan eserlerde mes'uliyetini Türk'lere tahmil olun-düğünü, hakikat bu mekâzde ola-bile ehlî esip devrinin Avrupa'yı mühtelif meşrutiyet ile neticelen-mesine rağmen menen teccüdde sev-kettigini, bunun bir çok mühteliflere İtiraf edildiğini, bu noktadan Türk'lere mühtelif olmak lâzım geldiğini anlattı ve dedi ki:

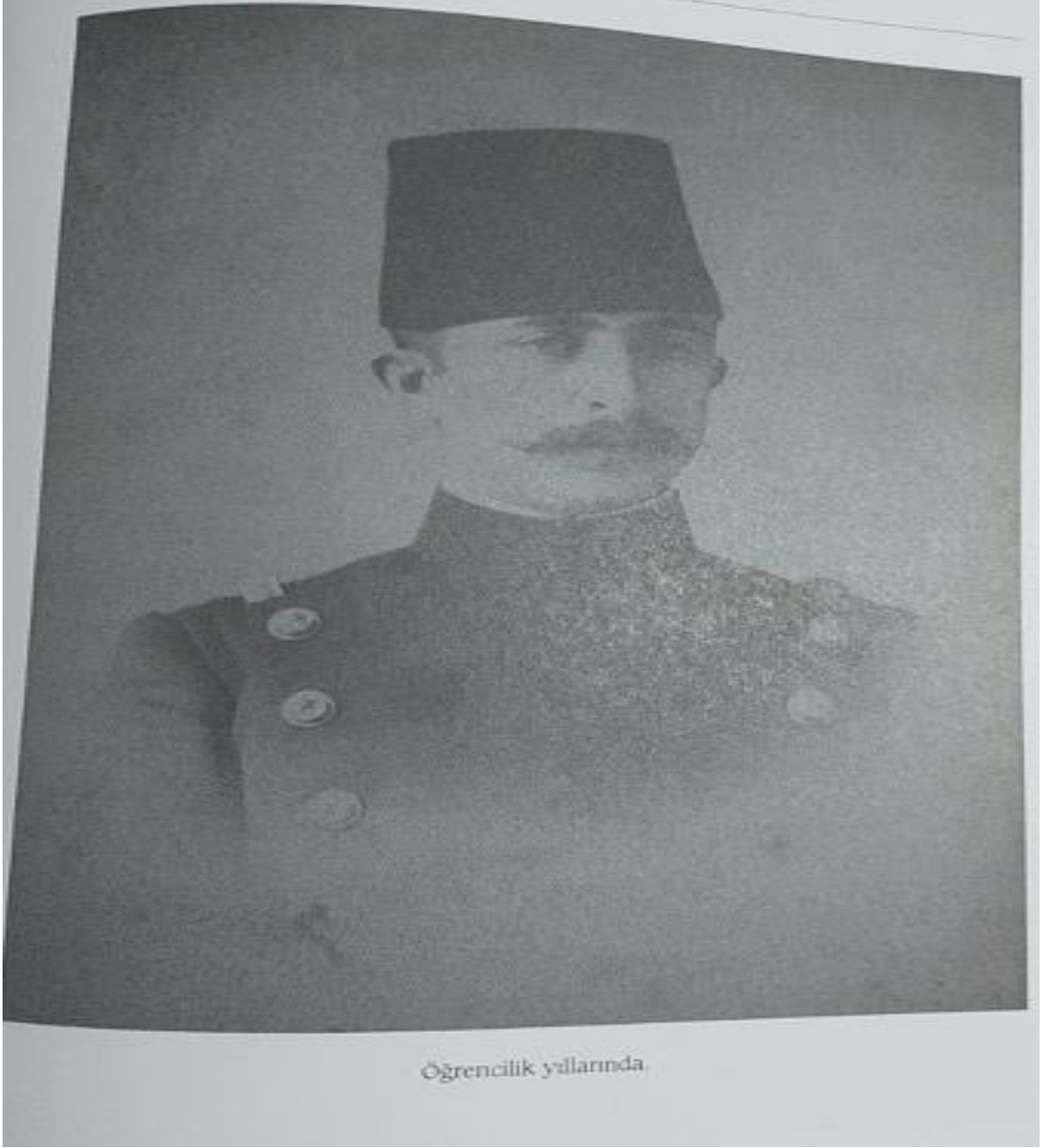
— Afet Hanımefendi, Cengiz'lerin validesi Türk'lere dediler. Ben husabımın da Türk olduğuna i-lâve edeceğim. Bu nokta Beriyo gibi Mogol tarihçilerin en salâhiyetleri bir mühtelifa tarafından teklî olun-muştur.

Fuat Bey bundan sonra tarihi vak'aların mühtelif değimesi olduğuna, ancak onları hikâyeye eden ves-i-kaların teklî vermesi gerek başka başka neticelere varabileceklerini, hat-ta en İtiraf âlemleri bile tahşir-şür yikan ve Türk milletinin kâbil-tarih hayatını İlimin en son muta-lama göre en yeni ve salâhiyetler eserleri ve mühtelifleri lâtifah ederek anlatan bu kıymetli konferans büyük bir alkâ ile dinlediler ve çok alkışladılar.

Bundan sonra kürsüye Tip Fakültesi antropoloji müderrisi mevzuatı doktor Sevek Aziz Bey geldi. Sevek Aziz Bey Afet Hanım konferansında antropolojiye temas eden noktaları teyit eder beyanatta bulundu. Bunu mühtelif öğle yemeği için celse tahlî edildi.

Kaynak : (Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 3 Temmuz 1932)

EK 17 : 1930-1932 yılları arasında Maarif Vekilliği yapmış Esat Sagay'ın Öğrencilik Yıllarından

Kaynak : (“ Hocam” Maarif Vekili Esat SAGAY'ın Hatırları, 2012: 95)

EK 18 : 1930-1932 yılları arasında Maarif Vekilliği yapmış Esat Sagay'ın Muallimlik Yıllarından

Kaynak : (“ Hocam” Maarif Vekili Esat SAGAY'ın Hatırları, 2012: 96)

EK 19 : 1930-1932 Yılları Arasında Maarif Vekilliği Yapmış Esat Sagay'ın Almanya'dan Bir Anı

Kaynak : (“ Hocam” Maarif Vekili Esat SAGAY'ın Hatırları, 2012: 98)

EK 20 : 1930-1932 yılları arasında Maarif Vekilliği yapmış Esat Sagay'ın Millet Vekilliği Yıllarından

Kaynak : (“ Hocam” Maarif Vekili Esat SAGAY'ın Hatırları, 2012: 99)

EK 21 : 1930-1932 Yılları Arasında Maarif Vekilliği Yapmış Esat Sagay Manisa'da Cemiyet İçinde.

Kaynak : (“ Hocam” Maarif Vekili Esat SAGAY’ın Hatırları, 2012: 99)

EK 22 : 1930-1932 Yılları Arasında Maarif Vekilliği Yapmış Esat Sagay'ın Bakanlık Yıllarından

Kaynak : (“ Hocam” Maarif Vekili Esat SAGAY'ın Hatırları, 2012: 100)

EK 23 : 1930-1932 yılları arasında Maarif Vekilliği yapmış Esat Sagay'ın Tarih Kongresi Anısı

Kaynak : (“ Hocam” Maarif Vekili Esat SAGAY'ın Hatırları, 2012: 101)